

TC.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**21. YÜZYILDA KÜRESEL GÜÇLERİN ENERJİ
POLİTİKALARI ve TÜRKİYE’NİN DIŞ POLİTİKASINA
ETKİLERİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Mahmut SÖYLEMEZ**

İstanbul, 2012

TC.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**21. YÜZYILDA KÜRESEL GÜÇLERİN ENERJİ
POLİTİKALARI ve TÜRKİYE’NİN DIŞ POLİTİKASINA
ETKİLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Mahmut SÖYLEMEZ
Öğrenci No:
090771049

Danışman:
Prof. Dr. Ö. Önder ARI

İstanbul, 2012

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**21. Yüzyılda Küresel Güçlerin Enerji Politikaları Ve Türkiyenin Dış Politikasına Etkileri** ” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere uygun bir şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 04/06/2012

Mahmut SÖYLEMEZ

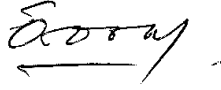
T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

4/06/2012

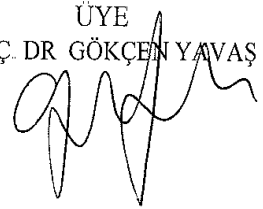
Enstitümüz *Uluslararası İlişkiler* Anabilim dalı *Uluslararası İlişkiler* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 090771049 numaralı **Mahmut SÖYLEMEZ**'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**21.YÜZYILDA KÜRESEL GÜÇLERİN ENERJİ POLİTİKALARI VE TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKASINA ETKİLERİ**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 02.02 2012 tarih ve 2012/12 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oycağı/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Dışlama~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

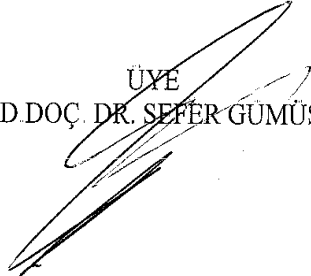
DANIŞMAN
PROF. DR. ÖMER ÖNDER ARI

ÜYE
YRD. DOÇ. DR. GÖKÇEN YAVAS

ÜYE
YRD. DOÇ. DR. SEFER GÜMÜŞ

21. YÜZYILDA KÜRESEL GÜÇLERİN ENERJİ POLİTİKALARI ve TÜRKİYENİN DIŞ POLİTİKASINA ETKİLERİ

Tezi Hazırlayan: **Mahmut SÖYLEMEZ**

Özet

Enerjiye Hüküm edebilmenin yolu enerji kaynaklarına sahip olabilmek ya da enerji iletim hatlarının kontrolünü elinde bulundurmamak ve/veya enerjiyi yeniden ihraç edebilmektir denilebilse de; bu durum salt kendi başına yeterli değildir.

Bu çalışmaya; enerji ile politika arasındaki küresel ilişki ele alınarak başlanmaktadır. Çalışmada izlenen yöntem; Kronolojik yöntem olmakla birlikte, tarihsel ve karşılaştırmalı yöntem de yardımcı olarak kullanılmış, niteliksel politik gelişmelerinin nicelikleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma, anlatılan küresel mücadelenin çok önemli bir boyutu olan enerji politikalarını, daha ayrıntılı bir şekilde irdelemekte, rekabetin hem uluslararası boyutunu, hem de ulusal boyutunu rakamlara ve güvenilir araştırmalara atıf yaparak incelemektedir.

Çalışmanın hedefi, dünya sistemini şekillendiren en önemli dinamik olan enerjiye realist bir bakış açısı ve somut verilerle yaklaşarak, gerçekçi bir analiz ortaya koymaya çalışmaktadır ve bu çalışma; dört bölüm ve bir sonuç ve öneri bölümünden oluşmaktadır;

1.Bölümde, Küresel Bağlamda Enerji üretimi ve enerji tüketimi ele alınmış ve Küreselleşmenin de etkisiyle ABD, Rusya ve AB özelinde bakış ile ele alınmış,enerjinin politika aracı olarak kullanılmaya başlanması araştırma konusu yapılmıştır.

2.Bölümde; Küresel enerji politikaları ve enerjiye dayalı rekabet ele alınmış ve enerjinin güvenli arzı ile birlikte enerji kaynakları ve nakil alanları üzerindeki kontrol üzerinde çalışılmıştır.

3.ve 4.Bölümde; ABD, Rusya,Çin,Hindistan,AB ve Türkiye'nin Enerji Politikaları ele alınmış,enerji mücadelesinin en önemli aktörlerinin enerji politik hamleleri ve Türkiye'ye etkileri kantitatif veriler ışığında incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Petrol,Doğal Gaz, Elektrik Üretimi, Enerji, Enerji Politikası, Enerji Nakil Hatları, Enerji Güvenliği, Ululararası Güç Mücadelesi, Büyük Orta Doğu Projesi, Arap Baharı, Konstruktivizm, ABD, AB, Rusya, Çin, Hindistan

ENERGY POLICIES OF SUPERIOR POWERS IN THE 21st.CENTRY AND ITS IMPACT ON TURKISH FOREIGN POLCY

Presented by: **Mahmut SÖYLEMEZ**

Abstract

The notion that the only way to surpass rivals in energy sector is to possess energy sources or energy corridors and/or be able to reexport the energy does not sufficiently provide the roadmap to energy leadership.

This study starts with researching the global relationship between energy and policy making. The method used hereby is chronological, making use of historical and comperative approach, conducting quantitative analyses on political developments.

In this study, energy policies which is a very important aspect of global struggle over energy are elaborately explained and both international and domestic aspect of this struggle is evaluated referring to the credible researches conducted in this field.

The aim of this study is to try to put forward a realist analysis on energy which is the most important dynamic shaping the world system. This study is consisting of 4 chapters and a review part.

The first chapter covers energy production and consumption in a global scale while specificly referring to the USA, Russia and the EU policies. In this respect, the increasing use of energy as a policy making instrument is covered as well.

In the second chapter, global energy policies and energy-driven competition are covered. Safe supply of energy and control over energy sources and energy corridors is also mentioned in this chapter.

In the third and last chapters, energy policies of the US, Russia, China, India, the EU and Turkey are studied. During this struggle, impact of energy policies of major players on Turkey is studied in the light of quantitative data.

Key Words: Oil, Natural Gas, Electricity Produce, Energy, Energy Politics, Energy Transport Lines, Energy Safety, International Power Challenge, Great Middle-East Project, Arab Spring, Konstruktivizm, USA, EU, Russia, China, India

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

Özet	i
Abstract	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
I BÖLÜM	6
1.Küresel Anlamda Enerji.....	6
1.1.Enerji'nin Politika Aracı olarak Kullanılması, ve Küresel Etkileri	13
1.1.1.Büyük Ortadoğu Projesi ve ABD.....	18
1.1.2. Büyük Ortadoğu Projesi ve Rusya	21
1.1.3. Enerjide Avrupa Birliği İhtiyaçları	23
II BÖLÜM	25
2.Enerjinin Güvenli Arzı ve Güç Mücadelesi	25
2.1.Enerji Politik Çerçevesinde,Libya Ayaklanması ve Realizim	31
2.1.1. Libya Halk Ayaklanması İle Birlikte Temelleri Değişen Uluslararası Hukuk.....	35
2.1.2. Libya Ayaklanmasının Konstruktivizm Açısından Analizi	38
III BÖLÜM	44
3.ABD, AB, RUSYA, ÇİN, HİNDİSTAN ve TÜRKİYE'NİN ENERJİ POLİTİKALARI	44
3.1. ABD'nin Enerji Politikaları	44
3.1.1.ABD'nin Pratik Anlamda Gerçekleşen, Değişken Enerji Politikaları	45
3.1.2. ABD'nin, Ortadoğu Bölgesine Yönelik Enerji Politikaları ve Bu Politikaların Türkiye'ye Yansımaları.....	48
3.2.AB'nin Enerji Politikaları	52
3.2.1. AB İçin Enerji Arzı'nın Kesintisiz Temin Edilmesinin Önemi	53

3.3.Rusya Federasyonu'nun Enerji Politikaları	55
3.4. 21.Yüzyıl'da Çin'in Enerji Politikaları	58
3.5. Hindistan'ın Enerji Politikaları	65
IV.BÖLÜM	67
4.Türkiye'nin 21.Yüzyıl'da Enerji Politik Gayretleri	67
4.1.Uluslararası Rekabetin Kesiştiği Orta Asya - Hazar Bölgesinde Boru Hatları Temelli Güç Mücadelesi İçinde Türkiye'nin Politikaları	67
4.2.Enerji'nin Batı Pazarları'na Kesintisiz ve Güvenli Arzı İçin Türkiye'nin Enerji Koridoru ülke'si Olma Çabaları.....	69
4.3.Enerji'de Dışa Bağımlı Olan Türkiye'nin Enerji Terminali Olma Hedefleri ..	71
SONUÇ VE ÖNERİLER	73
KAYNAKLAR	81

EKLER:BP 2010, Dünyadaki Petrol,Doğalgaz,Kömür Rezervleri,Üretim Ve Tüketim Mıtarları

ŞEKİLLER LİSTESİ

Grafik.1. Fosil yakıtların kalan kullanım süreleri.....	6
Grafik.2. Enerji tüketim değerlerinin ülkeler ve bölgelere göre yansıması.....	7
Grafik.3. Yakıt türüne göre ülkelerin gruplara göre enerji tüketimi ve yakıt türüne göre küresel büyümeye katkı oranları.....	10
Grafik.4. Dünya enerji hatları ve yıllık transfer miktarları (milyon ton olarak).....	11
Grafik.5. Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) Haritası.....	19
Grafik.6. Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) Haritası.....	51
Grafik.7. Rusya'nın gaz ve petrol boru hatları.....	57
Grafik.8. Japonya, Çin ve Hindistan'ın enerji ithalatı yaptıkları ticaret hatları.....	66
Grafik.9. Türkiye üzerinden geçen enerji nakil hatları.....	71
Grafik.10. Tahmini dünya enerji tüketiminin 2030 yılına kadar projeksiyonu.....	75

KISALTMALAR

Mtep : Milyon Ton Petrol Eşdeğeri

BTU : British Termal Unit) 1 pound(libre) suyun sıcaklığını 1 fahrenheit artırmak için gerekli ısı miktarı

Mws / Mwh : Mega Watt Saat

Kws / Kwh : Kilo Watt Saat

Gws / Gwh : Giga Watt Saat

Tws / Twh : Tera Watt Saat

GSMH : Gayri Safi Milli Hasıla

GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

OPEC : Petrol İhraç Eden Ülkeler (Organization of the Petroleum Exporting Countries)

EIA : Amerikan Enerji Bilgi Yönetimi (Energy Information Administration)

DOE : ABD Enerji Bakanlığı (Department of Energy)

BP : British Petrol

IEA : Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency)

GİRİŞ

Enerjinin baş rol aldığı, insanlık ve tarihi; 20. yüzyıl'ı unutamayacak, mihenginde enerjinin varlığını hissettirdiği, milyonlarca insanın ölümüne sebep olan dünya savaşları ve iç savaşları, kuantum ve Genetik devrimleri, Diktatörleri ve yıkılan duvarları ile Bilgi Çağını başlatan cesaretli uzay çalışmaları ve Dünyayı adeta küçük bir yerleşke haline getiren, yeni iletişim imkânları elbette ki; enerji temelinde mücadele alanı bulan siyasi gelişmeler sonucu ortaya çıktı.

Öncelikle 20 yüzyıl'dan bize düşen pay, katıldığımız birinci Dünya Savaşında Üç milyon kilometre karelik bir devletten, Başkent'i işgal edilmiş bir devlet olarak çıkmış olduğumuz denilebilir.

Uluslararası güç mücadelesinin merkezinde yer alan enerji, birinci dünya savaşında, yanılısama olarak, bir araç olarak görülmüş ancak savaş; enerji Kaynaklarına sahip olan yada enerji kaynaklarını kontrol eden Dünya'yı kontrol eder sonucunu doğurmuştur. Sanayileşme ilerledikçe iyiden iyiye enerjinin önemi daha'da artmıştır. Bunun sonucunda Birinci. Dünya Savaşı'nda araç olarak görülen enerji kaynakları, İkinci Dünya savaşı'nın açıklanmayan sebebi haline gelmiş ve dünyada enerjinin nicel bir nesne olarak merkezde yer aldığı bir paylaşım ve rekabet düzeni kurulmuştur.

Geçtiğimiz yüzyıl boyunca dünyamızda kömür çağından petrol çağına geçiş döneminin problemleri yaşanmıştır. Bu yüzyıl da ise petrol çağından doğalgaz ve alternatif enerjilere geçişin sancıları yaşanacaktır. Bu çalışmamda kronolojik gelişmelere baktığımda ve yaşanan güç mücadelelerinin gelişim sürecine bakıldığında, Dünyadaki siyasal ve ekonomik iklim, önce kömür ve çelik daha sonraları, petrol etrafında İlk başta İngiltere ve daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin oluşturduğu politikalar çerçevesinde şekillenmiştir denilebilir. Söz konusu bu döneme petrol rezervlerini ele geçirme ve kontrol etme çabası damgasını vurmuştur. Özellikle Almanya'nın sanayi ve teknoloji alanında yaptığı güçlü atılım ve buna bağlı gelişmelerin sonucunda, Almanlar ile İngilizler arasında Orta Doğu Petrolleri'ne yönelik bir güç mücadelesi patlak vermiştir.

Bu mücadele 1914'te Birinci Dünya Savaşı'na yol açmış ve savaş, geleceğin dünyasında enerji güvenliği ile siyasi güç ve ekonomik güç arasındaki ilişkinin ne boyutlarda olacağını çok belirgin bir şekilde ortaya koymuştur.

Doğrulanabilir ve yanlışlaşabilir verilere bakılacak olunursa; 21.yüzyıl'da doğabilecek bir buhran ve çıkabilecek bir dünya savaşının nedeni;enerji kaynaklarının bitmesinden kaynaklanmayacaktır. İddia edilenin aksine bu mücadele; tıpkı kömürden petrole, petrolden gaz'a doğru bir geçişte olduğu gibi şekillenecek olan bu süreç, yeni alternatif enerji'nin teknolojik ve ekonomik üstünlüğünün kimin elinde olacağına bağlıdır denilebilir.

Doğalgaz kullanımının ve ihtiyacının zirve yapacağı 21.Yüzyılda; tekâmülünü tamamlayacak olan ve ayak sesleri duyulan alternatif enerjinin açacağı yeni güç mücadelesi alanı beklenebilir.Ebetteki, çatışmaların doğacağı coğrafyayı da belirleyecek olan bu yeni enerji kaynağı olacaktır.Yeni mücadele alanı için stratejik unsur;bu yeni alternatif kaynak çok muhtemel ki,toryum yada hidrojen yakıtı olacak olan bor madeni olacaktır.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan durgunluk süreci ve akabinde gelen 1929 ekonomik buhranı, kıtlık, sefalet ve milyonlarca insanın hayatını kaybettiği ikinci Paylaşım Savaşı öncesinde enerji merkezli küresel savaşların yeni düzenini kabul ettirdiği bir hazırlık dönemi şeklinde geçmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle başlayan Soğuk Savaş Dönemi ise, uygulanan petrol politikalarının en şiddetlilerine sahne olmuştur.

Bu dönemde yaşanan 1967 ve 1973 savaşları, 1979 İran-İrak savaşı ve 1982'de İsrail'in Lübnan'ı işgali, yalnızca bölgesel değil küresel anlamda da büyük siyasi ve ekonomik sonuçlar doğurmuştur.

Bu süreçte ABD'nin açıklanan ve açıklanmayan enerji politikaları ile gerçekleşmiş büyük siyasi ekonomik ve askeri sonuçlar arasında Pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır denilebilir.

Yine aynı dönemde Dünyayı iki kutba bölen ABD ve Sovyetler Birliği teknolojinin en yüksek düzeyde kullanılmasından kaynaklanan bir güç mücadelesine girişmiş ve dünyanın bu dönemde hızlı bir nükleer ağırlıkta başta olmak üzere silahlanmayla karşı karşıya kalmasına yol açmışlardır.

Soğuk savaş dönemi bu iki süper güçten ABD'nin daha akılcı ve aktif politikalar üretmesi sonucu Sovyetler Birliği'nin dağılması ile sonuçlanmıştır. ABD, Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte oluşan yeni dünya düzeninde tek hegemon güç olarak kalmış ve uluslararası sistemi istediği gibi şekillendirmeye başlamıştır. Bu sebepten dolayı soğuk savaşın bitimiyle, 11 Eylül terör eylemi arasında geçen süreyi 'ABD'nin altın dönemi' olarak adlandırmak hiç de yanlış olmayacaktır.

Tüm bu tarihi süreç ve sürekli gelişme çabası, yanı sıra sürekli silahlanma ve yaşanan iki büyük savaş insanoğlunu enerjiye hiç olmadığı kadar muhtaç hale getirmiştir. Birinci dünya savaşında savaşın sürdürülmesi için ihtiyaç duyulan enerji, makineleşme ve yeni icatlar ile önemini ortaya koymuş ve ikinci dünya savaşının bizatihi sebebi haline almıştır. Soğuk savaş dönemi boyunca dünyanın iki ayrı kampa bölünmesi ve her kampın kendi nüfuz alanı içerisinde üretim ve enerjiye dayalı bir sistem kurması yarışı başka bir safhaya taşınmış, insanoğlu bu ölümcül rekabetten müthiş bir sıçrama ile çıkmıştır.[1]

Soğuk savaşın iki kutuplu düzeni ve sonraki yaklaşık 20 yıl boyunca devam eden amerikan hegemonyası altında dünya sürekli bir teyakkuz hali içerisinde yaşamıştır. Nitekim New York'a yapılan saldırılar sonucunda teyakkuz hali eyleme dönüşmüş ve ABD ve yanına aldığı enerji açlığı içerisindeki Batı bir kez daha enerji kaynaklarının üzerini kanla örtmüştür. Ancak yeni süreçte, paylaşım savaşı, yalnızca ABD, Avrupa ve Rusya arasında geçmeyecektir.

Bu kez işe uzun süredir uyuyan iki dev olan, Çin ve Hindistan da katılmış, hatta güney Asya'nın düşük ücretli büyük işçi gücü de eklenmiştir. Herkesin tek ihtiyaç duyduğu şey enerjidir. İşte kaosun bir kaçınılmaz olmasına yol açan şey de budur;pastanın küçük, tabak sayısının fazla olması.

Aslında denebilir ki, Soğuk Savaş sonrası, özellikle Avrupa Birliği Cephesi tarafından ortaya konan ve Hazar bölgesi devletleriyle yapılan her çeşit anlaşma, güç mücadelesinin ayrı bir boyutunu oluşturmaktadır. Soğuk Savaş'ın bitiminden hemen sonra bu bölgede bir çok inisiyatif geliştirmeye başlamıştır. 1990'lı yıllarda girişimine başladığı 1994'te imzalanan ve 98'de yürürlüğe giren Enerji Şartı Antlaşması ile AB, bölge ülkeleriyle enerji işbirliğini geliştirmeyi hedeflemiştir. Bağımsız Devletler Topluluğu'na Teknik Yardım (TACIS-1991); Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA-1993) ve Hazar petrol ve doğalgazının kendi enerji pazarına taşınması için gerekli teknik ve ekonomik fizibilitelerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Avrupa'ya Devletlerarası Petrol ve Doğal Gaz Taşımacılığı Programı (INOGATE-1995) adında çok sayıda program kurmuştur.

AB bu geliştirdiği inisiyatifler sayesinde Hazar kaynaklarının kendi pazarına daha kolay taşınmasını hedeflemiştir. Enerji arz güvenliğini sağlamak için çeşitliliğe önem veren AB, gerek kendi içinde hidro karbon rezervlerinin ömürlerinin sınırlı olması gerekse doğalgazda Rusya'ya ve petrolde de Orta Doğu'ya yüksek oranda bağımlı olması kendisini bu bölgenin enerji kaynaklarına yönlendirmiştir. Orta Doğu coğrafyasında 1990'lı yıllarda nükseden Birinci ve İkinci Körfez Savaşları ve 11 Eylül sonrası ABD'nin Irak'ı işgali bölgeyi içinden çıkılmaz bir istikrarsızlığa sürüklemiştir. Her ne kadar yeni ABD yönetimi 2010'da daha sonra da 2011'de askerlerini çekeceğini beyan etse de Irak'ın güçlü bir yönetime sahip olması ve ülkede iç kargaşanın durulması, çok muhtemeldir'ki otuz yıl kadar zaman alacaktır. Çöl fırtınası müdahalesinden bu zamana , fiili parçalanma süreci resmen, Irakta resmen henüz başlamaktadır .

Ayrıca bölgede devam eden İsrail-Filistin gerginliği ve İran'ın nükleer programı gibi olayları düşündüğümüzde, Hazar kaynaklarına ulaşım ve burada hegemonya mücadelesi vermek büyük güçler için daha cazip hale gelmiştir. Keza ABD'nin 11 Eylül sonrası Orta Doğu'ya girmekle petrol jeo politiği üzerinde nüfuz geliştirmek istemesi, bu çıkmazlar nedeniyle kısa vadede başarılı görülme de uzun vadede ABD, istediğini alacak gibi görünüyor. Ebetteki, AB de bölgede diplomasi aracılığıyla kendini hissettirmek istiyor. Özellikle ;KİK (Körfez İşbirliği Konseyi) ülkeleriyle geliştirmekte olduğu diyalog sayesinde bölgede söz sahibi olmayı amaçlıyor. Önümüzdeki dönemlerde İran ve Irak'ın enerji kaynaklarını kendi

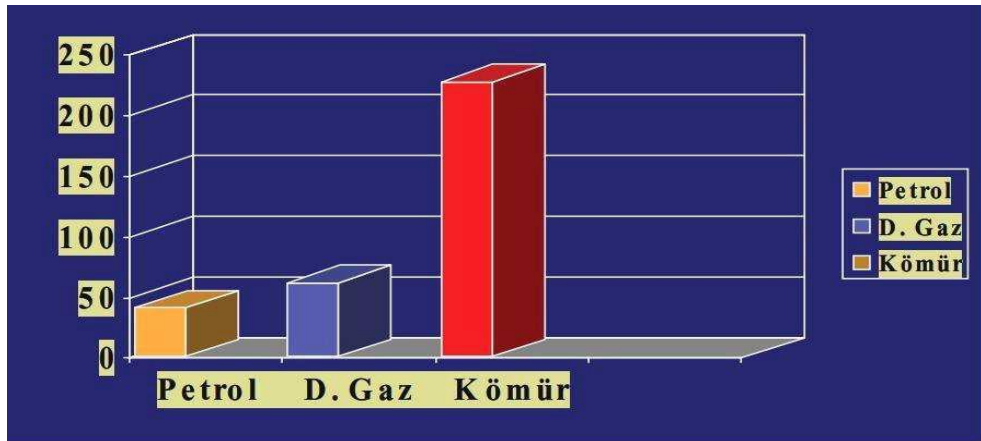
pazarına taşımak isteyen AB bu ülkelerle de işbirliği yollarını araştırıyor.Ebetteki bu noktada, Türkiye'nin desteğiyle bölgede daha kalıcı bir nüfuz sağlayacaktır. Enerji mücadelesinde,ABD'ye oranla, daha yumuşak güç kullanan AB mevcut haliyle ABD'ye göre çok daha avantajlı durumda görülmektedir. Keza ABD'nin 11 Eylül sonrası Afganistan'da da kısır döngü yaşaması enerji kaynakları üzerindeki hegemonya mücadelesinde güç kaybetmesine sebep olmuştur.[2]Büyük güçler arasındaki enerji rekabeti Orta Asya, Kafkasya ve Orta Doğu'yla sınırlı değil. Kuzey ve Batı Afrikada da,bu güç mücadelesi olanca hızıyla devam etmektedir. Zengin enerji kaynaklarına sahip bu bölge özellikle de sıvılaştırılmış doğalgaz da Cezayir ve Nijerya,Sudan gibi ülkeler önümüzdeki dönemlerde çok daha gündemde olacaklardır. Büyük güçlerin enerji şirketleri burada da etkin rol oynuyorlar. Özellikle de AB'de; Fransa, İspanya ve İtalya gibi güneydeki üyelerinin beslendiği bu bölgeye çeşitli finansal yardım amaçlı örneğin MEDA gibi programlar kurarak bölgeyle enerji işbirliğini geliştirmektedir.[2]

I.BÖLÜM

1.Küresel Anlamda Enerji

Günümüzde dünya enerji gereksiniminin çoğunluğunu karşılayan fosil yakıtların azalmaya başlaması ve kullanılan bu yakıtların çevreye geri dönüşü olmayan zararlar vermesi, alternatif enerji kaynakları arayışına neden olmuştur. Yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları üzerindeki çalışmalar giderek artmış ve bu kaynakların kullanım olanakları araştırılmıştır.

Dünya fosil enerji kaynaklarına baktığımızda, şimdilik rezervlerin yeterliliği açısından bir sorun olmadığı, mevcut rezervler açısından asıl sorunun bu kaynakların dünya yüzeyinde coğrafi anlamdaki eşitsiz dağılımından kaynaklandığı görülmektedir. Kömürün petrol ve doğal gaza nispeten daha dengeli dağılımı özellikle arz güvenliği açısından stratejik avantajını oluşturmaktadır. Bilinen üretilebilir rezervler; petrolde 40 yıl, doğalgazda 65 yıl, kömürde ise 216 yıl yetecek düzeyde iken, halen dünya üretilebilir petrol rezervlerinin % 65'i Orta Doğu'da yer almakta, doğal gazın çoğunluğu ise Orta Doğu, Rusya ve Orta Asya- Kafkasya coğrafyasında yoğunlaşmaktadır.[4]

Grafik.1. Fosil yakıtların kalan kullanım süreleri

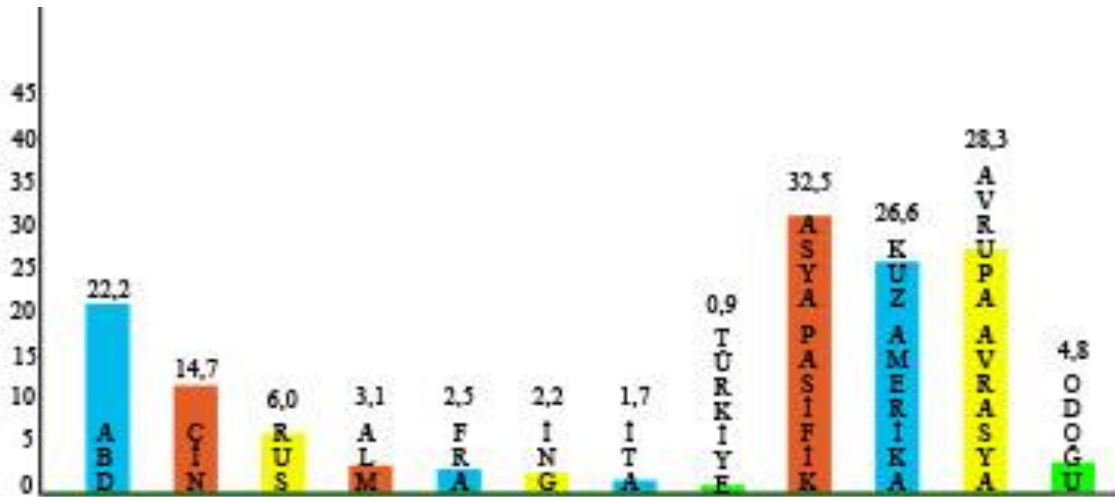
Kaynak: www.dogalgazprojesi.com, erişim tarihi 23.04.2011

Enerji kaynaklarının eşitsiz dağılımı yalnızca rezervler açısından değil, tüketim miktarları açısından da geçerlidir. Dünyada bazı ülkeler rezervlere sahip olup

üretici konumundayken, diğerleri bu enerji kaynaklarını elde etmeye çalışan tüketici konumundadırlar. Bu durum küresel çapta bir istikrarsızlığın da temel sebebidir.

Bölgesel olarak baktığımızda da, dünya enerji tüketiminin % 22,2'sini tek başına ABD gerçekleştirirken, % 14,7'sini Çin, % 6'sını Rusya, % 3,1'ini Almanya, % 2,5'ini Fransa, % 2,2'sini İngiltere, % 1,7'sini İtalya gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin bu toplamdan aldığı pay ise % 0,9'dur. Bölgesel olarak ise dünya toplam birincil enerji tüketiminden Kuzey Amerika Bölgesi % 26,6 Asya Pasifik Bölgesi %32,5 Avrupa & Avrasya bölgesi % 28,3, Orta Doğu bölgesi % 4,8

Orta ve Güney Amerika Bölgesi % 4,8, Afrika Bölgesi de % 3 pay almıştır.[5] Bu bağlamda 21. yüzyılda dünyanın enerji panoraması, sera etkili gazın artısına, nükleer enerjiye, fosil enerjilerin, özellikle petrol ve gazın tükenişine karşın taşımacılığın hızla gelişimini sürdürmesine bağlı riskler karşısında toplumun göstereceği reflekslere bağlı olacaktır.[1] Henüz her durumda ideal bir enerji kaynağı mevcut olmasa da, var olan kaynaklar üzerinde iyileştirme çalışmaları yapılmakta, yeni teknolojilerle bunların olumsuz özellikleri azaltılmaya çalışılmaktadır.[6]

Grafik.2. Enerji tüketim değerlerinin ülkeler ve bölgelere göre yansımaları.

Kaynak: www.dogalgazprojesi.com, erişim tarihi 23.04.2011

Dünya Enerji Konseyi'ne göre 2020 yılının modern enerji hizmetinin amacı:

- Nerede olursa olsun enerji fukaralığının üstesinden gelmek,
- Arz edilen enerjinin kalitesi ve güvenilirliğini artırmak,
- Enerjideki gelişmenin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek

hususlarının yerine getirilmesine yardımcı olmak” olarak değerlendirilmiştir.[6]

Bu değerlendirmeler göz önüne alındığında; yeni teknolojiler her ne kadar umut vaat etse de henüz yaygın ve geçerli bir kullanım alanına sahip olmadıklarından arz-talep dengesini sağlamak için geriye hidrokarbonlar, petrol, doğal gaz ve kömür kalmaktadır. 2015 yılı için tahmin edilen enerji talebinde, bugüne göre petrol tüketiminde % 20 ve doğal gaz tüketiminde % 45 artış beklenmektedir.[7]

Bu tablo ilk bakışta biraz ürkütücü gelse de arzın da talebe paralel artışı enerji dönüşümünü yaygınlaştıracak teknolojinin bulunmasına kadar geçecek süre boyunca yeterli miktarda fosil yakıt bulunmaktadır.

Dünyada 1293 milyar varil (176 milyar ton) kanıtlanmış üretilebilir petrol rezervinin ve 180 trilyon m³ (163 milyar ton PEE) kanıtlanmış üretilebilir doğal gaz rezervinin olduğu bilinmektedir.

Ek olarak, 1000 milyar varillik petrol ve 126 trilyon m³’lük doğal gazın daha yeni keşiflerle bulunabileceği USGS (US Geological Survey) tarafından tahmin edilmektedir.[7]

EIA/DOE (2006) raporunda, USGS’in 2006–2025 dönemini kapsayan bir çalışmasının sonuçlarına göre, dünyada mevcut keşfedilmiş sahalardan üretilebilir 1293 milyar varil petrol rezervi olduğu, mevcut keşfedilmiş sahalarda esas itibarıyla yeni teknolojik gelişmelerden kaynaklanacak ek 730 milyar varil rezerv artışı beklendiği ve ayrıca henüz keşfedilmemiş fakat 2025 yılına kadar yapılacak arama çalışmaları sonucunda keşfedilecek sahalardan da 939 milyar varil petrol rezervi beklendiği açıklanmaktadır.[8]

Dolayısıyla, bugünden 2025’e uzanan dönem içinde olası rezerv artışlarıyla birlikte, tahmini dünya petrol rezervinin toplam olarak 2962 milyar varil olduğu USGS kaynaklarınca verilmekte, DOE/USA tarafından açıklanmakta ve projeksiyon çalışmalarında kullanılmaktadır.[7]

Mevcut üretilebilir petrol rezervinin % 22'si S. Arabistan'da, yaklaşık 10'arlık kısmı Irak, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt ve İran'da ve daha düşük miktarları ise Venezüella, Rusya, ABD, Libya, Nijerya ve diğer ülkelerde bulunmaktadır. Kanıtlanmış toplam rezervlerin 2/3 gibi çok büyük bir kısmı tek başına Orta Doğu'da bulunmakta ve OPEC teşkilatı tarafından kontrol edilmektedir.

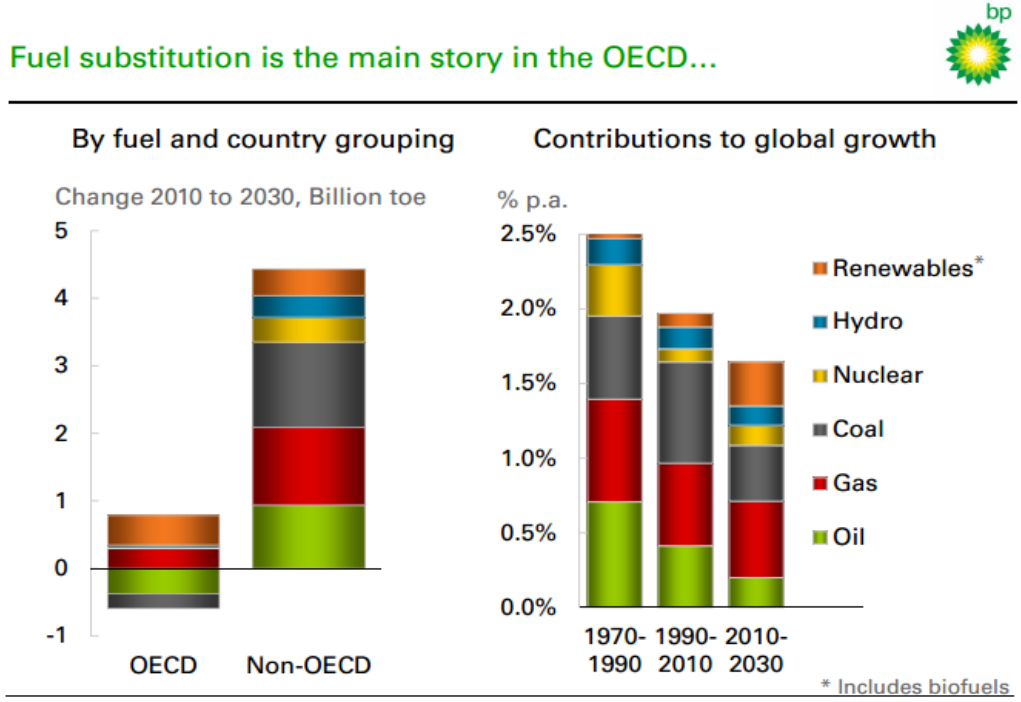
Dünya yıllık petrol üretimi ve tüketimi değeri aynı olup, 3,9 milyar ton kadardır. Dünya petrol üretiminde en yüksek pay sahibi ülkeler % 13,5 oranla S. Arabistan ve % 12,1'lik oranla Rusya olup, OPEC dünya petrol üretiminin % 38'ini karşılamaktadır. Dünya petrolünün % 25'i ABD'de tüketilmektedir. Onu takiben hızla büyüyen Çin ve daha sonra Japonya, Almanya, Rusya ve diğer ülkeler gelmektedir. [1]

Halen gelişmekte olan ülkelerin petrol tüketimi gelişmiş ülkelerin tüketiminden az olmakla beraber 2025'te tüketimlerin eşitleneceği tahmin edilmektedir. Dünyada fosil enerji kaynaklarının bitmekte olduğu gibi olumsuz görüşlere genelde inanılmamaktadır.

Yıllık üretimin bilinen üretilebilir rezerve oranı kömür için % 0,4'ü, doğal gaz için rezervin % 1,5'i ve petrol için rezervin % 2,5'i kadardır. Bilinen petrol ve doğal gaz rezervlerinin dışında var olan alıılmamış türden fosil kaynaklar olan ağır petrol, petrollü kumlar, petrollü şeyller ve metan hidratların önemli orandaki rezervleri petrol ve doğal gazın tükenmesi kaygılarını azaltmaktadır veya en azından üretimin maksimuma ulaşacağı tarihi geciktireceği öngörülmektedir. [7]

EIA/DOE (2006) raporunda, 2030 yılına kadar dünya petrol talebinin karşılanması için yeteri kadar petrol olduğu ve 2030 yılına kadar dünya petrol üretiminin maksimum değere ulaşmasının beklenmediği belirtilmektedir. Dünya yıllık petrol üretimi ve tüketimi değeri aynı olup, 3,9 milyar ton kadardır. Dünya petrol üretiminde en yüksek pay sahibi ülkeler % 13,5 oranla S. Arabistan ve % 12,1'lik oranla Rusya olup, OPEC dünya petrol üretiminin % 38'ini karşılamaktadır. Dünya petrolünün % 25'i ABD'de tüketilmektedir.[9]

Onu takiben hızla büyüyen Çin ve daha sonra Japonya, Almanya, Rusya ve diğer ülkeler gelmektedir. Halen gelişmekte olan ülkelerin petrol tüketimi gelişmiş ülkelerin tüketiminden az olmakla beraber 2025'te tüketimlerin eşitleneceği tahmin edilmektedir.[7]

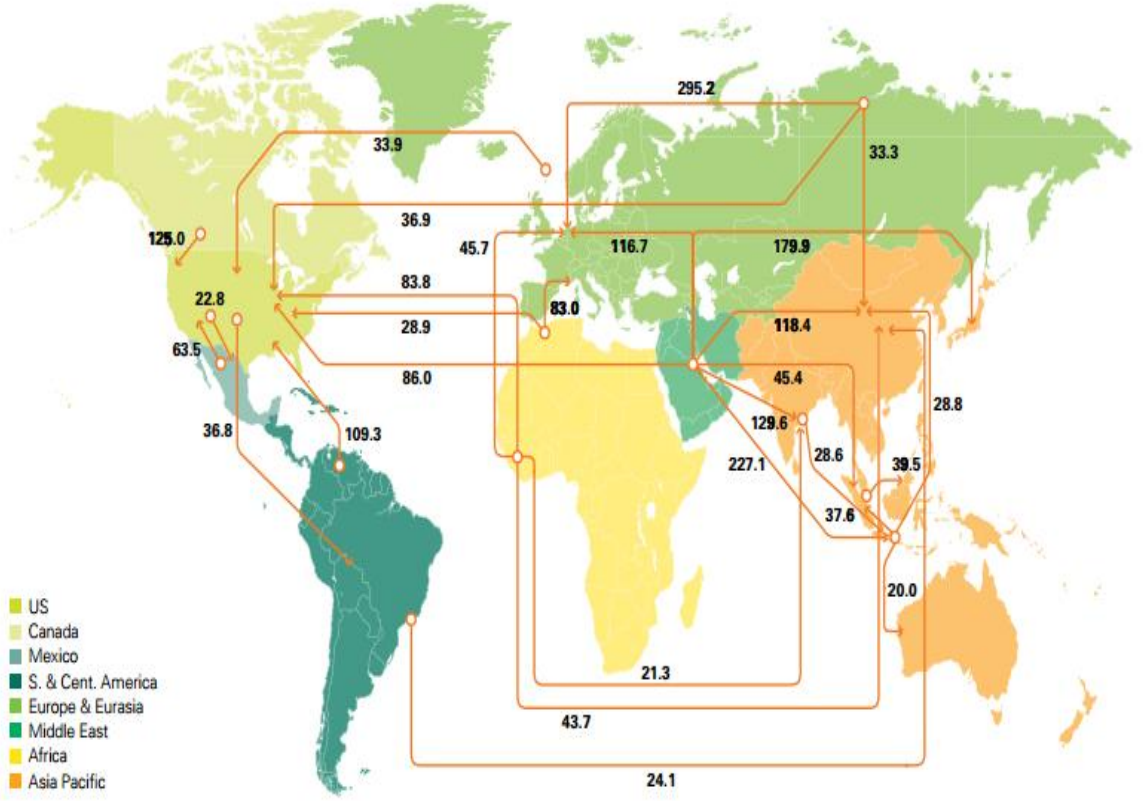

Grafik.3. yakıt türüne göre ülkelerin gruplara göre enerji tüketimi (sol grafik) ve yakıt türüne göre küresel büyümeye katkı oranları (sağ grafik)

Kaynak: Kaynak:BP Statistical Review of World Energy June 2010, BP 2030 enerji öngörü raporu

Dünyada fosil enerji kaynaklarının bitmekte olduğu gibi olumsuz görüşlere genelde inanılmamaktadır. Yıllık üretimin bilinen üretilebilir rezerve oranı kömür için % 0,4'ü, doğal gaz için rezervin % 1,5'i ve petrol için rezervin % 2,5'i kadardır. Bilinen petrol ve doğal gaz rezervlerinin dışında var olan alışılmamış türden fosil kaynaklar olan ağır petrol, petrollü kumlar, petrollü şeyller ve metan hidratların önemli orandaki rezervleri petrol ve doğal gazın tükenmesi kaygılarını azaltmaktadır veya en azından üretimin maksimuma ulaşacağı tarihi geciktireceği öngörülmektedir.[7]

Major trade movements 2010
Trade flows worldwide (million tonnes)

Grafik.4. Dünya enerji hatları ve yıllık transfer miktarları (milyon ton olarak)

Kaynak:BP Statistical Review of World Energy June 2010, BP 2030 enerji öngörü raporu

Belirsizlikleri en fazla konulardan biri olan enerji hakkında projeksiyonlar yapmak kolay değildir. Dolayısıyla projeksiyonlarda farklılıkların olması doğaldır. Dünya genelinde, ülkelerin GSMH'lerinin yaklaşık %6-7'sini birincil enerji kaynakları arzı oluşturmaktadır. Yenilenme süresi yaklaşık 30 yıl olan dünya kurulu enerji arz sisteminin yatırım değeri 10 trilyon doların üstündedir. Enerji ticareti ve yatırımlarının yıllık değeri ise 1 trilyon doları aşmaktadır.[10]

Uluslararası rekabet sistemi içerisinde tüm devletler birbirlerinden bir şekilde etkilendikleri için; küresel çapta politikalar üretmek, ulusal ve uluslararası güvenlik, barış ve refahın devamı, üstünlük mücadelesinde önde yer almak gibi konularda enerji, tüm politikaların ve planların kalbinde yer almaktadır. [11]

Enerjinin arz ve talebinde görülen güvensizlik ortamı, çevre sorunları, istikrarsızlık, ani fiyat dalgalanmaları ve belirsizlik gibi unsurlar, küresel etkiler yaratması sebebiyle tüm devletleri az ya da çok etkilemektedir. Enerji birinci dünya savaşı öncesindeki araç olma durumundan bugün her tür kavga ve üstünlük mücadelesinin temel amacı haline gelmiştir.

Özellikle 2008'in üçüncü çeyreğiyle birlikte ABD'de başlayan ve tüm dünyayı saran mali krizin küresel ölçekteki yansımaları sebebiyle, yeni yatırım ve kredi olanaklarının zorlaştığı, sürekli dalgalanan petrol, doğal gaz ve malzeme fiyatlarının piyasaya hâkim olduğu, sanayi üretimlerinde büyük düşüşlerin yaşandığı kaotik, güvensiz, kırılğan ve aşırı hassas bir dönemden geçilmektedir.

Halen etkileri sürmekte olan bu gelişmeler, zaten çok sert mücadelelerin yaşandığı enerji alanına kaçınılmaz bir şekilde tesir etmekte ve devletleri enerji arz ve iletim hatları güvenliği konusunda daha agresif politikalar izlemeleri için zorlamaktadır. Yapılan projeksiyon çalışmaları orta ve uzun vadede, mevcut enerji politikalarının devamı halinde, 2030 yılında dünya enerji talebinin, ortalama yıllık % 1.8'lik artışlarla, bugüne göre % 50 daha fazla olacağına işaret etmektedir. [12]

Önemli bir girdi durumunda olan enerjiye, her tür faaliyette gereksinim duyulmaktadır. Enerji gereksinimine en çok ihtiyaç duyulan faaliyet grubu veya eylem silsilesi ise bilindiği üzere sanayi faaliyetleridir. Bir başka deyişle, endüstri, enerji yoğun bir faaliyettir. Bu bağlamda, medeniyet seviyesi ve dolayısıyla gelişmişlik, ülkelerin sanayi istatistikleri değerlendirilerek yapıldığında, enerji; gelişmişlik ölçütü olarak kullanılan önemli bir olgu olmaktadır.

Dünya enerji tüketimi, esas itibariyle hem insanların refahlarını sağlamak için yapmak istedikleri faaliyetlerin niteliksel olarak gelişmesi ile daha çok enerjiye gereksinim göstermesi, hem bu faaliyetlerin giderek çeşitlenmesi hem de bunu talep eden insan sayısının tüm dünyada hızla artması nedenleriyle yükselmektedir. Yani özünde enerji tüketimi, sanayi ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu talebi karşılamak üzere ortaya çıkmaktadır. Dünyadaki enerji sorunlarının temelinde ise

kaynakların coğrafi açıdan büyük tüketiciler ve büyük üreticiler arasında eşitsiz dağılımından kaynaklanan güvenlik ve istikrara yönelik endişeler yatmaktadır.

Dünya, enerji ihtiyacımızı karşılayabilmemiz için aslında pek çok kaynak sunmaktadır. Bu farklı enerji kaynaklarının tercih edilmelerinde ekonomiden, siyasete, teknolojiden, sivil toplum'a kadar pek çok unsur etkili olmakta, sonuçta da bu kaynakların bazıları ya çok az kullanılmakta ya da hiç kullanılmamaktadır.

Teknoloji, azalan kıt kaynaklar ve küresel iklim değişikliği gibi sebeplerden dolayı etkinliğini her geçen gün artırmakta, diğer tüm unsurlardan daha önemli bir hale gelmektedir. Enerji konusunda geliştirilmiş teknolojilerin son derece ileri seviyelere ulaşmış olmasından dolayı ülkeler, diğer faktörlerin yanında teknolojik gelişmeleri de dikkate almakta ve bu sebeple de enerji santrallerinde yeni ve yüksek teknolojilere yer verme eğilimi göstermektedirler. Bu çalışmayla ortaya konmaya çalışılan, küresel enerji politikalarını ve onları oluşturan dinamikleri çözümleyebilmek ve küresel enerji politikalarının Türkiye üzerindeki yansımalarını anlamaya çalışma gayretleridir.

1.1.Enerji'nin Politika Aracı olarak Kullanılması, ve Küresel Etkileri

2006 yılında olduğu gibi; enerji'nin politika aracı olarak, Rusya'nın Avrupa'ya enerji akıtan doğalgaz boruları'nın vanalarını kapatmasıyla, enerji bir anda politik bir konu olarak gündeme geldiğinde, siyasi olarak da şu soruyu ortaya koydu; acaba, Ukrayna'da ki Turuncu Devrim Batı yanlısı bir hal almamış olsaydı vanalar gene de kapatılır mıydı?

Rusya 2006 kışında yaptığı bu hareketiyle, enerji arzını temin eden bir Devlet olarak Enerjinin politika aracı olarak kullanabileceğini fiili olarak ispatlamıştır denilebilir.

Ayrıca Rusya; yaptığı Politik tercih'in tepki çekmesini azaltmak için Ukrayna ile fiyat anlaşmazlığı var diyerekten ve gaz teslim anında miktarda oluşan farklılıkların olduğunu ileri sürdü ve bir birtakım teknik denilebilecek konuları gündeme taşıdı ise de bütün Dünya, anlaması gerekeni anlamış olup esas vurgununun

enerji üreten ve enerjiye sahip olan bir 'süper güç' algısı oluşturmak olduğu anlaşılmıştır denilebilir. [13] Rusyanın,Enerjiye sahip olan güç olarak,Dünya Siyasetinede yön vermek istemesi,enerjiyi politika enstrümanı olarak kullanması ve Küresel iletişim araçları ile bunun Dünya'da anında etki oluşturması ima edilen algıyı pekiştirmiştir denilebilir.

Enerjinin etkin kullanılması ve etkisini her geçen yıl arttırması, Dünya genelinde yeni devleri sahneye çıkarmaktadır.Enerjinin etkin ve yoğun kullanılması Küreselleşmeyi hızlandırmıştır.

Rusya'nın oynamakta olduğu enerji politik rol, Küreselleşme ile atbaşı gitmektedir, Küreselleşmede teknolojik gelişmeleri tetiklemektedir. Şayet küreselleşmeyi, teknolojinin şımarık, yaramaz çocuğu olarak kabul edebiliriz ve fakat ön görülemeyen zamanda ön görünmeyen hızda gelişmeler küreselleşme sayesinde olmaktadır. Sermayenin serbest dolaşımı iş gücünün serbest dolaşması olarak yürürlüğe giren yirminci yüzyıl'ın son yirmi yılı ve 21'inci yüzyılın bu dönem Küreselleşmesi,Dünyanın topyekun kalkınmasına çare olamamıştır denilebilir.[36] Üstelik Küreselleşme, Serbest piyasa ile iç içe ve güç birliği halinde hareket ederek gücünü arttırmıştır.Küreselleşme ile son otuz yıldır hızlanarak artan değişim rüzgarı ile sürpriz ataklar yapan,Çin Halk Cumhuriyeti gibi kıtasal büyüklükteki bir devlet'ten bir kaç bin nüfuslu ada devletleri'ne ve her renk ve çeşitten şirketlere ve hatta sosyal alanları da içine alan insan toplulukları ile ailelere kadar her tür rejimden devletlere kadar şüphesiz küreselleşme etkisi oldu denilebilir, Enerji olmadan Teknoloji olmaz kaidesi ve de teknoloji olmadan küreselleşme olmayacağı gerçeğinden, hareket edilse bile, neo-liberallerin iddia ettiği gibi jeopolitiğin ve çatışmacı güç politikalarının yerine idame olan, ekonomik ilişkiler tüm taraflara yarar sağlamıştır demek oldukça güçtür şöyle ki;21.yüzyıl'a gelindiğinde gelişmiş ülkeler sürekli kazanırken,Çin,Brezilya, ve birkaç Doğu Asya ülkesi hariç,Çevre ülkeler ve dünyanın geriye kalanı,sürekli fakirleşmiştir.1978 yılında 8070 dolar olan sanayileşmiş ülke kişi başına gelir Orta gelirli ülke kişi başına gelir 1250 dolar ve Düşük gelirli ülke ortalaması 200 dolar iken, gelişmiş in az gelişmemişe oranı yaklaşık 40 katı iken,(%2,5kadarı) 1997' ye gelindiğinde,Gelişmişlik sırasına göre;gelişmiş,25700 dolar,orta gelişmiş,1890dolar,az gelişmiş,350 dolar olup,fark 72 katı aşmıştır.Sermayenin serbest dolaşımı,iş gücünün serbest dolaşımının yasaklanması benimsenmiştir.[14] Oysa ki ; serbest piyasa ekonomisini

benimsemeyen yada Uluslararası arenada uygulanmak üzere ABD öncülüğünde oluşturulan kurallara uymayan ülkeler ve şirketler için,kredi kısıtlamasından Pazar kısıtlamasına dek yaptırımlar söz konusu olmaktadır,dahası ve vahim olanı;bunları tamamlayan ve dünya hukuk sistemini ve hukuk kuralları'nı ters yüz eden yeni diyebileceğimiz siyasal koşulları unutmamak gerekiyor denilebilir.2008 sonrası ABD'de meydana gelen ve Dünya'ya fatura edilerek aşılmaya çalışılan kriz yeni gelişmelere gebe olması bakımından belkide yeni bir soğuk savaşın ilk işareti olacak gibi görünmektedir denilebilir.

Siyasal rejim olarak demokrasiyi benimseme, insan haklarına riayet, uluslararası çekişmelerin çözümlenmesi, ambargolardan korunmaların başlıca yolu, ABD'nin öncülüğünde oluşturulan kurallara uymaktan geçiyor ve de aksi halde, 2002'de Afganistan,2003'de Irak'a önce savaş açıp daha sonra o ülkeleri işgal ile sonuçlanabildiği gibi bu sonuçlara başlıca sebep gösterildiği söylenebilir.

Neo-liberallere göre; ekonomik ilişkilerin ön plana çıkması tüm taraflara yarar sağlayacaktır savı, açıklanmaya çalışılan pratiklerden dolayı geçerliğini, sürdürmemektedir denilebilir.[16] Keza işin sonunda dayatılan,ya değişimden yana olursunuz yada modernite'nin dışında kalırsınız denilebilmekte.

Özellikle ve öncelikle ABD'nin askeri ve ekonomik gücüyle ve teknoloji'deki önderliği ile başta BM'deki etken konumu ve Dünya Bankası'ndan Dünya Ticaret örgütü'ne IMF'den OECD'ye kadar etkisi ile uluslararası konumlardaki etkenliği ile küresel boyutta belirleyici güç olması ile 2008'de Dünya genelinde sebep olduğu kriz ve son olarak 2011'de borçlarını ödemedeki temerrüt'e düşme tehlikesinde orijin olma gerçeklerine rağmen, İmparatorluk kurma idealini gündem olarak korumaktan vazgeçtiğini söylemek için henüz erken olduğu söylenebilir.[15]

Enerji politikalarıyla küreselleşme arasındaki bağ ve bu bağı oluşturan yapı adeta teknoloji ile enerji arasındaki ilişki şeklindeki gibidir ki burada enerji; her ikisinde de temel dayanak ve aynı zamanda olmaz ise olmaz istinat noktasını ifade eder.

2008 Krizi sonrası tedavüle çıkartılan bir trilyon karşılıksız dolar ve 2011 Avrupa krizi sonrası dolaşıma çıkarılmak istenen şimdilik bir trilyon EURO, diğer Dünyanın diğer 170 devleti için petrol ve gaz faturalarını ne kadar yükselttiği gözden kaçırılmamalıdır, bu iki küresel ekonomik güç'ün para politikalarını sonucu, bir şekilde görülecektir.

Aksi takdirde Yeni Şer Devletler icat edilip yeni işgal edilecek ülkeler bulunması gerekecektir,

ABD'nin Enerji Politikaları'nı anlayabilmek için ABD Doları'nın Dünya'da rezerv para birimi olmasının ne denli önemli olduğunu ve ne anlama geldiğini çok iyi anlamak gerekiyor, diğer taraftan, petrol fiyatları çok fazla düşerse 1973 krizi öncesi ve 1991 Körfez Krizi ile 1999 ve 2003 Irak İşgali öncesi olduğu gibi çok düşük kalırsa ve bu düşüş ABD'nin kendi kuyularından çıkardığı, petrol çıkarma maliyetinin altına düşerse ve kendi şirketleri birer birer zarar etmeye başlayıp kapanırsa yada daha ucuz olan Ortadoğu petrollerini almaya yönelebilir. ABD için dışa bağımlılık son derece artma eğilimine girince, 1990 sonrasında olduğu gibi, ABD'nin enerji sektöründe çalışan 200 bin vatandaşı ilk etapta işsiz kaldığında, ABD açısından enerji politikalarının önemi azda olsa anlaşılabilir.[15]

Petrol'ün dünya'da sadece dolar ile alınıp satılır olması ABD'nin bütçe açıklarını finanse etmekte. Dünya Parası sahibi bir ülkenin dünya'dan kendine kaynak aktarmadaki gücünün ne anlama geldiğini aslında devletlerin tamamı tarafından bilinmekte. 1950 yılında Shuman Doktrini'ni yazarken AB fikrini ortaya atarken bu avantajı referans almıştır denilebilir.

Dolar'ın altın'a konvertible olduğu 1960'lı yıllarda Fransa Cumhurbaşkanı General De Gaulle'ü oldukça rahatsız etmişti. Fransız Merkez Bankası rezervlerinde biriken dolarları anında ABD Merkez Bankasında altın'a çevirtiyordu.

Bu yıllarda ABD'nin çok uluslu şirketleri (ÇUŞ) o yıllardaki ortak pazarda dolaysız yatırımlar yapıyor, Avrupa'yı 'istila' ediyordu. ABD parasının bu gücüne karşı bir Avrupa parası yaratma fikri henüz o dönemde ortaya çıkmış, 1970'de Werner Raporuyla fikri temeller oluşmuş, 1979'da Avrupa para sistemi devreye

girmiş,1999'da para birliği kurmuş ve nihayet 2002'de Avro serbest dolaşıma girmiştir. Avro'nun Dolar'a ciddi bir rakip olma olasılığı ABD'yi daima rahatsız etmiştir denilebilir.[15] Hele hele 1970 Bretton Woods para sistemine geçtikten sonra ABD için finans bulmak, açıklarını kapatmak için gerekli para için sadece boya ve kâğıda ihtiyaç kaldı denilebilir. Karşılıksız basılan dolar

Dünyada bir çek hükmünde ve konvertibil olup her Devlet'te geçiyor ve o çekin banka'ya götürüp karşılığı talep edilmedikçe karşılıksız olması sorun teşkil etmiyor denilebilir. Kissinger'ın, Suudi kralıyla yaptığı anlaşma gereği, krallığı koruma karşılığında; petrolün sadece (USD)dolar para birimi ile alınıp satılması ve peşinden OPEC'in kurulması ve OPEC'te Suudi Arabistan'ın dominant rolü ve petrol üretme ve rezervlerdeki ağırlığı nedeniyle dolar konvertibil olamaya devam edecek gibi görünüyor

Zira Saddam Hüseyin'in 2003 yılı'nda bundan böyle Petrolü Avro ile satacağını açıklamasının hemen sonrasında ülkesinin ve kendisinin başına gelen demokratikleştirme ve kitle imha silahlarından arındırma' fiili müdahale ve işgal durumu bütün dünya tarafından bilinmekte.

İbn-i Haldun, devletleri; insanlara benzetmekte,büyük devletler her daim kendi menfaatlerine göre politikalar üretmekte, esasında uluslararası ilişkiler teorileri ve hatta uluslararası ilişkilerde yönetim modelleri de Tukidides'ten günümüze sürekli gelişme göstermiştir bu bakımdandır ki; insanlar için geçerli olan, ideolojik saplantılar bilimsel körlüğe yol açar ve bu saplantılar kuşatılmışlık duygusuyla birleşirse, zihinsel felce yol açabilir görüşü,[16] İbn-i Haldun penceresinden bakıldığında devletler için dahi geçerli gibi görünmekte şöyle ki; egemen edeolojiler kendilerini hem eyleme yön veren, hem de evrensel denilen paradigmaları belirleyen aklın yansıması ve ürünü olarak gördükleri için, bu görüşleri reddetmek 'bilim'e karşı macerayı seçmek' olarak nitelenmekte [17] enerji alanındaki gelişmelere bakıldığında (krizler ve savaşlar) ise, bu tür tezlerin belli çıkarlara hizmet ettiği, jeopolitik eksenli planlar olduğu ortaya çıkmakta, egemen ideolojilerin beraberinde 'egemen güç'ü devşirdiği dolayısıyla da evrensel akıl yansıması paradigması iddiası sahibi güçlerin sömürü düzeninin patronu oldukları gizlenememektedir. Böylece bilim'e karşı macerayı seçmekle itham ettikleri dünyanın diğer yüzü karşısında

(public policy) kamu diplomasi'si yoluyla çürüten imajları yerine yeni imajlarını pazarlamak durumu ortaya çıkmaktadır denilebilir, Ayrıca kendilerinde oluşan zihinsel felç durumu kronikleşmektedir.Eşitler arası bir ilişki kuramamalarından dolayı, adalet ile hükmetme bakımından oldukça ümitsiz vakıa'dır denilebilir çünkü, eşitler arası ilişkinin kurulamadığı bir dünyada barış ve adaletin nasıl tesis edileceği dünya'nın tamamı için her şeyden daha önemli bir gelecek sorundur denilebilir ve kanımca 21. yüzyıl için dünyanın geleceğini belirleyecek olan 'eşitler arası ilişki'nin tesis edilip edilemeyeceği'dir yada eşitler arası ilişkinin olacağına bütün dünya'yı inandırabilmek, kaynakların paylaşılması açısından olmasa da insanın yaşama hakkı bakımından, bunu gerçekleştirebilmek meselesidir, kanımca bu medeniyetler arası çatışma aldatmacasının önündedir ve 'medeniyetler arası çatışma senaryoları' kurgulanmış bir fütürist yaklaşım olduğu açığa çıkmıştır. Son on yıldır Dünya'da meydana gelen siyasi gelişmeler ile savaşlar ve işgaller arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin var olması bunu doğrulamaktadır denilebilir.

Enerji politikalarına ilişkin olgular, 'Ya bizimle berabersiniz ya karşımızdasınız' neo-con politikalar, küreselleşmeye ilişkin imgeler..., Muafazakar Kuramcılar, büyük şirketler, zengin bireyler ve vakıfların desteklediği,bir ideolojiyi telkin ederler ki bu da; kurallardan arındırma ve piyasalaştırma olgusu kaçınılmaz olup alternatifi yok gibi gösterilmeye çalışılmaktadır.

1.1.1.Büyük Ortadoğu Projesi ve ABD

Kısaca 'BOP' diye bilinen bu proje; ABD'nin bölgenin enerji kaynaklarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak amacıyla hazırlanmış bir projedir.Öncelikle, ılımlı İslam demokrasileri ile bölgeyi yönetmeyi hedeflemektedir.

Çoğunu Müslüman ülkelerin oluşturduğu bu geniş BOP bölgesi İnsanlık tarihi kadar eski bir yerleşim bölgesi aynı zamanda, mücadele ve rekabet'e konu olmuş bir arena olma özelliği taşımaktadır. BOP, Türkiye'nin çıkarları açısından olumlu bir proje değildir.Büyük Orta Doğu projesine bakıldığında Sevr anlaşması ile benzerlikler taşıdığı söylenebilir.

Grafik.5. Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) Haritası

Kaynak: http://salamnews.org/files/infografik/btc-tr_629.png e.t.17.11.2011.

Özellikle Birinci.Dünya savaşı sonrası dönemde Petrolün varlığını ve öneminin artarak devam etmesi ile birlikte bölgede istikrarsızlık her geçen yıl'da artarak devam etmiş denilebilir, oysaki o yıllarda demokratikleşme problemi söz konusu değildi.

Özetle Osmanlı coğrafyası paylaşım planları yapılırken;Kitle imha silahları yoktu, insan hakları, demokratikleşme ve özgürleştirme gayretleri günümüz şartlarında değildi ve fakat petrol o zamanda vardı.

Kasım 1989'da Mikail Gorbaçov'un, Glasnost-Presteroika(Açıklık ve yeniden yapılanma) manifesto'sunu açıklamasından sonra dünya soğuk savaş dönemine veda ederken, sorgulanan süreçlerin ve NATO gibi batı kurumlarının yeniden yapılanması gündeme gelmiştir.

Bazı ülkelerin jeopolitik konumları önem kazanırken, Orta Asya, Kafkasya, Hazar bölgesi ile Doğu ve Güney Akdeniz, Türkiye'yi de içine alan, Arab yarımadası'ndan, Hürmüz Boğazına kadar ve Körfez ile Bab'ül Mendep'i içine alan,

Fırat ve Dicle ile bereketli Nil'i kapsayan ve Cebel'i Tarık'a kadar olan coğrafya, ilgi bakımından öncelik kazanmış durumdadır.

ABD'nin Ortadoğu'ya ya da Doğu Akdeniz'e ilgisinin merkezinde Bölgenin ekonomik varlıkları olan enerji kaynakları Petrol ve Doğalgaz önceliği olduğu artık gizlenmemekle birlikte hemen hemen aynı öncelikte belki biraz daha önemli olan İsrail'in güvenlik problemi olduğu artık bilinmekte denilebilir. [15]

Büyük Ortadoğu Projesinin bilinen ve hedeflenen amacı; bölgenin, demokratik ve ekonomik geri kalmışlığına çözüm getirmek olarak ileri sürülmekte ve projeye birlikte, bölge ülkelerine kaynak aktarımının söz konusu olabileceği ifade edile gelmektedir.

Diğer taraftan projenin bir çok meselede bölge için çözüm üreten unsurlardan yoksun olması yada İsrail lehine çözümler içermesi, Filistin problemi'ne bir çözüm getirememesi aynı zamanda, İsrail üzerinde bir baskı sistemi kuracak unsurlardan yoksun olması ve fakat ABD'nin Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesi konusunda çok daha atak davranıp baskı kurması BOP Projesine duyulan kuşkuları artırmıştır denilebilir.

Demokratikleşme konusunda meydana gelen gelişmeler açıklanmaya muhtaç gelişmelere gebe olmuştur, Filistin'de Hamas'ı iş başına getiren gelişmeler, Özbekistan'da demokratikleşmeye geçme ile ABD yanlısı Kerimov'un iktidardan düşmesi, Suudi Arabistan ile problemsiz fiili ilişkiler, ABD'nin hangi ülkeleri demokratikleştirip hangilerine gerek olmadığı konusunda çelişkiye düşürmektedir.

Elbette ki BOP projesinin gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir, esas çözüm, bölgenin kendi iç dinamiklerinde saklıdır. Zenginliğin sahibine teslim edilmesi gerekir ki zenginliğin sahibi birkaç diktatör ve onların aileleri değil bölge halkalarının kendileridir.

Sonuç ise sahip olunan zengin enerji kaynaklarının nasıl tüketileceği sorusunun karşılığı olacak cevapta saklıdır.

Şöyleki; elde edilen gelirlerin ileri teknoloji aktarımını (know how) gerçekleştirebilme kabiliyeti yaşamsal önem arz etmekte, kalkınma ve refahı sağlayıp sağlayamayacağı konusu mihenk özelliği taşımaktadır, aksi olması durumunda,yaklaşık yüz yıllık sürecek olan petrolden zengin olma rüyası sona erecektir denilebilir.

1.1.2. Büyük Ortadoğu Projesi ve Rusya

Esasında Günümüzde ülkelerin yerel enerji politikaları veya bir sonraki boyut olan Milli Enerji politikaları aynı zamanda ülkelerin dış politikalarına temel teşkil etmekte denilebilir, enerji, uluslararası çok temel bir güç parametresi olduğuna göre aynı zamanda enerji'ye sahip olmaktan kaynaklanan veya enerji terminali olmaktan kaynaklanan ülke gücü, ülkenin dünya ekonomi-politik düzeninde yerini belirleyen ana unsur olduğunu ifade etmek yanlış olmasa gerek denilebilir.

Orta Asya-Kafkasya- Hazar alanındaki Petrol doğalgaz gibi kaynakların işlenmesinde ABD şirketleri Rus şirketlerinin önüne geçtiler. ABD bu kanaldan (Türkiye'nin bölgedeki etkinliğini kullanarak) Rusya'yı ve ilgili ülkeleri devre dışı bırakma yolunda mesafe aldı, Afganistan'ın işgali,Irak'ın işgali,BOP ekonomik zenginlikleri ele geçirmesinin' işaret fişeği niteliğindedir denilebilir.

Rusya'nın bölge'de enerji tekel'i olması veya önümüzdeki on yıllarda Rusya'nın yeniden eski gücüne kavuşma ve süper güç olma çabalarının önüne geçmek için ABD tarafından aktif politikalar üretilmekte denilebilir.[15]

ABD Başkan yardımcısı Dick Cheney başkanlığında2001 yılında hazırlanan, Baker raporunda bölge'ye ilişkin yeni stratejilerin oluşturulmakta olduğuna işaret etmekte. Raporda, küresel ekonominin, kilit petrol üreticisi ülkelerdeki 'ulusal koşullar' konusunda ABD'nin hassasiyet gösterdiği ve yabancı yatırımlara % 90 kapalı olan Ortadoğu, Kafkaslar ve Avrasya bölgesinin tamamında Neo Liberal Küreselleşme hattının hâkim kılınması yönünde politikalar izleneceği belirtilmekte.[18]

Yeni Rusya'nın dış politikası son 22 yıl'da birkaç evreden geçmiştir, ilk evrede Boris Yeltsin Hükümeti Kafkaslar ve Orta Asya'da tüm Sovyet politikalarını reddederek bu bölgelerdeki gelişmelere kayıtsız kalmıştır denilebilir.

Ancak bunun üzerinden çok fazla zaman geçmeden pasif politikaların Rus çıkarlarına zarar verdiği gerekçesiyle Putin ile birlikte eski Sovyet Politikaları'na benzer politikalar izlenmeye başlanmış ve Rusya'nın güney sınırlarını Karadeniz'den Çin'e kadar kontrol altında tutulamaya çalışılmıştır.

'Yakın çevre ' politikası adı altında, Rusya-BDT aracılığı ile Kafkaslarda ve Orta Asya'da atak politika ve dinamik bir uluslararası ilişkiler diplomasisi BOP ile Rusya'yı karşı karşıya getirmiş özellikle İran üzerinde uygulanacak Irak benzeri bir ABD Politikası'na Yeni Rusya'nın geçit vermediği, Çin'den de destek alarak Uluslararası bir Ortadoğu Politikası izlediği söylenebilir.[15] Elbetteki Suriye konusundaki gelişmelerde buna eklemlenebilir.

Tam bu kerte Suriye'deki İç Savaş'a arka çıkması muhtemel müdahaleleri engellemesi de bu politikasıyla yakından ilgili görünmekle birlikte; Rusya ekonomisinin enerji ihracına yüksek oranda bağımlı olması, bütçe açıklarının oluşmaması gerekmekte olduğundan dolayı yüksek enerji fiyatlarına ihtiyaç duymaktadır.

Aksi takdirde, henüz yeni seçilmiş ve görevi dahi teslim almamış bir Rus devlet başkanı olan Viladimir Putin'den daha esnek bir Suriye politikası beklenebilirdi.

Rusya'nın özel sektöre dayalı olan teknoloji devrimini henüz gerçekleştirememiş ve enerji gelirine bağımlı bir güç olması nedeniyle Suriye'de barış sağlanması noktasında katkısını beklemek hayalden öte bir anlam ifade edemez denilebilir.

1.1.3. Enerjide Avrupa Birliği İhtiyaçları

Ortadoğu Bölgesinde sürekli İstikrar problemleri yaşanması AB açısından problem olmaya devam etmekte, sürekli dalgalanmakta olan enerji fiyatları AB ekonomilerinin istikrarını tehdit etmekte dolayısıyla AB, hali hazırda, en azından muhalif anlamda BOP projesine bir itirazı dillendirmemekte, her ne kadar inisiyatif alma bakımından üstünlüğü ABD'ye kaptırsa da, diğer taraftan, Türkiye, AB İlişkilerini kullanmak Avrupa'nın temel enerji politikalarının önemli bir ayağını oluşturmakta denilebilir.

Orta Asya ve Hazar bölgesinin enerji kaynaklarını, Bakü-Ceyhan Boru hatları ile kendi talebine cevap verir hale getirmiş olmakla birlikte Samsun –Ceyhan hatlarına ilaveten NABUCCO boru hattı projesi AB için önem arz etmekte. Orta Asya ve Hazar enerji bölgelerinin dahi BOP sınırları içinde kalması ABD'ni rahatsız etmemekte ve hatta destek almaktadır.

Petrol ve Doğalgaz'da büyük oranda dışa bağımlı olan AB, Ortadoğu'da ki sözü edilen istikrassızlık yüzünden olası krizlere karşı Enerji'nin güvenli arzını temin edebilmek için alternatif projelere hız vermekte, bu nokta'da Ortadoğu'ya karşılık Rusya Tercih edilmiş (fakat 2006 Kışında Rusya Enerjiyi uluslararası politika aracı olarak kullanmış) Böylelikle AB, enerjinin çok hayati bir önem'e sahip olduğunu bir kez daha yaşamış oldu.

AB'nin enerji'ye olan bağımlılığı her geçen gün artarak devam etmekte,2001 yılında yayımlanan yeşil kitap'ta 2030 yılında AB'nin enerji'ye bağımlılığının % 70'e ulaşacağı tahmin edilmekte.[19]

Rusya'nın nüfusun ¼'ü yaklaşık 45 milyonluk bir kesim yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır, Rusya'nın sosyal politikaları gereği bu kesime sattığı enerji fiyatı devlet tarafından sübvansede edilmekte, Rusya'nın bu Milli politikası, AB tarafından oldukça eleştirilmekte, Rusya'nın bu politikalarından vazgeçmesi istenmekte, Rusya ise bu politikalarından vazgeçmeye yanaşmamakta.[20]

Milli politikaların, uluslararası Politikalar ile arasında nasıl bir alaka olduğu konusunda en iyi örneklerden bir tanesi teşkil eden bu uygulama ilgi çekicidir.

Rusya'nın kendi halkına,Avrupa'ya sattığı fiyatın $\frac{1}{4}$ 'üne satması ve AB'nin buna itiraz etme gerekçesi ise fiyatları yükselttiği ve AB'nin bundan dolayı zarar gördüğü gerekçesi denilebilir.[20]

II BÖLÜM

2.Enerjinin Güvenli Arzı ve Güç Mücadelesi

Zamanımızda gerek uluslararası, gerekse ulusal Gündemde, üzerinde konuşulan konuların başında enerji güvenliği gelmektedir. Enerji güvenliği kavramına genel olarak iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri enerjiye, diğeri de güvenliğe ağırlık vermektedir. Enerji güvenliğinin, enerji ağırlıklı tanımı enerji kaynaklarının bulunabilirliği, erişilebilirliği ve kabul edilebilirliği kavramlarını içine almaktadır. Enerji güvenliğinin, güvenlik ağırlıklı tanımı ise enerji arama, geliştirme, üretim, iletim, çevrim, dağıtım, pazarlama ve tüketim ağındaki tesislerin her türlü saldırıya karşı fiziki olarak korunması anlamını içermektedir.[21]

Ayrıca ülkelerinin jeopolitik arenada üstlendikleri rollere ve izledikleri politikalara göre enerji güvenliği tanımları da farklılık göstermektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nin, Avrupa Birliği ülkelerinin ve Rusya Federasyonu'nun enerji güvenliği yaklaşımları ve izledikleri politikalar birbirlerinden oldukça farklıdır.[19] Bu bağlamda enerji güvenliği ve iklim değişikliği kavramları siyah ve beyaz kadar zıtlık arz etmekte ve bir madolyon'un iki yüzüne benzemektedir, Bu sebeple yukarıda ifade edilen tanımlara ek olarak 2000'li yılların başından itibaren enerji güvenliğinin kapsamı içine iklim değişikliği kavramı da eklenmiştir.

Geçtiğimiz yüzyıl boyunca dünyamızda kömür çağından petrol çağına geçiş döneminin sancuları yaşanmıştır. Bu yüzyıl'da ise petrol çağından doğal gaz ve alternatif enerjilere geçişin sancuları yaşanacaktır. Dünyadaki siyasal ve ekonomik iklim, petrol etrafında önceleri İngiltere ve daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin oluşturduğu politikalar çerçevesinde şekillenmiştir. Söz konusu bu döneme petrol rezervlerini ele geçirme ve kontrol etme çabası damgasını vurmuştur. [22]

Özellikle Almanya'nın sanayi ve teknoloji alanında yaptığı güçlü atılım ve buna bağlı gelişmelerin sonucunda, Almanlar ile İngilizler arasında Orta Doğu petrollerine yönelik bir güç mücadelesi patlak vermiştir.

Bu mücadele 1914'te Birinci Dünya Savaşına yol açmış ve savaş, geleceğin dünyasında enerji güvenliği ile siyasi-ekonomik güç arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu çok belirgin bir şekilde ortaya konmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan durgunluk süreci, milyonlarca insanın hayatını kaybettiği ikinci paylaşım savaşı öncesinde enerji merkezli küresel savaşların yeni düzenini kabul ettirdiği bir hazırlık dönemi şeklinde geçmiştir. II. Dünya Savaşı'nın bitimiyle başlayan Soğuk Savaş dönemi ise, uygulanan petrol politikalarının en şiddetlilerine sahne olmuştur. Bu dönemde yaşanan 1967 ve 1973 savaşları, 1979 İran-İrak savaşı ve 1982'de İsrail'in Lübnan'ı işgali, yalnızca bölgesel değil küresel anlamda da büyük siyasi ve ekonomik sonuçlar doğurmuştur. Yine aynı dönemde Dünyayı iki kutba bölen ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki mücadele teknolojinin tam kapasite ile kullanılmasına dayalı bir güç mücadelesi boyutuna ulaşmış ve dünyanın bu dönemde hızlı bir silahlanmayla karşı karşıya kalmasına yol açmıştır. Soğuk savaş dönemi bu iki süper güçten ABD'nin daha akılcı ve aktif politikalar üretmesi sonucu Sovyetler Birliği'nin dağılması ile sonuçlanmıştır.

ABD, Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte oluşan yenedünya düzeninde tek hegemon güç olarak kalmış ve uluslararası sistemi istediği gibi şekillendirmeye başlamıştır. Bu sebepten dolayı soğuk savaşın bitimiyle, 11 Eylül terör eylemi arasında geçen süreyi 'ABD'nin altın dönemi' olarak adlandırmak hiç de yanlış olmayacaktır.

Söz konusu bu dönem, pek çok kesim tarafından ABD'nin hegemonyasının dayanağı kabul edilen demokrasi, özgürlük ve insan hakları gibi kavramların zirve yaptığı dönemdir. ABD bugüne dek bir kontrol ve müdahale aracı olarak kullandığı bu kavramların küreselleşmesini sağlayarak güç mücadelesinde bir adım öne çıkmayı başarmış, diğer tüm küresel aktörleri kurallarını kendi koyduğu bu sisteme dâhil olmaya zorlamıştır.

Bilakis Glasnost ve Presterioika (açıklık ve yeniden yapılanma) denilen ve Mikail Gorbaçov ile başlayan ,soğuk savaş sonrası dönemde Rusya'da ve bağımsızlığını kazanan Cumhuriyetlerde özellikle serbest piyasa ve aşırı birysel harcamaya dayalı talep ile birlikte Amerikan Doları'na duyulan ihtiyaç, bir yandan bu

yeni ülkeleri ekonomik iflasın eşiğine getirirken diğer taraftan ABD ekonomisi bu dönemde seri büyüme yakalamış olduğundan karşılıklı ve karşılıksız tedavüle sürülen bol miktarda USD ve onun Amerika'ya getirdiği kazançların ABD'nin soğuk savaş sonrası tek süper güç olarak altın çağını yaşamasına katkıda bulunmuş denilebilir.[15]

En başta ABD olmak üzere kendi ekonomik temelli çıkarlarını korumak için ve enerji arzının güvenli arzını sağlamak için baskıcı ve yolsuzluğa batmış rejimlere destek vermekteler denilebilir.Bu doğrultuda, Orta Doğu'da işbirliği yaptığı anti-demokratik, baskıcı ve kapalı yönetimlere müdahale edilmemekte, onlar adeta gözlerden kaçırılmaktadır. Bu çıkar odaklı farklı uygulamanın sebebi, üretim ve temel tüketim alanlarının farklı coğrafyalarda olmasının enerjiyi küreselleşmeye zorlaması olarak açıklanabilir. Yoğun bir tüketici durumundaki Batı, sahip olduğu üretim, dağıtım, finans, teknoloji ve politik üstünlüğünü etkili bir şekilde kullanmıştır.Diğer taraftan bu gücünü, gelişmekte olan yeni güçleri baskı altında tutmak için ve küresel güç mücadelesini kontrol etmek için kullanmaktadır. [24]

İşte bu yüzden de çoğunluğu anti-demokratik, baskıcı ve kapalı bir yönetime sahip ülkeleri kontrol etmek için, bu ülkelerdeki yönetimlerle işbirliğine gitmektedir. Adı geçen bu Orta Doğu ülkeleri'ndeki kapalı devlet yapısı ve ülkeyi kendi malı gibi gören otoriter yönetim anlayışları ile varılan uzlaşmalar, anlaşmalar,o ülkelerin her açıdan en az maliyetle kontrol edilmesini sağlamaktadır. Öte yandan yine söz konusu bu ülkelerin yönetimleri de, baskı ve korku üzerine kurdukları hâkimiyetlerini sürdürmektedirler. Süper güçlerce yıpranmalarına izin verilmemesi, aksine desteklenerek,semizleşmesi, kuvvetlenmesi doğal bir sonuç olmaktadır bu karşılıklı çıkar ilişkileri için gönüllü bir işbirliğine gitmektedirler.

Uluslararası ilişkilerde küresel ölçekte strateji belirlemek; aslında büyük güçlerin çıkarlarını maksimize etmesi anlamına geldiğine göre, objektif bir göz için kuralsız ve yanlış görünecek her tür uygulamada sistemin doğal işleyişinin bir parçası olarak varlığını koruyacaktır. Nitekim Dünya ; ABD'nin, Kore Savaşı, Vietnam Savaşı, birinci Körfez Savaşı, Afganistan ve Irak operasyonları ile sayısız siyasi, askeri ve ekonomik mikro ve makro müdahalelerine tanıklık etmiştir. Tüm bu

uygulamalar ABD'nin uluslararası güvenlik ortamını istediği gibi şekillendirdiğine ve kamuoyu yaratmakta sıkıntı çekmediğine işaret etmektedir.

Orta Doğu devletleri ile hemen tüm ilişkilerini Petro-Politik üzerine inşa eden ABD, son dönemlerde de eski soğuk savaş dönemi cephe hattı içerisinde yer alan Orta Asya'ya yönelmiştir. ABD'nin bu ilgisinin kaynağı, zengin enerji havzalarına sahip olan bölge ülkelerinin kontrolünü Rusya, Çin, Hindistan ve AB ülkeleri gibi güçlere bırakmak istememesi yatmaktadır.

Soğuk Savaşın bitip serbest pazar ekonomisinin tüm dünyaya hâkim hale gelmesiyle birlikte değişen dengeler içerisinde ABD, giderek büyüyen Çin ve Hindistan tehtidine bir önlem almak amacıyla; eski düşmanı Rusya ile uzlaşmaya yolları aramaya başlamış ve son gelişmelerin verdiği kanıya göre de bu imkânı bulmuştur.

Dünya hâkimiyetini devam ettirmek isteyen ABD, 11 Eylül 2001 terör eylemlerinin ardından geliştirdiği önleyici güç konseptini hegemonya ve enerji odaklı politikalarını hayata geçirebilmek için yoğun biçimde kullanmaktadır.

Ayrıca bu gün akademik Literatürde çok sayıda 11 Eylül 2001'Terörünü sonuçları ile ABD'nin bu tarihten sonraki menfaatleri arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler kurulmasına neden olmaktadır. Bu konuya Afganistan'ın işgali Irak'ın işgali ile ilgili atıf yapılmaktadır denilebilir.

Bu konsept ABD'nin, (yukarıda anılan) hızla büyüyen ve kendisi için bir tehdit arz eden Hindistan, Çin gibi gelişmekte olan ülkelerle, Avrupa ülkeleri ve Japonya gibi gelişmiş ülkeleri kontrol etmesine imkan verecek coğrafyalara yerleşmesine fırsat vermiştir. ABD, bu bağlamda terörizm potansiyeli ve küresel güvenlik, nükleer silahlar ve anti-demokratik yönetimleri dünya politikasındaki dominant rolünü devam ettirmek için gerekçe göstermiş ve böylece, sözü geçen ülkelerin hem enerji ihtiyacını karşıladıkları, hem de pazar olarak kullandıkları alanları kontrol altına almıştır. Bu doğrultuda son olarak Başkan Obama'nın Türkiye'yi de 'model ülke' ilan etmek suretiyle çizdiği yeni 'kuşak' projesi, Rusya-Türkiye-ABD işbirliğinin somut yansımaları olarak hayat geçmeye başlamıştır.

ABD, füze kalkanı projelerinin askıya alınması, nükleer silahların yayılması konusunda imzalanan 'start 2' anlaşması ve Kafkaslardaki bazı ülkelerden çekilerek yerini Rusya'ya bırakması karşılığında; İran, küresel terörizm ve Çin ve AB'nin gelişmesinin kontrol altına alınması konularında Rusya'nın desteğini almış görünmektedir. Obama ile başlayan yeni dönemde Bush döneminin aksine 'smart power' dedikleri akıllı güç politikasını uygulamaya koyan ABD,zaman zaman kamu diplomasi kullanarak, direk olarak giremediği ülkelerde ise Türkiye gibi kendisine müttefik olan ülkeleri kullanarak var olmaya çalışmaktadır.[17]

Orta Doğu'da ve son dönemde ise Orta Asya'da etkili olmaya başlaması ile zor durumda kalmıştır. Özellikle ABD'nin Rusya ile bir uzlaşmaya varmış görünmesi de güce sahip olmayan Avrupa Devletlerinin karşı karşıya kaldıkları enerji güvenliği sorununun üstesinden gelebilmek için, çeşitli oluşumlar meydana getirmelerine yol açmıştır. İşte AB de bu arayışların bir sonucu olarak hayat bulmuş bir yapıdır. Bunun yanında özellikle Hazar bölgesi ve Afrika ülkeleriyle imzalanan anlaşmalar ve AB'nin Hazar bölgesi ülkelerine yönelik olarak yapılandığı enerji ticareti programları da yine bu arayışların bir parçasıdır.

Türkiye'nin Suriye'ye müdahale konusunda teşvik edilmeye çalışılması bu politika çerçevesinde değerlendirilse bile, ilk başta Irak ve Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgali öncesinde ABD'den aldığı vize sonrası başına gelen ibretlik son akıllardan çıkarılmamalıdır.

Diğer taraftan ABD'nin Rusya ile uzlaşma arayışı içerisine girmesinin bir diğer sebebi de, karşı karşıya kaldığı enerji ve ekonomik sorunlar ve Orta Doğu petrollerine alternatif oluşturmak üzere; Rusya Federasyonu'nun doğal gaz kaynaklarını kullanmak ya da en azından bir şekilde o bölgedeki kaynaklar üzerinde de varlığını hissettirmek istemesidir.[14]

Rusya Federasyonun, kıta Avrupası, Türkiye ve Çin için ana satıcı durumuna gelmesiyle doğal gaz üretimi ve satışı konusunda dünya devi olma yolunda büyük adım atmış ve enerji, Ukrayna ile yaşanan krizde de görüldüğü üzere, Rusya'nın elinde büyük bir koz durumuna dönüşmüştür. 2005 yılı başı itibarıyla Rusya Federasyonu, % 28,2 payla dünyadaki en büyük doğal gaz rezervlerine sahiptir.

Bu yüzden günümüzde, kıta Avrupa'sında ve Türkiye'de elektrik üretimi ve ısınmada Rus doğal gazının kullanım oranı, kaynak çeşitliliği sağlanamadığından dolayı bir risk oluşturmaya başlamıştır. Ayrıca ABD'de de elektrik üretiminde doğal gaz kojenerasyon santrallerinin kullanıldığı dikkate alındığında, aynı riskin ABD için de geçerli olduğu söylenebilir. Nitekim bu ABD'yi üretimini artırmaya, LNG'ye yönelmeye ve Afrika'dan LNG ithal etmeye yöneltmiştir.

İşte bu mevcut sistem ve üstün özelliklerinden dolayı doğal gaz, XXI. yüzyılın en önemli yakıtı olmaya adaydır. IEA (International Energy Agency), doğal gazın, ekolojik politikaların yaygınlaşması halinde, dünya birincil enerji tüketimindeki pay itibarıyla 2020 yılında kömürü geçerek petrolün ardından ikinci sıraya yerleşebileceğini öngörmektedir.

Bu projeksiyona göre doğal gaz, 2020'de küresel enerji tüketiminin % 24'ünden sorumlu olacaktır. Temel olarak elektrik üretimindeki artan ağırlığı nedeniyle bu yüzyılın en azından ilk yarısı boyunca en stratejik yakıt hâline gelecek olan doğal gaz, enerji portföyünde kömürün boşalttığı alanı dolduracaktır. Böyle bir gelişmenin yaşanmasının ardından dünyamızın fosil yakıt alanında, kömür ve petrol çağıının ardından doğal gaz çağına gireceği söylenebilir.[24]

Bu bağlamda küresel enerji politikalarına yön vermeyi başaran gücün, dünyayı da kontrol etmeyi başardığı görülmektedir. Hegomon güç ve süper güçlerin uluslararası rekabet ortamında sahip oldukları güç, enerji kaynakları ve iletim hatları üzerinde sahip oldukları etkileriyle doğru orantılıdır. Bu etkiyi temin edebilmenin yolları ise temel olarak; siyasi, ekonomik, kültürel ve askeri olmak üzere dört başlıkta toplanmaktadır.

Geleceği tahmin etmenin en iyi yolu onu inşa etmektir.. Bu yüzden uluslararası güç mücadelesinde etkin olan güçler arasında baskın olabilmenin tek yolu; teknoloji, bilim ve eğitimde sürekli ilerlemek; akıllı gücü en etkin şekilde kullanmak; küresel sistemin sıkıştığı noktalarda önderlik gösterebilecek, sistemi yönlendirebilecek potansiyeli üretebilmek ve oyun tahtası olarak daima bütün dünyayı düşünerek uzun vadeli, gerçekçi fakat iddialı hareket etmeyi gerektirecek politikalar üretebilmektir.

Esasında geleceği inşa etmek,büyük ölçüde çağlar ötesi bir vizyon'a sahip Liderler eliyle mümkün olagelmektedir.

Bu meyanda, özellikle ve öncelikle Sosyal Bilimlerin de çok büyük ölçüde gelişimlerine katkı sağladığı Analitik ve Kritik düşünebilen akademisyenlerin yetişmesi ve vizyon sahibi liderlere kılavuzluk etmesi danışmanlık hizmeti vermesi gerek şarttır denilebilir.

2.1.Enerji Politik Çerçevesinde,Libya Ayaklanması ve Realizm

Realist politikalara göre Uluslararası Hukuk ve uluslararası örgütler aracılığı ile barışın korunması pek mümkün olmadığından dolayı,bazı mekanizmaların gelişmesi gerekir.İşte bu çerçevede güç dengesi,bir devletin diğerleri üzerinde egemenlik kurmasını engelleyen önemli bir mekanizma olarak devreye girmektedir.

Machiavelli ve Hobbes'e göre Realizm, uluslararası rasyonel karar verebilen bütüncül yapılar olarak değerlendirilmekte ve egemen Millî devletler arası bir ilişki süreci olarak ifade edilmekte, Realizm'e göre uluslararası politikanın özü güç ve çıkar mücadelesidir,(Libya özelinde çıkara konu olan araç Enerji odaklı petrol ve doğalgaz kaynaklarıdır denilebilir.) ve merkezi bir otoritenin bulunmadığı ve Hobbes'un ifadesiyle,doğa durumunun devam ettiği bu anarşik yapıda devletler açısından güvenlik konusu ana meseledir.

Böyle bir durumda savaşlar olağan bir durum olarak görülmele birlikte bu durum klasik realizme göre insan doğasından,neorealizme göre ise,Uluslararası Sistemin anarşik yapısından kaynaklanmaktadır. [26] Tunus ile başlayan Mısır ile devam eden 'ArabBaharı'Libya'da, Kaddafi Rejimine 'Öfke Günü ilan edilerek' ayaklanmaya dönüşmüş olup,1970 ve1973 sayılı Brleşmiş Milletler Kararının ardından 19 mart 2011'de Paris konferansıya Batılı devletlerin ilgi alanına gimişti.

Paris Konferansın devam ettiği saatlerde, henüz konferans sonuçlanmadan, Fransız Savaş Uçakları'nın Libya'ya ilk saldırısını gerçekleştirdiği haberi ajanslara düşmüştür.

Acaba, Tucidides'in 'Güçlüler yapması gerekeni yapar güçsüzler ise yapılması gerekeni yaparlar' uluslar arası ilişkiler teorisinin gerçekleştiği anlamınamı geliyordu? Etken ve edilgen olmak üzere, çift taraflı anlam taşıyan Realizm teorisi, uygulamaya mı geçmiş oluyordu? yada Hobbes'in: bir tavşanın avlanmasının elde edilen tatminden, bir geyiğin avlanmasından elde edilen tatmin daha faydacıdır. [26] görüşünün Libya özelinde, bu durumla bir ilgisinin olup olmadığı akla gelmekteydi denilebilir.

Şayet insan tabiatı çıkarıcılıkla açıklanıyor ise, devlet adamlarını yönlendiren unsurlar, korku ve kuşku gerektiriyorsa, aynı zamanda bir devlet diğer bir devleti potansiyel düşman olarak görme hakkına sahipse, dolayısıyla 'önleyici vuruş' dahi yapabiliyorsa, bu anlayış, devletlerin egemenliği ortadan kaldırmaktadır. Bu durumda uluslararası sistem'de savaş meşrudur mantığı işletilebiliyorsa ve de politika uluslararası bir güç mücadelesi aracı olarak kullanılabilir ise, o zaman Libya özelinde ;özü ve de amacı 1970 ve 1973 sayılı Birleşmiş Milletler Kararı'nı uygulamak olan gerekçe ile uçuşa yasak bölge oluşturmak ve Kaddafi güçlerinin, muhaliflere saldırmasını önlemek amacıyla toplanan Paris Konferansı'nın, henüz devam ettiği saatlerde bir Fransız saldırısını yadırgamamak gerek, dahası hangi boyutta bir karar çıkacağı en azından detayları itibarıyla bilinmeden apar topar yapılan aceleci bir Fransız saldırısı her şeyden önce Toplantıya katılan ülkeleri yok saymak anlamına geldiği ve de hukuksuz bir saldırı olduğu söylenebilir.

Özellikle Libya ve Fransa arasındaki belli bir mesafe ve de iki ülke arasında Akdeniz bulunduğundan dolayı ayrıca bombardıman yapan uçakların kalktığı üsler dikkate alındığında özellikle emir komuta süreçlerini dikkate almak ve hazırlık süreçlerini de göz önünde bulundurmak gerekli olduğunda niçin? Paris toplantısı bitmeden saldırı başladı esasında bütün bu hazırlık süreçleri göz önünde bulundurulduğunda vur emri verildiğin andaki zaman dilimi ve tarih, mevcut anın kaç saat öncesini hatta ve hatta bir kaç gün öncesini göstermesi gerektiriyor ki, bu daha sonraki gelişmeleri açıklaması bakımından oldukça önem arz eden bir konudur denilebilir.

Zira Nikolay Sarkozy'nin ve yanına aldığı İngiltere Başbakanı'nın çok aceleci ve adeta ön alma gayretiyle 15 Eylül 2011 Libya ziyareti, Türkiye Başbakanı'nın daha önceden Libya'da olmasını gerektiren, açıklanmış programına rağmen apar topar Libya'ya yaptığı uluslararası teamülleri bir kenara bırakan ve enerji odaklı olduğu, rakamlarla ifade edilip, sonradan inkar edilen, %35,Libya petrolünün ele geçirilme iddialarıyla 19 Mart 2011 'de u luslararası toplumdan uzak Fransa'nın aceleci saldırıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır hipotezinin ileri sürülmesine neden oluyor denilebilir.

Zira,öyleyse,sebep, yöntemidir.?O halde,yöntemde sebebi destekliyor denilebilir mi.? Bu durumda; amaç,aracı,araçta amacı haklı çıkarıyor görünmekte.Toplantı bitmeden saldırı başladı;acaba? sadece tek bir ülke'nin insiyatif almasıyla mı hareket ve bombalama emri verildi? Sorusu zihinleri meşgul etmektedir.

Burada bütün bu gelişmelerden dolayı;'Devletleri yönlendiren unsurlar ile devletlerin çıkarları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır'hipotezi ileri sürülebilir.Bu hipotez,Paris konferansına katılan ülkelerin tamamı için ileri sürülebilir. Zira, Batının,Afganistan ve Irak'ta ki geçmişi bakımından sicili temiz görünmediği gibi bunu destekleyici çok sayıda ampirik ve kantitatif veriler söz konusudur.Bunlardan bir tanesi Irak'ta kullanılan silahlar, Cenevre konvansiyonu'nun üç ve dördüncü maddelerine aykırı ve savaş suçu sayıldığı halde,neden kullanılmışlardır.?

Bu meyanda Irak'ta kullanılan silahların Irak'taki insanlar üzerindeki etkilerini araştıran Bradford Üniversitesinden Prof. Dr .Paul Rogers, Bülent Gökay ve arkadaşlarının yaptığı çalışmalardan elde edilen sonuçlar takip edilebilir.[27]

Önce Tunus'ta,sonra Mısırdaki,Libya'ya,Yemen'de,Bahreyn'de,Ürdün'de ve Suriye'de meydana gelen ayaklanmalarla, yoksulluk ve yolsuzlukların artması özellikle genç nüfus arasındaki çok yüksek orandaki işsizlik ile yönetimlerde' ki istikrar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Aynı zamanda Arab coğrafyasındaki Bütün olayların zamanlama olarak aynı anda meydana gelmesi tesadüf olmasa gerek, olaylara konu olan,adı geçen tüm ülkelerde ve Kuzey Afrika'dan, Arap yarım adasının en güneyinden, Doğu Akdenize ve Orta Doğu'ya yayılan coğrafyanın tamamında,başlıca olgular,yoksulluk,yolsuzluk ve baskı ile ifade edilebilse de neden sonuç ilişkisi bakımından değişkenler farklılık arz etmektedir denilebilir.

Özellikle, on yılların meydana getirdiği bunalmışlık, ayaklanmanın nedeni gösterilebilecek olgular kartopu gibi büyüyerek devam etmesi ve sonucundaki halk ayaklanmalarını hedefi iç değişkenler olarak aynılık arzetsen'de dış değişkenleri etkileyen güçler açısından ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir,şöyle ki;devreye giren değişken uluslararası güç mücadelesi olduğundan,iç değişkenlerden istikrar yada kısa süreli karışıklıklar fakat uzun vade de ideal bir yönetim ve fakat dış değişkenlerde daima güç dengesi ölçeğinde muhtemelen sömürü beklentisi ihtimali olabileceği her zaman söylenebilir,dolansıyla Arab Baharı diye adlandırılan coğrafyadaki talepler ve dalgalanmalar her zaman dışarıdan müdahaleler'e açık olduğu görülmektedir.Bununla birlikte,,meydana gelen meşru ve makul olguları şekillendirecek olan iç değişkenleri kuvvetlendirmek istikrar için ve yerli adaletli paylaşım ile, kişi haklarına ve de özgürlüklerine saygılı ve ülkelerin öz kaynaklarını kendileri kullanabilmeleri açısından temel dinamiklerini oluşabilmesi gerekir, aksi taktirde,olgular ve değişkenler,Sonuç'a ulaşma ekseninden çıkıp bütün devrimler, başarısızlıkla sonuçlanabilir.

Zira bunu dış değişkenler açısından en çarpıcı örneği şöyle vücut bulmuştur;özgürlüklerden ve özgürleştirmeden bahseden batı ülkelerinin liderleri Libya olayları patlak vermeden sadece bir ay önce ocak 2011'de Kaddafi ile çok yakın ilişki içinde bulunabiliyorlardı,Fransa savaş sistemleri ve mirage savaş uçakları'nı Kaddafi'ye satarken,onun karşılığında petrol çıkarma ve işletme imtiyazları elde etmiş,İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi Kaddafi'nin elini öpmek için büyük bir gayret gösteriyordu.[28]

2.1.1. Libya Halk Ayaklanması İle Birlikte Temelleri Değişen Uluslararası Hukuk

Irak ile başlayıp son 20 yıldır temelden sarsılan uluslararası hukuk sistemi Özellikle enerji rezervlerinin hatırı sayılır miktarlara ulaştığı ülkelerde ve de son olarak Libya'da 1970 ve 1973 sayılı BM kararlarından sonra gelişen son yedi aylık dönemde, Dünya tarihinde ilkler yaşanmaya devam ediyor denilebilir. Zira, göreceli yorumlarla ,devletin egemenliğini ortadan kaldıracak gelişmeler yaşanmakta, o da şu dur; bir devlette iç karışıklık olduğunda, baskı olduğunda, dış güç kullanmak meşrudur anlayışıdır, oysa bilinen Uluslararası Hukuk'a göre mer'î uygulama, bahsi geçen konu için Ulus devlet geleneğinde bir iç mesele olma özelliğidir.

Bu anlamda Libya; uluslararası sistemin güç kullandığı kendi iç meselesi ile karşı karşıyadır denilebilir.

Oysaki demokratikleşme bir süreç ise o zaman dış müdahale ne kadar meşrudur? tartışması yapılabilir. Netice olarak, Avrupa'nın yaşadığı yüzyıl savaşları ve otuz yıl savaşları da dahil, insan hakları ihlalleri dahil, ülkeleri insanları ile birlikte köleleştirdiği yıllar dahil insanların içine cin girdiği iddialarıyla kafalarına darp yapılması dahil, gladyatörlerin arena'da özgürlük elde etmek için birbirini ölüm makinesi gibi öldürürken bunun bir eğlence aracı ve tezahüratlar olarak alkışlayan hükümet organizasyonu topluluklar dahil neden dışarıdan bir müdahale ile engellenmemişlerdir tartışılır.

İtalyanlar'ın Mussolinisi için, İspanyolların Franko'su için, Almanların Hitler'i için önleme uygulanmamış önleme müdahaleleri olmamıştır.. Avrupa'nın Bazen Realist nadiren kısmi idealist yönetim modelleri içinde kendi ülkelerinin öz süreçlerinde çözdüğü iç meseleler bu gün artık BM kararlarıyla ve dış müdahale ve saldırılarla çözülmeye çalışılmakta. Baskıların kalkması ve demokratikleşme için bu ataklar yapılmakta oysa ki müdahale bölgelerinde ve özelde Libya'da batının söylemleri ile pratikteki uygulamaları arasında çelişkiler göze çarpabilmekte olup bölgenin diktatörlerine çok büyük miktarda silahların satıldığından söz edilebilir,

1918 yılında, Mondros'tan sonra İngiltere ve Fransa, ikinci dünya savaşından sonra da ABD yeterli enerji kaynaklarına sahip olmadığından uluslararası politikayı elinde tutmak için Orta Doğu'ya yönelmişler ve krizlerden faydalanarak da bölgeye yerleşmişlerdir.

Adı geçen ülkeler aynı zamanda Orta Doğu'daki krizlerin arkasında durmuş, kendi çıkardıklarını kriz ve gerginlikler ile dolu olan bölgedeki varlıklarına meşru bir kılıf geçirmelerinin yanında bölgede silah satarak petrol için harcanan paraları geri almışlardır. Bölge ülkeleri ve halkları arasında, dini, etnik ve mezhep temelli ayrılıklar oluşturarak, sürekli müdahaleye açık bir alan haline getirmişlerdir denilebilir.

Orta Doğu'da silahlanmaya yapılan harcamalar dünya ortalamalarının üzerinde. Bunun sebebi arkasında İngiltere Fransa ve ABD'nin bulunduğu krizler ve gerginliklerdir. 1997 verilerine bakıldığında görülmektedir ki askeri harcamaların devletin bütün harcamaları oranında dünya ortalaması %10.2, Orta Doğu 22.7'dir. Günümüzde Orta Doğu 97'lerden daha karışık olduğuna göre oranlar da muhakkak daha fazla olacaktır. Böylelikle adı geçen devletler tarafından petrole ödenen paralar ülke ekonomisinden silah satışı ile geri çekilerek paraların ülke kalkınması için kullanılması engellenmiştir, Libya, da hakeza BOP dahilinde yer almaktadır. [29]

Aynı batı ülkeleri'nin Bahreyn'deki özgürlüklerin bastırılması yönündeki Suud'i Arabistan müdahalesi'ne ses çıkarmadıkları gözlemlenebilmektedir.

Libya'daki muhaliflere destek için, 19 mart'ta Pariste toplanan batılı ülkeler toplantısının bitmesi için birkaç saate tahamül gösteremezken, Dünya kamu oyu haklı olarak şu soruyu sorabilmektedir ki oda şudur, niçin? Batı Bosna-Hersek'te 2.5 yıl geç müdahale etti veya ayak sürüdü, 250 bin insan'ın ölmesine göz yumdu, Birleşmiş milletler güvencesi altında Hollanda askerlerinin koruması altındaki Srebrenitsa'da halk neden önce silahsızlandırıldı, bir araya toplandı ve Sırp silahlı güçlerine teslim edildi denilebilir ayrıca 12 Hollanda askerinin Sırp'ların elinden kurtarmak için böyle bir pazarlığın yapıldığı ciddi bir vakıa olarak orta yerde durmaktadır.

Acilen tecavüz yoluyla yapılan soykırımın, kadın ve insan hakkı bakımından hesabı sorulmalı hak edilen cezalar sorumlularına verilmelidir zira

bundan sonraki insan haklarının geleceği açısından bu gayret belirleyici bir hak arama göstergesi olacaktır, geç kalmış olursa da.

Acaba Bosna-Hersek'te petrol olmaması ulusal çıkarlar olmaması,potansiyel düşmana önleyici vuruş yapmaya engel olmuş mu'dur? Bu saatten sonra,bunları bilmek mümkün görünmemektedir denilebilir.

Libya özelinde ise,Özelikle çok ilgi çekici bir diğer fonemen'de şudur;eğer yolsuzluk,yoksulluk,işsizlik ve baskı halk hareketlerini doğuruyorsa,niçin? Bu halk kıpırdanmalarının tamamı aralık ayında aniden meydana geldi.

Hemen hemen ayaklanma olan ülkelerin tamamında eş zaman tevafuk etmiştir ve bu halk ayaklanmalarının olduğu ülkelerde zamanlama bakımından fark olması beklenmelidir.? Her ne kadar zincirleme etki olabilse de normal olmayan bir gelişmeden söz edilebilir.

Ayrıca ortaya çıkan sonuçlardan dolayı,bulanık suda balık avlarcasına mevcut yeni gelişmeleri, kendi lehine çevirmeye çalışan güçlerin her zaman var olabileceğini

tarihsellik açısından beklemek mümkün olabilir mi.?Örtülü operasyonlar ile istihbarat örgütleri arasında bir ilişkiler ağının olmadığını ispatlamak oldukça zordur denilebilir.

17 Şubat günü'nü Libyalı'lar Kaddafi'ye karşı öfke günü ilan ederlerken,21 şubat 2011'den itibaren Türk diplomatlar hariç, diğer ülkelerin diplomatları'nın tamamı Libya'dan ayrılmış olup, bundan tam beş gün sonra, Kaddafi halkın karşısına çıkıp,bildik açıklamalarını yapmaya devam etti .28 şubattaki ve mart'ın ilk haftasındaki tırmanarak gelişen olaylardan sonra 16 mart'ta, oğul Seyful İslam Kaddafi; Ülkenin doğu kısmının isyancıların eline geçtiğini ve bundan sonra 48 saat içinde tüm doğu bölgesinin geri alınacağı konusunda iddialarda bulunuyordu.[30] 17 Martta BM, 5 çekimser oy'a karşı 10 kabul oy ile 1970 no'lu sivillerin korunması şartıyla diye başlayan karar çıkmış oldu.

19 mart 2011'de öğleden sonra ilk bombardıman 16.45 sularında başlamış ilk saldırıdan 22 saat sonra ABD genel kurmay başkanı Michael Mullen,yirmi iki

hedeften yirmisi'nin imha adiliğini 112 tomohawk füzesi atıldığını,çok sayıda sorti yapıldığını ve Libya'nın hava savunma sisteminin imha edildiğini,Libya savaş uçaklarının uçamaz hale geldiklerini,emir komuta sisteminin hedef alındığını, askeri limanların ve hava alanlarının tahrip edildiğini ve kullanılamaz hale geldiğini ifade ederken,harekatın daha ne kadar devam edeceğini bilmediği konusunda açıklamalarda bulunuyordu. Mullen;ilk 22 saatte,ölu sayısının 64 olduğunu söylerken,Kaddafi tarafı ise ölu sayısının çok daha fazla olduğunu bildiriyordu.

Bu harekatta ABD'nin Fransa'ya en kısa sürede destek verdiği söylenebilse de 1970 ve 1973 sayılı kararlarda söz edilen diplomatik yolların hiç biri denenmeden ve Paris konferansı henüz bitmeden, aynı gün Fransa'nın fevri çıkışı dikkat çekici olduğu kadar uluslar arası diplomatik teamüller açısından da sıra dışı olarak tarihe geçmiştir denilebilir.

Saldırıların başlamasından henüz 24 saat geçmişken,Arap Birliği ve Rusya'nın tepkileri yükselme eğilimi gösterdi,Arap Birliğinden, biz uçuşa yasak bölge istedik,bomba istemedik açıklaması geldi.[30]

Libya özelinde, BM Kararları meşru olması bakımından doğru olsada kimi akademisyenlerce realizm,dinamikleri bakımından sömürgeciliğe neden olmaktadır tezi çekince konusudur .

2.1.2. Libya Ayaklanmasının Konstruktuvizm Açısından Analizi

Uluslararası Güç Mücadelesinde Enerji Politik bakımından ve beklide Konstruktuvizm açısından en güncel örneği Libya'dır denilebilir.Esasında Konstruktuvizm,Uluslar arası ilişkiler Teorileri bakımından;'Post'hareketin meydan okuması'na verilmiş inşacı bir cevap olarak görülebilir.

Adler'e göre Uluslar arası Siyasal,Sosyal olarak oluşmaktadır.Amiller,Kurallar ve kurumlar,sosyal bir yapı içinde var olurlar.Kimlikler analitik bakımından çıkarlara göre öncelikli görülmektedir.Her kimlik bir farklılığa işaret etmektedir,diğer hakim bütün teorilerden ayrı olarak egemenlik;sujeler arası bir kavram olarak görülmektedir.Egemen Devletler birer

topluluk gibi ele alınmalı görüşü inşacı olurken, politik otoriteyi sürdürme hakkı ise karşılıklı olarak olarak tanınır. [31]'uluslararası Politikanın sosyal yapısının oluşumunu analiz etmek için aktörlerin kimlik ve çıkarlarını ve bu çıkarların materyallerini analiz etmek gereklidir.

Libya halk ayaklanması örneğinde; yoksulluk, yolsuzluk ve baskıcı otoriter Kaddafi iktidarı ile istikrarlı yönetim modeli arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu ileri sürülebilir. İnsan sosyal bir varlıktır, hipotezindeki olguların ,uluslararası ilişkiler teorisi ve veya yönetim modeli açısından sabit olduğu ileri sürülebilse de ,değişken dinamikleri temelinde üretilen çözüm önerlerinin sosyal bir tatmin edici açılımı yada cevabı yoksa, buradan inşacı (constructive) yönetim modelinin ortaya çıkmasının oldukça zor olduğu söylenebilir.

Zira Libya'daki amiller, kurallar ve kurumlar bir sosyal yapı içinde, tam olarak tekamül edemediği gibi aynı zamanda, birey ve toplum dolayısıyla sivil toplum kuruluşları da tam olarak oluşmamıştır denilebilir.

Territoryal devlet yapısı söz konusu olmadığı gibi, tarihsellik bakımından, devlet'te ve millet'te olması zorunlu kurumsal yapılar gelişmemiştir, dolayısıyla bireyin ve toplumun söz sahibi olduğu yönetim modeli ve sivil toplumun temeli oluşmadığı için bilinçli olarak kabile yönetimi üzerinden kurulan baskıcı ve güce dayalı yönetim, olması gereken iletişim kanallarının önünde adeta set oluşturmuştur. Kaddafi ailesi ve ona yakın kişiler üzerinden kurulan kabileler dengesi ve kabilelerin petrolden elde edilen gelire dayalı bir zenginlik oluşmuştur denilebilir. Elde edilen menfaatlerin büyüklüğü derecesinde, yönetimden hoşnut olan kabileler olduğu gibi özellikle ülkenin doğusunda ve mualif durumda olan Kabilelerin en büyüğü, M.Kaddafi tarafından devrilmiş olan Kral İdris'in Senüsü Kabilesi olup, çok sayıda, diğer kükün kabilelerin varlığı söz konusudur denilebilir.

Libya'da demokratik yönetimin ve sivil toplumun temelleri oluşturulmadığı için; yüz elli'den fazla kabileden oluşan bu devlette istikrarı oluşturmak gelecek içinde çok kolayca olmayacaktır. Nitekim, Trablus'un ve Kaddafi'nin karargahı'nın düşmesi'nin üzerinden bir buçuk ay geçmesine rağmen Geçici Konsey Başkanı

Mustafa Abdul Celil Hükümet kurmayı hala başaramadı denilebilir ki bunu anlamak zor değil, şöyle ki; iki üç partili koalisyon hükümetleri kurmak zor iken 150 kabileden bir hükümeti kurmak oldukça zor.

Zira sağdan, soldan,bir çok görüş ve birçok çıkar grubunun ve emperyalist geçmişli olan ülkelerin adamlarının da Konsey'in içinde bulunmayacağını garanti etmek mümkün görünmemektedir.Sadece bu son çerçeveden bakıldığında bile ortada bir 'national building' ülke inşaaası'nı görmek mümkün olabilirki bu teknik tabir kimi ülkelerde yaşanan tecrübelerle dayanarak Örtülü operasyon'a yakın bir uygulama alanı teşkil etmektedir denilebilir.

Libya özeli'nde Constructive yönetim modeli bir bakıma mikro düzeyde; Kaddafi ailesi ve ona yakın aileler ile kabileler düzeyinde ekonomi temelli,petrolden elde edilen gelire dayalı bir sosyal yapı ve gelir'e dayalı zenginliğe ulaşmış bir yapının tesis edildiği, ilginç bir ülke olup,özellikle Doğu Libya'da gelirden dışlanmış olan yeterince gelişmemiş dolayısıyla,2012 yılı, Mart'ın ikinci haftası itibarıya da bu dışlanma ve Kaddafi sonrası gelişmeler ile birlikte, özerklik ilanı ile yeni bir boyut kazanmıştır denilebilir. Sosyal yapı ve sivil toplum kurumlarının yerini kabileler'in işgal ettiği bir yapıdan

Bahsetmek mümkün olabilir. Bu kabilelerin en büyüğü senüsü kabilesi olarak bilinmekte olup,Kaddafi tarafından devrilmiş olan Kral İdris ve ona yakın küskün kabilelerin ağırlığının oldukça fazla olduğunu söylemek mümkün görünmekte denilebilir.

Libya'da Constructive (inşaaacı) bir oluşumdan bahsedebilmek için etkinlik olarak,ülke içi ve uluslar arası, zaman bakımından geçmiş zaman ve şimdiki zaman olmak üzere iki açıdan gözlemlem yapmak mümkün olabilir şöyleki; geçmiş bakımından,Türklerin Libya'da sivil toplumun nüvelerini oluşturan insanlık tarihinin ilk sivil toplum örneklerini oluşturan,Tasavvufi –Sufi ekolu temelli hayat anlayışları ve bu çerçevede başarıyla uyguladıkları Tasavvuf Kültürü,şiir ve edebiyatı aynı zamanda Ticari faaliyetlerinden,toplumdaki sosyalleşmeye katkılarında kadar,folklorik yapısı ve giyim tarzları ile ilk defa uygulama alanı bulan Horosan

Erenleri geleneği ve Hoca Ahmed Yesevi'nin önderlik ettiği ,Anadolu'nun Türkleşmesindeki sivil toplum temelli anlayış ve hayat tarzı,daha sonra tüm Osmanlı coğrafyasına yaygınlaşarak pratik yaşam alanları oluşturduğu coğrafyalardan bir tanesi Libya olmasına rağmen,budana budana iyice etkisiz hale gelmiş dolayısıyla dini cemaatlerinde tıpkı partiler örneğinde olduğu gibi gibi belirleyici bir rol oluşturma imkan ve kabiliyetlerinin olmadığı söylenebilir.Osmanlı işaacı (constructive) devlet yönetiminin özelliklerinden bir tanesi de eyaletlere,vilayetlere tüm şehirlere gönderilen yönetici ve memur bürokrasinin yöre halkıyla evlilik yoluyla akrabalık bağı kurup ana gövdeye eklemlenme şeklidir ki aradan 90 yıl geçmesine rağmen halen herhangi bir Osmanlı coğrafyasından gelen ve ana dili Arapça olan bir insan'ın çok şaşırtıcı bir şekilde ben aslında Türküm demesi ve bunun Türkler üzerinde önemli bir tesirde bulunması örnek teşkil etmektedir.

Özellikle ve öncelikle Libya Devrimi ile ilgili, sosyal paylaşım sitelerinden yararlanarak,mualiflerin örgütlendiği,zaman zaman haber konusu olmuş isede,sosyal medyanın etkinliğinin belirleyici bir özellik arz ettiği söylenemez. Bu konuda yapılmış bir bilimsel çalışma henüz tespit edilebilmiş değildir, dolayısıyla,verilere dayalı kantitatif yargılara ulaşma imkanı olmadığından çıkarımlar elde etmek de söz konusu değildir denilebilir.

Libya'da Diplomatik misyonu bulunan devletlerin tamamı;21 şubat 2011'den itibaren Diplomatlarının tamamını Libya'dan çekerken Türkiye ise;Hem Kaddafi yönetimi altında bulunan Başkent Trablus'tan aynı zamanda Mualiflerin kontrolünde bulunan diplomatlarını son ana kadar çekmemiştir.[32]

Başta ABD olmak üzere Dünyanın önde gelen ülkeleri başta olmak üzere Çok sayıda ülkenin diplomatik hamiliğini Türkiye, Libya'da üslenmiştir.

Türkiye;Dünyada'ki 50 devletin yardım çağrılarına cevap vermiş ve yardım talebinde bulunan ülkelerin 20 bin vatandaşını tahliye etmiş,ve vatandaşlarını bu ülkelere teslim etmiştir ve ayrıca 23 bin Türk vatandaşı başarıyla tahliye edilmiştir.

Zira, Türkiye'nin girişimleri sonunda İngiliz ve Fransız gazeteciler Kurtarılmış İngiltere ve Fransa'ya teslim edilmişlerdir.[33]

Elbette ki, Türkiye'nin çok yönlü insani yardım,diplomatik üsünlük,arabulucuk faaliyetleri salt işaacılık (constractive) açısından değerlendirilmemeli denilebilir belki,fakat tamamıyla konu dışı değerlendirilmesi söz konusu olamadığı belirtilmelidir.Bu bakımdan, Libya özelinde, siyasi ilişkilerin temelindeki sosyolojik olgular değerlendirmeye tabi tutulabilir şöyleki;Libya halkı ve Türkler,1911'de İtalyanlar'a karşı Kurtuluş savaşı vermiş, ve bir grup osmanlı askeri,Derne,Tobruk ve gibi cephelede yerli halk ie beraber, Libya'nın işgalden kurtulması yönünde savaşmışlardır.

Türkiye'nin İnsani yardımların tüm Libyalılar'a ulaştırılması yönündeki çabalarının önem arz ettiği söylenebilir.Türk Başbakanı'nın 20 mart 2011 günü Cidde ekonomik form toplantısında ifade ettiği; kan ve gözyaşı dökülürken elimiz kolumuz bağlı bekleyemeyiz' sözlerinin Libya tarafında yankı bulduğu söylenebilir.[28]

Türkiye'nin,savaşta yaralanan Libya halkına Uçaklar ve Gemiler göndererek yaralıları Türkiye'ye getirip tedavilerini karşılıksız yapması,savaş devam ederken,savaş şartlarında Libya'nın Sosyal ve idari yapısı ile iletişime geçerek yaralıları teker teker toplayıp,sahildeki Türk gemilerine ulaştırması, mevcut karışıklıklar içinde çok etkin bir sosyal organizasyonun mevcudiyetini ve realitesini ortaya koyduğu söylenebilir.[29]

Libya'ya Fransız savaş uçakları'nın bombalamasının üzerinden henüz 24 saat geçmiş iken Libyalı Muhalif Liderlerden UGK yürütme kurulu başkanı Mahmud Cibril; 'Libya'ya bombardıman'ın başlamış olması,halk ayaklanmasının meşruiyetini ortadan kaldırmıştır' açıklaması çok ilgi çekici olmasının yanında, tersinden okunduğunda meşru halk taleplerine, dış müdahale ile destek verildiğinde meşruiyet ortadan kalkmıştır yorumunun yanında,biz Libya halkı olarak dış güçlerin mücadele alnına girmek istemiyoruz ifadesini kullanmış oluyor denilebilir.Ayrıca diğer Gül devrimlerinde olduğu gibi,yumuşak bir geçişi arzuladıklarını açığa çıkardığı anlaşılmaktadır.25 Mayıs 2011 tarihinde Türk Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun, ajanslara düşen bir açıklaması'nda;Libya'da geçmişten gelen çok önemli sayıda bir Türk varlığı halen kendini hissettiriyor ve Bingazi'de önemli sayıda bir nüfus barınıyor.[24] açıklaması'nın özü

şudur;Türklerin vatan anlayışında ve devlet olma geleneğinde Yurt edindiği bölgelere giden memurları ve halk kesimleri gittiği her yerde yörenin halkı ile bütünleşerek aynileşmesi olmuştur,bunda akrabalık bağları oluşturmasının önemli bir yeri vardır denilebilir ki, bu kendi şahsına munhasır bu özellik Uluslararası ilişkiler teorileri'ne yönetim modeli ve saha uygulaması olarak üstünlük sağlayan bir özellik olarak çelişik gibi görünse de Constructive açısından sıra dışı ve dikkat çekici olarak kabul edilebilir.

III BÖLÜM

3.ABD, AB, RUSYA, ÇİN, HİNDİSTAN ve TÜRKİYE’NİN ENERJİ POLİTİKALARI

3.1. ABD’nin Enerji Politikaları

Dünya ekonomisinde sürdürülen enerji mücadelesinin en önemli aktörlerinden birisi ABD’dir. Dünyanın en büyük ekonomisine ve gelişmiş sanayisine sahip olan ABD, her yıl ciddi oranda artan bir enerji tüketimine sahiptir. Bu nedenle ABD’nin enerji nasıl elde edeceği, ülkenin geleceği açısından önemli bir güvenlik sorunu olarak ele alınmaya başlamıştır.[24]

ABD, küresel petrol tüketiminin yüzde 25’ini gerçekleştirmekte, petrolün ithalatı içindeki bağımlılık oranı 2006 yılındaki yüzde 54’lük seviyesinden, 2025 yılında yüzde 70’e yükselmesi beklenmektedir. ABD’nin halen günlük 20 milyon varil olan petrol tüketiminin 2010’lu yıllarda 25 milyon varile ve 2020’lerde ise, 30 milyon varile çıkacağı düşünülmektedir

ABD’deki petrol tüketiminin yüzde 67.8 gibi büyük bir bölümü ulaşım sektöründe kullanılmaktadır. ABD’nin petrole olan bağımlılığının en çarpıcı yanı, bu ülkede yaygın olan güçlü ve büyük otomobil kullanımının, “Amerikan Yaşam Tarzı”nın çok önemli bir simgesi olmasıdır.[32]

ABD ihtiyacı olan enerji kaynaklarını kesintisiz, ucuz, çeşitli kaynaklardan ve güvenli yollardan sağlamak için, çok yönlü politikalar geliştirmektedir. ABD, dünya petrol rezervlerinin yüzde 65’ini elinde bulunduran Körfez Ülkelerinin, kendi petrol ithalatının yüzde 20’sini sağladığı Orta Doğu kaynaklarının dünya piyasasına arzındaki en önemli çıkış noktası olan Basra Körfezinin kontrolü için, askeri güce dayalı bir politika uygulayarak 1. Körfez Savaşı, Afganistan’a müdahale ve Irak’ın işgalini gerçekleştirmiştir.[35]

ABD, Basra Körfeziyle birlikte başlattığı konuşlanma stratejisini, petrol ve doğal gaz ticaret yollarına uygun biçimde yaymaya çalışmaktadır. Bu amaca yönelik olarak, gerek Orta Doğu ve gerekse Orta Asya–Hazar Bölgelerinde askeri üsler

oluşturmaktadır. Enerji kaynaklarının kontrolüne yönelik böyle bir politikayı sürdüren, ABD'nin bir diğer amacı da Çin, Hindistan ve AB gibi, gelecekteki olası rakiplerinin, bölge kaynaklara erişimini de kendi kontrolü altına alabilmektir.

3.1.1.ABD'nin Pratik Anlamda Gerçekleşen, Değişken Enerji Politikaları

20'nci yüzyıl sona ererken ve 21'nci yüzyıl başlarken ABD'nin ,2001'de açıkladığı enerji politikası;petrol fiyatlarının düşük tutulması ve ABD'nin dış kaynaklı ihtiyaca olan bağımlılığın azaltılması doğrultusunda idi.

Irak Savaşı için iç ve dış kamu oyunun desteğini almaya çalışan Bush yönetimi,savaşın kitle imha silahları ve demokratikleştirme faktörünün yanı sıra, Amerika'nın ucuz petrol gereksinimini karşılamak amacıyla yapıldığını söylemişti,oyşa Irak Savaşı'nın bu amaçların gerçekleştirilmesiyle bir ilgisi yoktu.

Savaş başlamadan önce 20 dolar olan petrol'ün varili savaşın başlamasıyla artmaya başlamış ve kısa zamanda 30 dolar olmuş,daha sonraki süreçte sürekli artarak 2006'da 70 dolar'a gelmiş olduğuna göre o zaman doğal olarak akıllara şöyle bir ihtimal gelmekte ki o da şudur; “ABD'nin açıkladığı enerji politikası dışında açıklanmayan fakat uygulanan başka bir enerji politikası'mı var?” sorusu .[15]

Öncelikle ifade etmek gerekirse İkinci Dünya savaşı'nın sona ermesinden bu yana hemen hemen Amerikan hükümetlerinin tamamı tarafından lanse edilen ve açıklanan enerji politikaları; ‘enerji fiyatları'nın düşük tutulması’ politikasıyla açıklanmıştır denilebilse'de, ABD'nin diğer taraftan petrol kaynakları'na sahip olan ülkelerle olan ilişkileri'ne bakıldığında,Irak'a bakıldığında,İran'a bakıldığında, ilişkilerin sonucu, (İstedğini aldığı ülkeler hariç) itibarıyla bunun tam tersi her gerginlik veya müdahale sonunda, fiyatlar düşmemiş,artmıştır.

ABD'nin kendi enerji kaynaklarını en üst üretim kapasitelerinde kullanabilmesinin çok yönlü faydalarından sadece bir tanesi ithal petrole olan bağımlılığın azalması denilebilir,bu sektörde dönen finans ve başkaca faydaları olan, iktisadi,sosyal endüstriyel katkılarını göz ardı etmemek gerekir.

Özellikle belirlemek gerekirse, ucuz petrol ABD'nin dışa bağıllığını azaltmadığı gibi,tam tersine arttırdığı görülmekte.

Bu dışa bağımlılığı artırma iki nedenden dolayı olmaktadır,birincisi,Petrol fiyatlarının ucuz olması;Amerikan Petrol kaynakları'nın üretiminin pahalı hale gelmesine neden olmakta ve pek çok Amerikan petrol sahasında üretimden vaz geçinmesine neden olmakta,ikinci si ise buna bağlı olarak o zaman ucuz ise biz petrolü dışardan alalım Mantiği'nin gerçekleşmesine neden olmaktadır.Ayrıca ucuz petrol daha fazla tüketime neden olmakta ve petrol ithalatı böylece yükselterek ABD'yi olumsuz etkilemektedir.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; Petrol fiyatlarındaki düşüş ile ABD petrol üretimi arasında ters bir korelasyon vardır,diğer bir deyişle; petrol fiyatlarındaki artış ile ABD petrol üretimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır denilebilir.

Açıklanan nedenlerden dolayı,ABD'nin Irak,İran,Ortadoğu Enerji kaynakları'na ilişkin politikası'nın ABD'li yetkililerin açıkladığı gibi ucuz petrol politikası'na yönelik olmadığı,tam tersine Petrol fiyatları'nın kontrolleri dahilinde yüksek tutulması'nı amaçladığı gibi ayrıca söz konusu stratejik kaynakların rakip ülkeler'in kontrolüne geçmesini engellemeye yönelik olduğuna işaret etmektedir.[15]Afganistan'ın jeo stratejik konumu,Orta Asya enerji kaynaklarının ve Hazar enerji kaynaklarının kontrolü ve Malaka Boğazı'nın kontrolü için üretilen enerji politikaları'da bu çerçevede değerlendirilebilir.

'ABD'nin Açıklanmayan Enerji Politikaları'nın temel unsurları bunlarla sınırlı değildir.Geçmişten günümüze Amerikan Petrol Şirketleri'nin petrol piyasasındaki üstün konumları da bunu gerektirmektedir denilebilir.

Bugün ABD, bir Amerikan Dolarını 0,009 USD maliyeti'ne elde ederken, (kağıt ve boya parası) Rezerv para gücünden elde ettiği temelinde, bunun getirdiği,Askeri, teknolojik ve Ekonomik üstünlüğü vücuda gelmektedir.ABD'nin, Dünya'nın zenginliği'ni kontrol eden,Dünya politikası'nı kontrol eder düşüncesiyle hareket ettiği açıktır.[34]

ABD'nin sürekli ucuz petrolden söz etmesinin sebebi; gerek batılı müttefiklerini gerek kendi kamu oyunu, gerekse dünya kamu oyunu izlediği politikalar konusunda ikna etmeye yöneliktir, aksi takdirde batılı müttefiklerinin desteğini arkasına alamayacak ve aynı zamanda Amerikan kamu oyununun desteğini alamayacak, aynı zamanda artan petrol fiyatları sayesinde sürekli yoksullaşan dünyanın desteğini hiç alamayacaktır denilebilir

ABD'nin gerçek politikasının yüksek petrol fiyatlarından yana olduğu gerçeğinin bilinmesi halinde, ABD'nin kendi halkı karşısında çok zor duruma düşmesine neden olacağı beklenebilir.

ABD'nin gerçek enerji politikası; açıkladığı enerji politikasından, açıklanan bir çok nedenden dolayı farklı olmak durumundadır.

Dikkat çekici olan şu dur; Amerikan yönetimi, sorunu dahada saptırarak, özellikle Irak ,İran ve Ortadoğu Politikası'nın Petrol ile bir ilgisinin bulunmadığını, asıl amacının terör'ün ve kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi ve demokrasinin yayılması iddiaları'dır.

Bütün bu iddia ve gerekçelere karşın Batı'nın enerji kaynakları üzerindeki mücadelesi, Irak'la başlamadı, Birinci Dünya savaşı sonunda, haritalar çizilirken, 1920'ler de kitle imha silahları yoktu, gündemde terör'de yoktu ve de Dünya'nın özgürleştirilmesi sorunu'da yoktu.

Kimi akademisyenlere göre 1989 ile 2001 yılları arası ABD için tek Süper Güç dönemidir, elbette'ki ABD için kaçırılmaması gereken bir dizi fırsat ortaya çıkmıştır. Başkan Reagan'ın Ekibi'nde yer alan Neo Con., D.Cheney, R.Rumsfeld, P.Wolfowitz'in başını çektiği grup, Ülkenin Savunma Politikası'na ilişkin Rehber'de; 'ABD'ye rakip olabilecek Ülkeler'in Kaynak ve imkanları'nın kontrol edilmesi ve müttefiklerin ABD'ye bağımlı tutulmasıyla, Washington'un Dünya Hakimiyeti'ni sürdürmesi gerektiğini öngörmüştü'[36]

Özellikle Başkan Bush ekibinin siyasi yol haritası konumundaki, ‘‘Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi’’ ni hazırlayan W. Kristol,Amerikan halkı’nın Dünya hakimiyeti için gerektiğinde ‘‘Savaşı göze almasının’’ çok iyi bir gelişme olacağını ifade etmiştir.[36]

Enerji politikaları esasında;; genel olarak teknoloji ekonomi ve enerji ile ilgili kararların alındığı kurumsal yapıdan oluşmaktadır. Kısa dönemde arz talep yönetimi,uzun dönemde ise planlama faaliyetlerini içermektedir[36]denilse de enerji politikalarını Ülkelerin Dış politikalarından ayrı tutmak çoğu zaman zordur denilebilir.

ABD’nin enerji ile ilgili uyguladığı pratik hamleler ve enerji politikaları,Dünya siyasetinde stratejik bir unsur olarak konumlanmakta ve ulusal güç’ü için çok önemli bir etken olarak görülmekte,öncelikle de günümüzde enerji, refahın ve sanayileşmenin yerine devşirilmiş görülmekte denilebilir en azından bu konuda temel dinamik olarak algılanabilir,bu konu anlaşılabilirlik bakımından ele alınırsa, Rusya örneği çarpıcı bir örnektir.Aynı zamanda bundan daha önemlisi,bir ülkenin dünya ekonomi politik sistemindeki yerini belirleyen ana unsurun ne olduğu sorulsa idi, bunun cevabı enerji’dir denilebilir.

Bütün bu nedenlerden dolayı,bir ülkenin ‘yerel enerji politikası’,o ülkenin dış politikası ile bir birine bağımlı hareket etmektedir,başka bir ifadeyle,ülkelerin enerji politikaları dış politikalarını’da belirlemektedir denilebilir.

3.1.2. ABD’nin, Ortadoğu Bölgesine Yönelik Enerji Politikaları ve Bu Politikaların Türkiye’ye Yansımaları

Dünya’daki enerji politikaları’nın Soğuk Savaş sonrası, Türkiye’ye yönelik seyrini sorgularken 1990 Öcesi politikaları bilmek gerekir. Esasında,enerji etrafında şekillenen Soğuk savaş öncesi olgular değişmemekle birlikte,değişen ekonomi politik sayesinde,meydana gelen güç kayması nedeniyle ‘enerji yolları ve enerji’nin güvenli

arzına yönelik yeni bir stratejiden söz edilirken , başat dünya aktörlerine sadece ezberlenmiş coğrafyaların dışına çıkma imkanları sunmuştur.

Zira,enerji kaynakları bakımından zengin ülkeler ve enerji'ye muhtaç ülkeler arasında yer alan köprü ülkeler her zaman stratejik bir öneme sahip olagelmışlerdir bu bir zorunlu ihtiyaçtır.Yani arz eden,talep eden ve arz ve talebi buluşturan ülke konumu üçlü saç ayağı pozisyonunu sağlamaktadırlar.

ABD'nin Türkiye Hinterlandı'na yönelik politikaların temelini, dünya enerji kaynaklarının yaklaşık üçte ikisini bünyesinde bulunduran bu bölgenin enerji kaynaklarının Batı'ya aktarılmasında oynayabileceği rol olan; Türkiye'nin sahip olduğu jeo stratejik konumdur denilebilir.

Clinton dönemi ulusal güvenlik danışmanı Zbigniew Brzezinski;Beyaz Saray'ı uzun süre 'ABD'nin Orta Asya ülkelerine yeterli ilgiyi gösteremeyerek stratejik bir hata yaptığını' ifade etmiştir.[37]

ABD'nin Orta Asya ve Hazar Bölgesinin geleceği için ileri sürdüğü temel tezler ile Türkiye'nin menfaatleri arasında,Olumlu yönde büyük ölçüde anlamlı bir ilişki olduğu fikri ileri sürülebilir,ancak bu tek başına yeterli değildir.Türkiye açısından Türkiye'nin argümanı olarak ise,madem ki çoklu boru hatları ile çoklu uluslararası pazarlara ulaşmak olsa da enerji kaynağı bakımından zengin ülkelerin geleceği ve enerjiye muhtaç ülkeler içinde bu durum son derce önem arzeden elzem bir durumdur öyleyse,bu tez evrensel olarak ileri sürülebilir, oda şudur;Bağımsızlığın ve istikrarın sağlayıcısı olarak değerlendirilen çoklu boru hatları sistemi aynı zamanda, Ortadoğu ülkeleri için hatta İran için,Katar için de elzemdir.Öyle ise özel'e şamil olan genel'e şamil olmalıdır denilebilir ki bu da gerçekleştiği takdirde Türkiye, Dünya'nın enerji arzı'na alternatifsiz bir odak olarak konumlanacaktır.

Bu konumlanma esnasında,yapılan boru hattı anlaşmalarına Re export maddesinin eklenmesi Türkiye'yi terminal ülke Pozisyonu'na getirecektir denilebilir.Şah Deniz bu projesi bu önemli konumlanmanın ilk örneğini oluşturmaktadır.

Aslına bakılırsa,bölge enerji kaynakları'nın Rakip ülke'lerin eline geçmesini istemeyen ABD,Bakü-Ceyhan boru hattı örneğinde olduğu gibi Türkiye'nin içinde bulunduğu ve güney kıyılarından batı pazarları'na ulaşan boru hatlarına destek vermektedir.

Ancak bu projeler uzun erimli bir girişim olduklarından dolayı,ABD,temkinli davranmaktadır,ticari açıdan projenin rantabl olması genel geçer bir kural olduğuna göre boru hatları inşasına başlamadan önce tercih edilebilirlik dahil,alıcıların bulunması yatırımcıların oluşturulması ve boru hattının tam kapasite çalışabilmesi için yeterince arzın sağlanması göz önünde bulundurma zorunluluğu söz konusudur.

Zira 12 Nisan 2000 tarihinde Azarbaycan,Türkiye,Gürcistan ve ABD arasında yapılan görüşmelerde Amerikan yetkilileri tarafından Bakü-Ceyhan boru hattı ilgili olarak bu ülkelere önerilerde bulunmuşlardır.[35] 26 Eylül 2002'de İnşaatına başlanan 1075 km uzunluğundaki BTC boru hattı 2006 yılında ceyhan'a petrol taşımaya başladı.

ABD'nin enerji politikalarına bakılığında , özelde Hazar-Orta Asya ile ilgili olarak enerji çıkarlarının etkin bir biçimde takibinin Clinton döneminden itibaren başladığı söylenebilir.[38]

Grafik.6. Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) Haritası

Kaynak: new.socar.az/socar/.../baku-tbilisi-ceyhan-btc-main-export-oil-pipeline, Erişim tarihi: 28.04.2012

Elbette George Bush Döneminde de bu etkin takip devamlılık arz etmiş, Amerikanın Enerji Güvelliği'ni sağlamak için yeni bir yapılanma gerçekleştirilerek, enerji için kurumsal yapılar oluşturulmuştur. Başkan Bush'un enerji Politikalarında çeşitlilik getirmesi, Amerika için önem arz etmiştir.

Bu dönemle birlikte enerji güvenliği, Ulusal güvenlik çerçevesi içerisine yerleştirilmiştir. 11 Eylül'ün ardından Afganistan ve Irak işgalleri analizciler tarafından enerji bazlı hareketler olarak değerlendirilmiştir.

Clinton döneminden oldukça farklı bir dış politika perspektifi geliştiren Bush yönetimi,, Bakü - Ceyhan ve İran konusunda ise Clinton dönemine paralel bir tutum takınmıştır. Bakü Ceyhan'a desteğini sürdürürken, İran'ın Proje dışında kalmasını tercih etmiştir. Orta Asya-Hazar enerjisinin batıya aktarımının hevesli destekçisi Clinton'dan ayrı olarak Bush ve ekibi göreve gelir gelmez, bu bölgeye yönelik gelişmelerle ilgili temkinli adımlarla yaklaşarak, bakışını daha ziyade Körfez Bölgesi'ne yöneltmiştir.

ABD Dışışleri Bakanı Colin Powell,döneminde gerçekleştirdiği yeniden yapılanma çerçevesinde,’’ABD Başkanı ve Dışışleri Bakanı’nın Hazar Havzası Enerji Politikaları Danışmanlığı’’görevini lağvetmiştir.Böylece Clinton döneminde Bakü – Ceyhan ve diğer Hazar enerji projeleri kapsamında kurulmuş olan ve sırasıyla Richard Morningstar,John Wolf ve Elizabeth Jones tarafından yürütölen bu önemli danışmanlık görevi,tarihe karışmıştır.[38]

Dünya petrol rezervleri açısından değerlendirildiğinde ortaya bir gerçek daha çıkmaktadır ki Bush yönetimi de petrol politikalarını bu zemin üzerine inşa etmektedir.Gelecek projeksiyonlarına bakıldığında Hazar Havzası enerji kaynaklarının ancak hızla gelişmekte olan Asya’nın ihtiyacını gidermeye yeteceği belirtilmektedir.Diğer bir deyişle batının bu kaynaklardan yeterince faydalanması gerçekleşemeyecektir.

ABD petrol kaynakları giderek tükenirken gelişmiş durumunu korumaya ve görece hızı yavaş da olsa artan enerji talebini karışlamaya çalışın Batı için tek seçenek en zengin kaynakları içeren Körfez bölgesinden geçmektedir.Bundan dolayı Bush dönemi Körfez öncelikli politikaları Hazar Havzasının önüne geçirmiştir denilebilir.[38]

3.2.AB’nin Enerji Politikaları

AB enerji politikasının genelde, üç temel amacı mevcuttur. Bunlar, rekabet gücü, enerji arz güvenliği ve çevrenin korunmasıdır.[39] Bu amaçlar gerçekleştirilirken, toplam enerji tüketiminde kömürün payını koruyarak, doğalgazın payını arttırmak, nükleer enerji santralleri için azami güvenlik şartları tesis etmek ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payını arttırmak hedeflenmektedir.

Küresel enerji tüketiminin yüzde 16’sını gerçekleştiren AB’de, gerek petrol ve gerekse doğal gaz açısından büyük oranlarda dışa bağımlı bir yapıya sahiptir. AB’nin yerli kaynakları oldukça sınırlıdır ve enerji ihtiyacının yarısını ithalat yoluyla ile karışlamaktadır. Petrolde yüzde 80.2 olan ithalat bağımlılık oranı, doğal gazda yüzde 54.5, kömürde ise yüzde 38.2 düzeyindedir .[40]

AB toplam petrol ithalatının yüzde 45'ini Orta Doğu'dan, doğal gaz ithalatının ise, yüzde 48'i Rusya Federasyonu, yüzde 22'i Norveç ve yüzde 27'i Cezayir'den gerçekleştirmektedir .[26] İngiltere, Danimarka ve Hollanda'daki doğalgaz rezervlerinin yetersizliğine ek olarak, Kuzey Denizindeki petrol rezervlerinin de en geç 2050 yılında tükeneceği tahmin edildiğinden, birlik gelecekte dışarıya daha fazla bağımlı hale gelecektir.[41].

AB'nin dış enerji kaynaklarına olan bağımlılığının giderek artması ve bu kaynakların kesintisiz olarak Avrupa pazarına ulaşması için, Orta Doğu, Hazar Bölgesi ve Rusya gibi ana üreticiler ile yakın ilişkiye girilmiştir. Avrupa'da yılda tüketilen yaklaşık 600 milyon ton petrolün büyük bir bölümü Rusya, Cezayir, Libya, İran, Norveç (Kuzey Denizi) gibi ülkelerden karşılanmaktadır. Avrupa petrole olan bağımlılığını karşılamak için Rusya, İran, Kuzey Afrika gibi ülkelerle olan ilişkilerini sağlamlaştırmaya çalışmaktadır.[42]

AB enerji güvenliğini güçlendirebilmek, rekabetçiliğini arttırmak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla, tek bir Avrasya enerji pazarı oluşturmayı hedeflemektedir.

Bunun için de “Çoklu Boru Hatları Politikası” izleyerek, enerji ithalatında kaynak çeşitliliği yaratmayı düşünmektedir. Dolayısıyla, günümüzde enerji ihtiyacını büyük ölçüde karşıladığı Rusya ve Kuzey Afrika'nın yanında, AB'nin gelecekteki petrol ve doğal gaz ithalatında, Orta Asya ve Kafkaslar ile Orta Doğu Bölgelerinin ağırlığını koruyacağı beklenmektedir.

3.2.1. AB İçin Enerji Arzı'nın Kesintisiz Temin Edilmesinin Önemi

AB'nin enerji kaynakları konusunda özellikle petrol ve doğalgaz bakımından kendi dışındaki bölgelere bağımlılığı söz konusudur,kullandığı enerjinin yekün'ü içinde enerji ithalatına bağımlılığı gün geçtikçe artmaktadır.AB'nin enerji ithalatına bağımlılığı 1980'lerde % 40 iken günümüzde % 50'yi geçmiş durumda olup, 2030 yılında dış kaynaklı enerji'ye bağımlılık %70'lere yükselecektir.Doğalgaz'daki bağımlılık çok daha fazladır.[41]

Avrupa Birliği'nin çevre konusundaki duyarlılıkları nedeniyle, petrol ve kömüre göre doğalgaz'ın daha temiz bir yakıt türü olmaması nedeniyle özellikle konutların ısıtılmasında ve büyük sanayi kuruluşların enerji tüketiminde tercih konusu olmakta denilebilir.Doğalgaz'ın yarısı,petrol ihtiyacının%30'u Rusya'dan karşılanmaktadır.Artış hızı artarak devam etmekte olan Doğalgaz bu artış trendi'ne göre,gelecek 20 yıl içinde %80'lere çıkabilecektir.Bu gidişat uluslararası krizlerden kaynaklanan enerji fiyat artışları ve enerji arzının kesintiye uğrama riskiyle birleştiğinde Avrupa birliğinin enerji politikaları konusunda alternatifler oluşturma zorunluluğunu ortaya koymakta ve de AB'nin bu konuda kırılganlığını son derece arttırmaktadır denilebilir.[20]

Avrupa Birliği için 2006 yılındaki enerji krizinin tekrarı olmaması için sürekli ve güvenilir arz kaynakları bulmak aynı zamanda enerji ulaşım yollarının güvenliğini sağlamak zorunlu hale gelmiştir.Bu çerçevede Avrupa Birliğinin Enerji Politikası'nın temel öğeleri:enerji arz güvenliği,rekabet ve çevredir.

AB kendi arz güvenliğini sağlamak ve enerjide arz kaynaklarını çeşitlendirerek mevcut enerji kaynaklarındaki aksaklık ve riskleri minimize etmeye çalışmaktadır.Orta Asya ve Hazar enerji kaynakları, Doğalgaz ve petrol boru hatlarıyla Avrupa'ya taşınma projeleri üzerinde çalışılmakta ve bu boru hatlarına Ortadoğu enerji kaynakları'nı da ilave etme yaklaşım ve politikalarını gündeme getirmektedir bunların başında NABUCCO Projesi gelmekte ve AB tarafından desteklenmektedir soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte AB, bu bölgeye yönelik enerji arzının güvenliğini arttırmaya hususunda vakit geçirmeden politikalar üretmeye başlamıştır. Bu süreç 1990'da Avrupa Konseyine gönderilen Lubers planı ile başladı.

Dış politika,yardım programları ve enerji politikası üzerinde duran bu plan,AB'nin ucuz ve sürekli enerjiye ulaşması amacını desteklemek için bu tür politikalar geliştirmeye başladı ve bu politikalar uygulanması için zorunlu görüldü.Bunun üzerine Konsey, Komisyondan bir rapor hazırlamasını istedi,Eski Sovyet cumhuriyetlerinin ve OECD'nin de katıldığı bi konferanstan sonra(Lahey, 1991) bu şart'a göre Enerjinin güvenli arzı'nı gerçekleştirmek için enerji'nin üretimi,dönüşümü,taşınması ve kullanımda verimliliği maksimize etmek için,politika

koordinasyonu ve çevre problemlerini en aza indirecek projeler üzerinde çalışılmaya başlandı. Bu planlamaların amacına ulaşması için eski Doğu Bloğu ülkelerine uzmanlık bilgisi sağlanması ve yatırım sermayesi sağlanması önceliklere alındı ve enerji şartı anlaşması 1988'de kabul edildi. 'ayrımıcı olmayan ve güvenilir' enerji şartı bir bakıma yatırımçı ülkeleri koruma altına alırken diğer taraftan enerjinin güvenli arzını amaçlamıştır denilebilir. Bu bağlamda sınır ötesi eski Sovyet ülkelerini doğalgaz boru hatlarını iyileştirme ve doğalgaz şebekelerini geliştirmeye yönelik, 'TACİS' (Bağımsız devletler topluluğu için teknik yardım) ve bu bakımdan hazırlanan Petrol ve doğalgaz taşımacılığı konusunda teknik yardım sunan 'İNOGATE' (Avrupa'ya Devletlerarası Petrol ve doğalgaz Taşımacılığı)[39]

Bu bağlamda, AB'nin enerji arz güvenliğinde oluşabilecek kırılganlıkların önüne geçmek için bir diğer önemli teşebbüs konusu 'Trans Avrupa Ağları' projesidir denilebilir. Bu esasında Avrupa için çok yönlü hizmet verecek olan bir program olma özelliği taşımaktadır. 'Trans Enerji Ağları' projeleri, enerjinin kesintisiz temininin sağlanması, enerji iç pazarının gelişmesine katkıda bulunması ve AB içinde elektrik ve doğalgaz nakil şebekelerini güçlendirerek kesintisiz doğalgaz akışını sağlamak ve bütün doğalgaz hatlarını birbirine bağlayarak tersten besleme teknikleri dahil ağların ring olarak çok yönlü kullanımı hedeflenmiştir denilebilir.[20]

3.3. Rusya Federasyonu'nun Enerji Politikaları

Rusya sahip olduğu büyük enerji potansiyeli ve özellikle de doğal gaz ihracatçısı olarak, başta AB ve Asya Pasifik Bölgesinin ileri teknolojiye sahip ülkeleri olmak üzere, küresel enerji piyasasında çok önemli bir stratejik güçtür. Rusya için enerji güvenliği; doğal gaz üretimi ve boru hatlarıyla dağıtım sektöründeki üstünlüğünün korunması anlamına gelmektedir. Bunun için giderek daha fazla devletçi politikalar izlemektedir. Dünya doğal gaz rezervlerinin yüzde 25'ini elinde bulunduran Rusya'nın doğal gaz tekeli Gazprom, 150.000 km'lik boru hattı ağı ile sadece eski SSCB'nin içindeki enerji trafiğini değil, Doğu Avrupa'nın gaz tüketiminin yüzde 35'ini sağlamasıyla da özel bir önem taşımaktadır. Nitekim, Beyaz Rusya, Ukrayna, Litvanya, ve Moldova'nın doğal gaz trafiği tamamen Gazprom tarafından idare edilmektedir.[23]

ABD'nin bölgeye yönelik, "Çoklu Boru Hatları", "Doğu-Batı Enerji Koridoru" vb. çeşitli proje ve strateji geliştirme çabalarına karşın, Rusya'nın bölge üzerindeki egemenliği kırılmadığı gibi, yeni anlaşmalar ve yatırımlarla, bu egemenliği bazı alanlarda artmıştır .[43] Rusya zengin doğal kaynak rezervlerini kullanarak, bir yandan kendisine bağladığı ülkelerdeki etkinliğini arttırırken, diğer yandan da gelecekte rakibi olabilecek Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan gibi ülkelerle ikili anlaşmalar yapmaktadır. İhraç edilen doğal gazın fiyatı ve anlaşma koşulları konusunda sağlanan bazı kolaylıklar karşılığında Gürcistan, Moldova, Beyaz Rusya, Bulgaristan vb. ülkelerin altyapı sistemleri Rusya'nın eline geçmektedir .[44]Bu bağlamda Rusya'nın Türkiye'nin Doğalgaz şehir şebeke dağıtım hatlarının satın alınması ile ilgilenmesi beklenebilir .Türkiye'nin en büyük gaz şirketi olan İGDAŞ, bu çerçevede de ilk sırada yer almaktadır denilebilir.

Rusya dünyanın en zengin gaz yataklarına sahip olmakla birlikte, bu gazı taşıyabilecek ve sağlıklı pazarlayabilecek yeterli düzeyde bir altyapıya sahip değildir. Düşük standartlar ve kalitesiz malzeme kullanılarak inşa edilen, Rus boru hatlarının ortalama yaşı 22'dir. Yaşlı sistem ciddi miktarda iletim kayıplarına ve eskimiş kompresörler de, daha fazla enerji kaybına yol açmaktadır. Uluslararası Enerji Ajansına göre, Rusya enerji kaynakları ve ihracat yapısının geliştirilmesi için, 2030 yılına kadar 900 milyar dolardan fazla yatırım yapılması gereklidir.[45]

Grafik.7. Rusya'nın gaz ve petrol boru hatları

Kaynak: <http://www.developmentandtransition.net/img/Bruce%20article%20A%20picture%20ENG.jpg> e.t. 28.04.2012

Rusya'nın, Çin ve Japonya karşısında endüstriyel ve ileri teknoloji ürünleri rekabeti açısından yetersiz konumu, Asya-Pasifik Bölgesindeki en önemli tedarikçi ülke statüsünün ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Bu açıdan Rusya, ABD ve AB'nin enerji ihtiyaçlarını göz önüne alarak, piyasada belirleyici aktör olma rolünü orta ve uzun dönemde sürdürmeyi planlamaktadır. Son yıllarda yaşanan önemli bir gelişme de; 28 Ocak 2007'de İran tarafından Rusya Federasyonu'na yapılan, doğalgaz ihracatçısı ülkeler organizasyonu (gasOPEC) kurulması teklifidir. Doğalgazda da, OPEC benzeri bir birlik kurma teklifinin hedefi, Karadeniz, Güney Kafkasya ve Orta Asya enerji kaynaklarını batı'ya yönlendirmede İran ve Rusya'nın çıkarlarının korunmasıdır.[46]

3.4. 21.Yüzyıl'da Çin'in Enerji Politikaları

Dünya nüfusunun yüzde 20'sini, 9 milyon 596 bin m²'lik devasa bir alanda barındıran Çin (Çin Halk Cumhuriyeti) büyük bir dinamizm içerisinde, sosyalist siyasal yapı ve kapitalist üretim süreçleri dahilinde çok hızlı bir kalkınma sürecini (yıllık yüzde 10 ila 17'lik büyüme oranı) yaşamaktadır. Ekonomik büyüme trendinin, hazırlanan projeksiyonlarda öngörüldüğü gibi gerçekleşmesi halinde Çin'in 2020 yılında, ABD'den daha fazla iç üretim yapabilir konuma geleceği tahmin edilmektedir.[47]

Çin'in 1978 yılında uygulamaya koyduğu reform ve dışa açılma politikaları sonucu gerçekleştirdiği büyük kalkınma hamlesi 2004 yılına kadar enerji tüketimini yüzde 245 oranında arttırırken, aynı süredeki enerji üretimi ancak yüzde 194 oranında artmıştır. Devam eden sanayileşme ve kentleşme enerji talebini sürekli arttırırken, ulusal kaynaklar giderek daha yetersiz hale gelmektedir.

Dünya enerji tüketiminde payı hızla artan önemli ithalatçı ülkeler arasında olan Çin, dünya petrol tüketiminin yüzde 8'ini gerçekleştirmektedir. Çin halen, 61 milyar ton (dünya kömür rezervinin yaklaşık yüzde 13'ü) dolayındaki dünyanın en zengin kömür yataklarına sahip olması nedeniyle, çok sınırlı miktarda doğalgaz ve nüfusuna oranla az miktarda petrol tüketmektedir. Ancak giderek artan ekonomik büyüme ile birlikte Çin'in gelecek yıllarda, petrol ve gaz talebinin hızla artması ve hatta ABD'yi geçerek, dünyanın en büyük petrol ve gaz ithalatçısı olması beklenmektedir.[48]

Çin, uzun dönemli enerji yatırımları ve ekonomik piyasa stratejilerine yönelik temel planlamalarındaki enerji açığını giderebilmek için, Orta Asya hidrokarbon rezervleri birinci öncelikli kaynak olarak görmektedir.[49] Bununla birlikte,,Rusya Federasyonu'nun 'Yakın Çevre Komşuları Politikası' gereği, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri üzerindeki baskının artmasına neden olmakta ve bu durum Çin'in ekonomik çıkarları için en ciddi potansiyel tehdit olarak algılanmaktadır denilebilir.

Çin'in artan enerji ihtiyacı, Pekin'i Özellikle Orta Doğu,Afrika ,Latin Amerika ve Avrasya gibi enerji deposu bölgelerde çok daha aktif politikalar izlemeye

yöneltmiştir. Enerji kaynaklarını güvence altına alma ve çeşitlendirme çabası içinde olan Çin, Perde arkasından Yumuşak gücü nü'de kullanarak ABD'nin Enerji politikalarına karşın kendi ihtiyaçları için enerji'nin güvenli arzı'nı sağlamaya yönelik gürültüsüz fakat etkili adımlar atma yolunda ilerlemekte ise de özellikle Orta Doğu'da 1991 sonrası gelişmelerden ve Orta Asya-Hazar Bölgesi'nde 2002 sonrası gelişmelerden oldukça olumsuz yönde etkilenmekte olduğunu düşünmektedir denilebilir.

Zira Çin'in Irak'tan elde ettiği çok önemli Petrol anlaşmaları ve imtiyazları Irak'ın işgali ile birlikte elinden çıktığı gibi, Türkiye üzerinden Batı pazarlarına enerji sağlayacak boru hattı projeleri'ne ABD'nin destek vermesi aynı zamanda Afganistan'ın işgali ve Orta Doğu bölgesinde Amerikan üslerinin oluşması'da Çin açısından olumsuz gelişmeler olarak algılanmakta.

Son zamanlarda 'Arab Baharı' ile birlikte 20 Mart 2011 ile birlikte Libya'da artan Batı etkisi de Çin açısından sessiz fakat etkili boyutlarda yürüttüğü Afrika enerji politikalarına darbe niteliğinde denilebilir.

Zira Çin nasıl ki Irak'ın işgali ile Ortadoğu bölgesinden çok önemli ölçüde atıldı ise Afrika Kıtasından atılacağı konusunda aynı sonu yaşayacağı algısı içerisine girmesine neden oldu denilebilir. Tarihi olguların meydana getirdiği değişkenler, bu sonucu adeta kaçınılmaz hale getirdi denilebilir.

Bütün bu gelişmeler dikkate alındığında, Çin'in Kendisinin hedef alındığını düşünmesiyle meydana gelen olaylar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki dikkatlerden kaçmamaktadır.

Çin'in aynı zamanda Büyük Ortadoğu Projesi'nin (BOP) arka planındaki en önemli bir hedef olarak ABD tarafından kıskaç'a alındığı düşüncesinden hareketle ve dolayısıyla ilerleyen zamanlarda daha saldırgan bir enerji politikası güdeceğini Çin'in, BOP'a karşı kendi menfaatleri çerçevesinde hamleler geliştirmeye çalışmaktadır. İşte bütün bu gelişmelere paralel olarak son 10 yılda Çin Devleti, yurt dışında yatırımları bulunan Çinli firmaların bu bölgelerde gerçekleştireceği enerji üretiminin, genelde batılı güçlerce kontrol edilen uluslararası piyasalardan yapılacak

enerji ithalatına oranla çok daha emniyetli olduğunu düşünmektedir,CNPC ve CNOOC gibi dev enerji şirketlerinin,yurt dışında arama ve üretim işine aktif olarak katılımları teşvik edilmektedir.[51]Çin'in bölgeye yönelik aktif enerji politikalarına verilecek en dikkat çekici örnek;Kazakistan en büyük enerji şirketini 2002 yılında satın almasıdır denilebilir.

Özellikle, CNPC ve CNOOC, Orta Doğu ülkeleri ve özellikle Sudan, Malezya, Meksika, Nijerya, Pakistan ve Venezuela gibi çok sayıda ülkenin yanı sıra, Rusya, Kazakistan ve Türkmenistan gibi ülkelerde faaliyet göstermektedir.

Çin çok yönlü dış politika hedefleri doğrultusunda doğrudan çatışmacı güç mücadelesine girmeden, özellikle de yumuşak gücünü kullanarak Dünya Gücü olma yolunda hızla ilerlerken enerji'ye olan hayati ihtiyacını güvenli bir şekilde karşılamak için bugün, dünya doğalgaz piyasasındaki, yüksek kapasiteli, etkili yatırım hamleleri ile çok önemli bir oyuncu olma yolunda somut adımlar atmaktadır.

Özellikle Bush döneminden sonra etkisini arttırmış olan Çevreleme politikaları ile, Orta Doğu menşeyli enerji ithalatında, neredeyse tüm taşıma yolları ABD kontrolünde olduğunu Çin dikkate takip etmektedir. Çin, Özellikle Yakın Coğrafya olan Orta Asya –Hazar Bölgesindeki enerji kaynaklarına ulaşmanın daha güvenli olduğunu düşünmektedir denilebilir. Bu taşımacılığın ve enerji hatlarının güvenliği'ni sağlama bakımından kendisi için daha tercih edilir bir Petro Politik anlamına gelmekte.[50]

Esasında, özellikle Orta Doğu'daki istikrarsız ortam nedeniyle AB tarafından hedef enerji arz bölgesi olarak tercih edilen ve ABD'nin'de güç mücadelesine Clinton ile birlikte 2002 sonrası girdiği Orta Asya Hazar bölgesi enerji kaynakları etrafında oluşan bu pay alma hamleleri kıyasıya mücadele etmekte ve fakat önümüzdeki 25 yıl içinde patlayacak enerji ihtiyacı için bu bölgeyi kendisi için enerji güvenliği arzını sağlaması bakımından daha avantajlı hedef bölge olarak tercih etmektedir.[51]

Bu bölgede zaman zaman Rusya ile de çok sınırlı olan ve aynı zamanda sert olmayan mücadelelere girmektedir.Bütün bu nedenlerden dolayı alışılmışın dışında en hırslı ve en saldırgan politikaları bu bölgede gerçekleştirmektedir denilebilir.

Çin,özellikle Kazakistan ve Türkmenistan hidrokarbon kaynaklarının geliştirilmesi ve ilerde Çin'e yönlendirilmesine yönelik kritik projelerde yer alabilmek için yoğun çabalar göstermektedir.Genel olarak Çin,ABD'nin bölgede'ki nüfuzunu kırabilmek için zor uğraşılarda bulunmakta ve'' kerhen'' Rusya ile dengeli bir politika izlemektedir.[52]

Gelecekteki Reel Politik olarak enerji etrafında şekillenen güç mücadelesi alanı'na örnek oluşturabilecek bölgelerden en önemlileri'nden bir tanesi Orta Asya – Hazar bölgesidir ve bu bölgedeki enerji politik gelişmeler yani,merkezdeki enerji olgusu, bu olgudan menfaat elde eden büyük güçlerin saldırgan enerji politikaları ile elde ettikleri imtiyazlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiden söz etmek mümkündür.

Refah ve Kalkınmanın start veren gücü olan enerji olgusu'nun Enerji Zengini Ülkelerin Coğrafyası üzerindeki meydana getirdikleri olaylar arasındaki ilişkileri anlayabilmek için olgunun boyutunu,toplam rezerv büyüklüklerini ve ülkelerin potansiyel güçlerini göz önünde buldurmak gerekir.

Elbette ki Enerji'ye muhtaç ülkeler ile enerji zengini ülkeler arasında'ki ilişkiler Güç bakımından, enerjiye muhtaç ülkeler lehine bir durum arzetymekte ve bu da uluslararası ilişki'nin boyutu üzerindeki olumlu veya olumsuz yönü belirlemektedir.Daha önce belirttiğimiz gibi,birinci boyut Bu yeni sayılabilecek devletlerinin güçlenmesi için bu enerji kaynaklarını pazarlama ihtiyaçları idi,ikinci boyut ise mevcut olan ihtiyaçlar dolayısıyla bu enerji kaynaklarının uluslararası pazarlara ulaştırılma konusu idi.

Asya devletleri de Çin ile geliştirdikleri enerji alanındaki ilişkileri,her ne kadar batı'ya olan bağılıklar azaltmak için bir fırsat olarak görmekteler ve bu ilişkiler sayesinde geleceklerini garanti altına almak şeklinde çok stratejik bir hamle olarak düşünmekteler.

Öncelikle Filler güreş tutarken zemindeki çimlerin kendisini nasıl olurda garanti altına alacak bir stratejik hamleleri olur?

Belli zaman boyutlarında tarihsellik bakımından yapılacak değerlendirmeler ışığında Orta asya halklarının aynı Milletten olma gerçeğinden hareketle kendi özünden think thank kuruluşları,araştırma enstitüleri, ve sosyal bilimler enstütüleri acilen kurulmalı geleceğe yönelik çimlerin hasar görmemesi için filler'e hakimiyet sağlayacak birlikler oluşturulmalı önerisi daima gündemde tutulmalıdır.

Diğer taraftan Çin-Orta Asya bağlantısı sürekli bir hal alır,enerji zenginliği ile enerji muhtaçlığı bir biriyle tam olarak örtüşen bu iki bölgenin organik bir eklenme sürecini başarak sonuçlandırması bu durumun yeni devletler lehine olduğu ileri sürülse de;yukarda verilen tarihsel boyut gerçekliği çerçevesinde Doğu Türkistan örneğinde olduğu gibi bunun gerçekleşmesi Orta Asya cumhuriyetleri'nin istikbali açısından bir acı son olabilir.

Diğer taraftan 1917 Bolşevik ihtilali ile Rusya'nın başına gelen olaylar 21.yüzyılın yeni "büyük oyununda tarih tekerrür edebilir,bu defa Rusya geri adım atmak zorunda kalacak ama Enerji zengini ülkelerin akıbeti açısından sonuç değişmeyecektir denilebilir.

Kuşkusuz,dünyanın en büyük enerji ihracatçısı ülkelerinden birisi olan Rusya ile dünyanın en büyük enerji ithalatçılarından bir tanesi olan Çin'in belli bir dönem karşılıklı menfaatler ekseninde yeni bir yol çizmesi yakın gelecekte beklenebilir.[52]Ancak Rusya ile Çin arasındaki ilişkiler,Doğu Sibirya'da üretilecek petrolün Angarsk (RF)-Daging(Çin)boru hattıyla Çin'e ulaştırılması yerine ki bu proje kremlinin baskısına rağmen geliştirilmeye çalışılmıştır. (bu projeyi geliştiren Yukos'a yönelik yok etme durumunun ortaya çıkmasından sonra askıya alınmıştır)Bu projenin yerine Taishet-Nakhotka(RF Pasifik)Boru hattıyla Japonya'ya uzanması kararının alınmasıyla gerginleşmiştir.[53]

CNPC, 2005-2030 yılları arasında, Sibirya'dan Çin'in Danging Bölgesine gelen bir boru hattıyla,140 milyar dolar değerinde,700 milyon ton petrol ithal edilmesi planlanmıştı[50] Japonya bu projeye 7 milyar dolar finansman paketi

önererek, 10 yıldır devam eden Rusya – Çin (Angarsk-Daging petrol boru hattı) projesi gerçekleşmemiş,Japonya teklifi, müzakerelerin ölü doğmasına bir anlamda neden olmuştur denilebilir. Diğer taraftan Rusya,Çin’e yeni bir öneride bulunmuş, 2.5 TCM rezerve sahip İrkutusk’taki, Kovykta gaz sahası enerjisini söz konusu olumsuzluğu bertaraf edebilmek için Kendi Pasifik bölgesinden Çin ve Kuzey Kore üzerinden Güney Kore’ye ulaştıracak bir öneri gündeme getirmiş, bu projede ve diğer projede temel enerji politikası olarak bir boru hattının sadece bir ülkeye bağımlı kalmaması hedeflediği anlaşılmakta denilebilir.[52]

Rusya’nın sadece Çin’e adanmış boru hatlarından kaçınması,Çin tarafından algılanmış,enerji yönetiminde proaktif politikalar üretmeye yönelerek,riskleri dağıtan projeler ile ithal kanallarını çeşitlendirme yoluna gitmiştir,bunun somut bir göstergesi olarak,Kazakistan-Çin (3000 km) boru hattı anlaşması imzalanmış, 28 eylül 2004’te hattın İnşası’na başlanmıştır[53]

Çin’in Orta Asya’dan enerji ithalatına yönelik ilk girişimi 1997’de gerçekleşmiştir.CNPC,Kazakistan’ın Aktubinsk petrol şirketinin %60 hissesini 4.3 milyar dolar’a satın almış ve Zhanazhol ile Kenkiyak petrol alanlarının imtiyaz haklarını ele geçirmiştir

Öncelikle Çin,Batı Kazakistan ile Sincan bölgesini bağlayacak 3000 km’lik yeni bir boru hattı projesini hayata geçirmeye çalışmaktadır.[47] Rusya topraklarını kullanmadan gerçekleşen bu boru hattına ileriki zamanlarda istenildiğinde Rus enerji kaynakları da bağlanabilecektir.

Atasu-Alaşanko Petrol Boru hattı 2006 yılında petrol sevkiyatına başlamış olup projelerin tamamı bittiğinde,toplam maliyeti Üç milyar dolar olan bu projeler Çin’e yıllık 20 milyon ton petrol sevk edecek olup bu miktar Çin yıllık ithalatının 1/6’sına tekabül etmektedir.Projenin tamamının 2011 yılında bitirmesi planlanmaktadır.[50]

Öncelikle Çin Enerji Politikası ,tek başına enerji kaynaklarını çeşitlendirme amacıyla açıklanamamakta,Kazakistan’la yapılan anlaşmalar’a ek olarak Azarbaycan Petrol alanlarını işletmek amacıyla kurulan çeşitli konsorsiyumlarda da

Üretim-paylaşım imtiyazları bulunan Çin, bir taraftan batı sınırında meydana gelen yeni fırsatlar ve mücadele bölgesinde,proaktif politikalar izlerken,diğer taraftan bu politikaların perde arkasında başkaca politikaları vardır denilebilir ki 1949 Yılında bağımsızlığına son verdiği Türkistan Devleti'nin sınırları içinde bulunan Uygur Türkleri'nin Orta Asya devletlerinden ilham alma endişesine dayalı politika bunların başında gelmektedir.

Çin'in nüfusuyla birlikte kartopu gibi artan enerji ihtiyacını çaresi bu bölgedir ancak,Sincan Eyaleti'ndeki uyanan Milli hareketler Çin'i ciddi anlamda endişelendirdiğinden dolayı Türkistan'dan gelebilecek tehditleri,Orta Asya Cumhuriyetleri'nin demografik yapısında kendi lehine gelişme sağlamak için çok yönlü politikalar izlemektedir.

Bir taraftan Türkistan'ın demografisini,Çin nüfusu bu bölgeye g ettirerek değiştirmekte,diğer taraftan Kazakistan ve Özbekistan ile anlaşmalar yaparak Türkistan'daki Kazak ve zbek Türk nüfusu ,Türkistan'dan, bu ülkelere göndermekte dolayısı ile çok taraflı Demografik oynamalar ile Çin Petrol ve Doğalgaz kaynaklarının %75 'ne sahip [50]Türkistan Bölgesinde Sosyal Mühendislik alışmaları yapmakta böylelikle bir milleti tarih sahnesinden silmeye çalışmakta denilebilir.

Özellikle Türkistan, Gobi l ile Çin'den coğrafi olarak,etnisite'si bakımından genetik olarak,Kültürü bakımından sosyal olarak ve dini bakımından, ayrışmakta olsa da işgal edilen Türkistan devleti, Rusya'nın da kendi bünyesinden kaynaklanan sebeplerden dolayı, işgal edilmesi için,Çin'e yaptığı yardımlarıyla bir devlet,işgal edilmiş ortadan kaldırılmıştır.

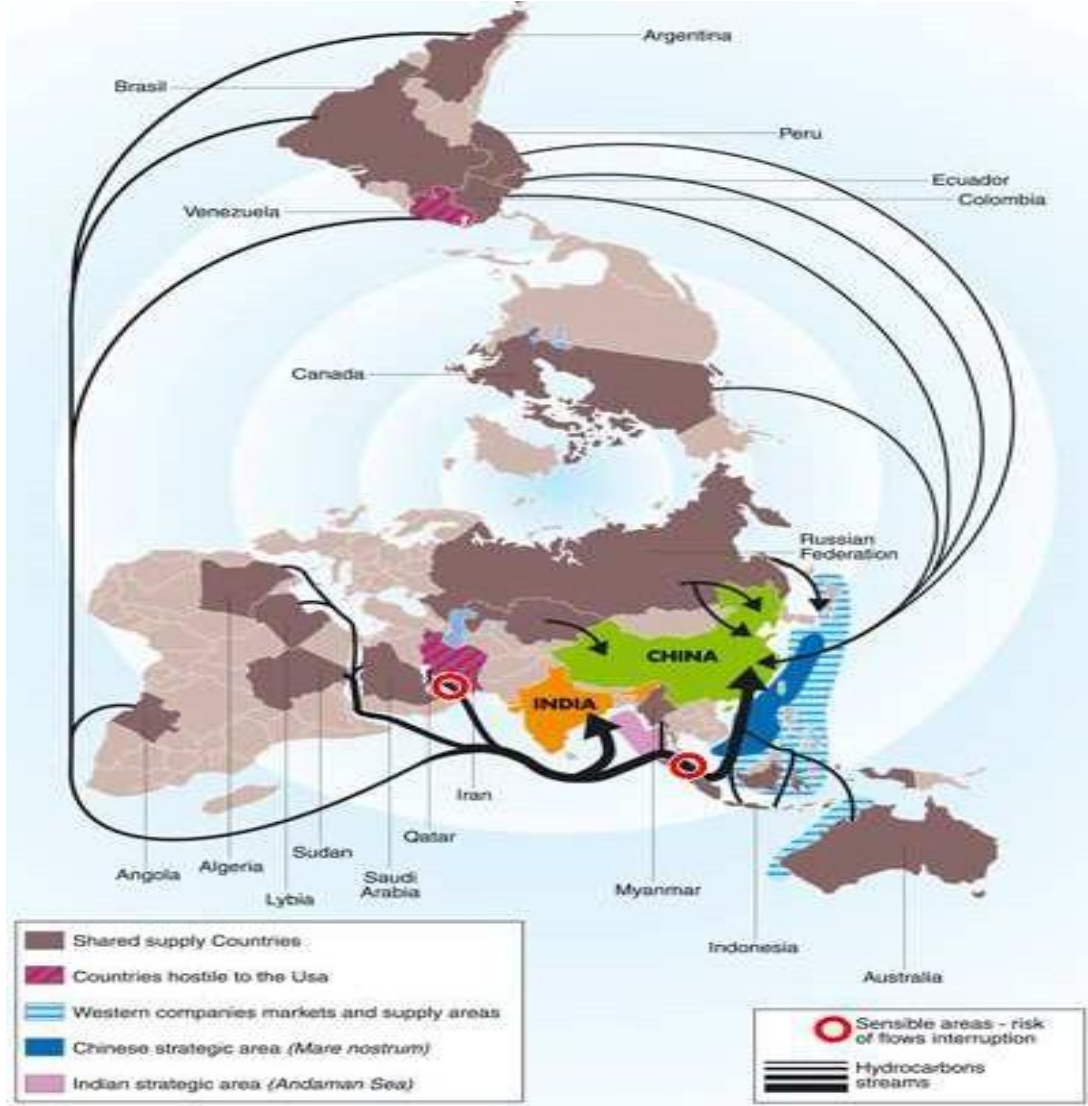
Esasında,Çin,Petro Politik hamleler ile enerji politikaları geliştirirken, aslına bakılırsa, şimdilerde yumuşak güç sempatisiyle ilerleyen bir devlet görünümüyle,geleceğin dünyası için neler vaat edebilir? sorusuna karşılık; Dünya g mücadelesinde ilk sırayı aldığında, hangi yönde politikalar izleyebilir buna örnek olarak ve günümüzdeki,demografik ve insan hakları ve özgürlükler alanındaki ihlaller ile insanın yaşama hakkına karşı Çin yönetimi'nin tutumu Türkistan'ın işgali örneğinde olduğu gibi dramatik bir örnek teşkil edebilir

3.5. Hindistan'ın Enerji Politikaları

Hindistan, dünyanın en fazla petrol tüketen 10 ülkesinden birisidir. Petrol ve doğalgaz Hindistan'daki toplam enerji tüketiminin yüzde 40'dan fazlasını oluşturmaktadır. Kullandığı petrolün yüzde 70'ini doğalgazın ise, yüzde 50'sini ithal eden Hindistan yıllık ortalama 7.5 milyon metreküp doğalgaz ithal etmektedir. Ülke içindeki petrol tüketimi sürekli yükselmekte olduğundan Hindistan ithalata yüksek oranda bağımlı durumdadır.

Hindistan'da Çin gibi, sürekli çoğalan nüfusu ve üretim kapasitesi ile artan enerji ihtiyacını karşılamak için, giderek istikrarsızlaşan Basra Körfezine olan bağımlılığı da azaltmak amacıyla, Hazar Bölgesine yatırım yaparak enerji güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır. Hazar Bölgesinden çıkarılan petrol ve doğal gazın ABD'nin kontrol ve denetiminde olmadan Kazakistan üzerinden Çin'e, Türkmenistan ve Pakistan üzerinden de Hindistan'a ulaştırılması bu ülkeler için büyük önem arz etmektedir.

ABD açısından bakıldığında, özellikle Hazar kaynaklarının kontrolü ve Çin ve Hindistan'ın bu kaynaklara serbestçe ulaşımının önlenmesi birinci öncelikli konu olarak görülmektedir.[54] Bununla birlikte, Orta Asya Devletleri ile sınır komşusu olan Çin-Hindistan ve Pakistan arasında enerji ve güvenlik politikaları gün geçtikçe güçlenmektedir.

Grafik.8.Japonya, Çin ve Hindistan'ın enerji ithalatı yaptıkları ticaret hatları

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2010, erişim tarihi:25.10.2011.

IV.BÖLÜM

4.Türkiye'nin 21.Yüzyıl'da Enerji Politik Gayretleri

4.1.Uluslararası Rekabetin Kesiştiği Orta Asya - Hazar Bölgesinde Boru Hatları Temelli Güç Mücadelesi İçinde Türkiye'nin Politikaları

Kasım 1989 tarihinden sonra Sovyetler Birliği'nin tarihteki yerini almasıyla birlikte bir taraftan Orta Asya ve Hazar Bölgesinde birçok yeni devletler ve 'Türki Cumhuriyetler' kurulurken diğer taraftan iki kutuplu Dünya'dan tek kutuplu dünya'ya geçiş kaçınılmaz bir durum gibi görünmekte idi ve fakat aynı zamanda Nato'nun yeri ve önemi tartışılır hale gelmişti.

Esasında Türkiye'yi ilgilendiren kısım tam bu noktada ortaya çıkmaktaydı ki o da şuydu; 'Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle, Türkiye'nin Dünyadaki jeopolitik/jeo stratejik öneminin artması arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır' işte bu hipotez'in tam tersine,pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gerçeği, bu çalışma'da orta yere konulmaya çalışılacaktır.

Türkiye'nin stratejik çıkarları ve Orta Asya –Hazar Bölgesinde Bağımsızlığını kazanan Türk Devletleri menfaatleri ile, dünya'nın başat aktörleri'nin enerji politikaları arasında;çoğu zaman negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Bu olgular ile birlikte bölgede, çok bilinmeyenli, çok boyutlu Küresel Enerji Politikaları'nın ön plana çıktığı bir alan açılmaktadır.

Yeni Türk Devletleri bağımsızlıklarının temellerini, sağlamlaştırmak zorundadırlar. Diğer taraftan,bölgedeki zengin enerji kaynaklarının Dünya pazarlarına ulaşmasında söz konusu olan problem bu devletlerin açık denizlere sınıri olmamasından dolayı meydana gelmektedirler.Türkiye ye olan ihtiyaç ve bu noktada, bölge ülkelerinin kaynaklarını değerinde pazarlayabilecekleri Türki Cumhuriyetlerinin çıkarlarını kollayacak, en yüksek düzeye çıkaracak projeler üretmesi noktasındadır.Türkiye'nin güçlü ve bağımsız politikalarının hayata geçirme zorunluluğu vardır.

Aynı zamanda,önemli güçlerin kendi gelecekleri konusunda ve enerji kaynakları'nın dünya pazarına ulaşmasında Türkiye'ye ihtiyaç duyulmaktadır.Bir başka boyut ise Avrupa Birliğinin Enerji Politikaları' dır ki bu özellikle Ortadoğu'daki durumun bir türlü istikrara kavuşmamış olması ve Rusya' ya bağımlı olan AB'nin 2006 senesinden çıkardığı derslerdir.

Meydana gelen olguların, zincirleme etkilerinden ayrı olarak, Rusya Federasyonu'nun Boris Yeltsin dönemi sonrası eski gücüne dönme işaretlerini bünyesinde bulunduran ve merkezin de küresel enerji politikaları barındıran dış siyaseti çerçevesinde, bölge üzerindeki politik gücünü devam ettirmek için yapılmakta olan her boru hattında kontrol sahibi olma isteğidir.Buna karşın , Amerika Birleşik Devletleri'nin Bölge'yi Rusya'nın etkisinden uzaklaştırmak için Rusya'yı devre dışı bırakacak boru hatlarına destek vermek yönünde izlediği yol ise küresel enerji politikalarının sadece bir kısmını kapsamaktadır denilebilir.

Özellikle Çin ve Hindistan Doğu Koridoru üzerinden imtiyaz elde etmeye çalışırken ABD etkin oyuncu olduğu alanlarda askeri üstler edinerek,enerji Kaynakları ve boru hatları üzerinde kontrol sağlamaya çalışmakta, bazı bölgelerde ise AB Koalisyon'unu arkasına alarak;Irak'ta ve Afrika Karası'nda,Libya'da olduğu gibi, Çin'i Oyun'un dışında kalmaya zorlanmakta,oysa Çin kısa sürede bu bölgelerden kısa sürede uzaklaşsa bile en kısa sürede geri dönme stratejileri gütmekte ve bunu başarmaktadır.

ABD,Sovyetler Birliği döneminde Rusya Federasyonu Toprakları'ndan ihraç alt yapısının Orta Asya ile Hazar Bölge'si üzerindeki etkisi'ni azaltmak amacıyla, boru hatları stratejisi'ni geliştirmiştir.Bölge'ye ABD Başkanlığı'na bağlı özel bir temsilci atanmış ve politikası'nı,Enerji Bakanlığı,Dış işleri Bakanlığı,Ulusal Güvenlik Danışmanlığı ve Ticaret Bakanlığı gibi kurumların yanı sıra bu temsilcinin koordinasyonunda yürütülmektedir.[55]

Sovyetler Birliği Dönemi'nden kalan petrol ve doğalgaz hatlarının alt yapıları eskidir ve yeterli değildir. BTC Yapılmadan önce Hazar bölgesinin Petrol ve Doğalgaz rezervleri'nin büyük çoğunluğu bu boru hatalarıyla,Rusya'nın Liman kenti Novarossiysk'e taşınmaktadır..

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Hazar Bölgesi'ndeki bağımsızlığı'nı kazanan devletlerin,Rusya'nın boru hatları'na bağımlı kalmaya devam edip etmeyeceği önemli bir soru olmuştur.Türkiye ABD'nin Rusya ve İran'ı konunun dışında bırakmak istemesinden dolayı, büyük avantaj sağlamaktadır.

ABD,Rusya'nın doğu-batı koridorunda yer almasında istemekte,ancak boru hatları üzerinde kontrol sahibi olmasını istememektedir.2002 yılında ABD ve Rusya arasındaki,enerji konusundaki diyaloglar gelişme göstermesine rağmen Amerikan Hükümeti bu diyalogların Türkiye'yi içeren boru hatları projelerini tehlikeye atmayacağıının üzerinde önemle durmuştur.[23]

4.2.Enerji'nin Batı Pazarları'na Kesintisiz ve Güvenli Arzı İçin Türkiye'nin Enerji Koridoru ülke'si Olma Çabaları

Türkiye'nin Enerji Politikalarında çok yakın zamanda Enerji Koridoru olma özelliğini Enerji Terminali olma özelliği ile yer değiştirecektir.Türkiye,enerji'de kritik öneme haiz bir ülke olarak ve de yeniden ihraç (Re Export) yapabilecek kabileyete kavuşabilecek bir potansiyel'e sahiptir denilebilir.Son yıllarda Türkiye'nin enerji politikalarında köklü dönüşümler olduğu söylenebilir.Bu konu'da çok büyük ölçü'de, Kurulacak Nükleer santraller ve alternatif enerji kaynaklarını devre'ye alma konusundaki kapasite büyüklükleri belirleyici olacaktır.

Özellikle İstanbul'da kurulu olan ve çalışmalarına devam eden, İCHET ve UNİDO projeleri ve arge çalışmaları ve endüstriyel ve pratik uygulama kapasiteleri, gibi Hidrojen enerjisi konusunda önümüzdeki 30 yıl içinde Türkiye'de gerçekleşecek yüksek kapasiteli Hidrojen enerjisi uygulamaları Türkiye'nin Enerji Terminali olma yolundaki çabalarını destekleyecektir.Ayrıca K. Çekmece Nükleer araştırma Merkezinde, Haziran 2012'de sağlık hizmetleri amaçlı hizmete giren Proton hızlandırıcı merkezi,Enerji üretimine yönelik proton hızlandırıcı projesini gerçekleştirmelidir. Toryum Madeni ile çalışan Nükleer Enerji Satrali'nin Prototipi bu merkezin etkin çalıştırılmasıyla acilen geliştirilmelidir.Zira bir milyar dolar

yatırım ve 800 bilim adamının çalışmasını gerektirecek bu çalışma, Türkiye'yi 21.yüzyılın yıldızı ve enerji terminali yapacaktır.

16 Haziran 2006'da Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Hattı Projesi Resmi olarak,Almati'de,Kazakistan'ın ev sahipliğinde imzalanmış,Kazak ham petrolü Hazar Denizinden Bakü'ye getirilerek BTC Boru hattından Ceyhan'a kasım 2008'de petrol pompalanmaya başlandı.

Hazar havzası enerji kaynaklarını Türk pazarına taşıyan bir başka doğalgaz boru hattı,BTE, Bakü-Tiflis-Erzurum hattıdır ki bu hat daha sonra bu hat Avrupa'ya uzanacak hatlar ile entegre olma kabiliyetine sahiptir,dolayısıyla Türkmenistan ve Kazakistan'da yer alan dünyanın dördüncü büyük doğalgaz rezervlerine ulaşacak olsun hazar geçişli Doğalgaz Projesinin birinci etap'ı olarak değerlendirilebilir.Türkiye orta Asya hazar enerji havzasının enerji kaynaklarını avrupa'ya ulaştıran bir kavşak noktası olması yanında aynı zamanda bu kaynaklar için çok önemli bir Pazar niteliği taşımaktadır,Türkiye'nin bu özelliğinin farkına varan Rusya son zamanlarda Türkiye'nin iç pazarıyla yakından ilgilenmekte,İstanbul ve Ankara gibi şehirlerimizin enerji dağıtım İhalelerine talip olmaktadır.

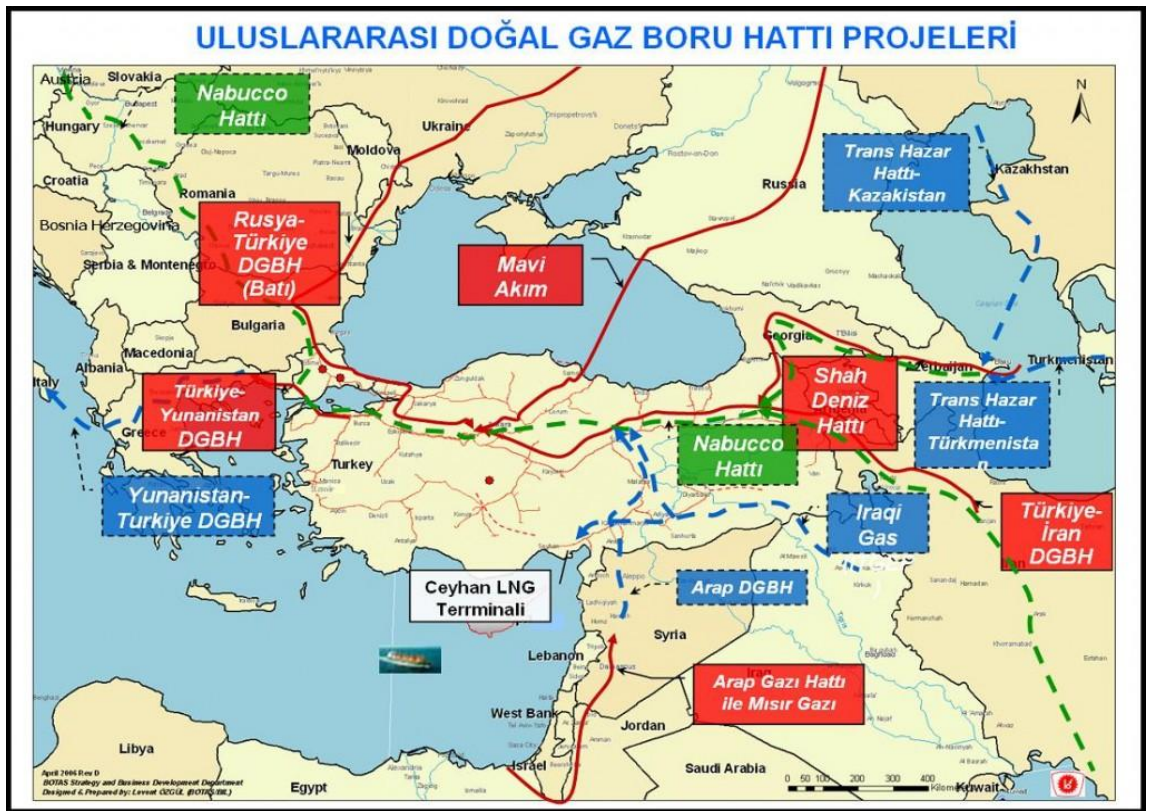
Türkiye mevcut hatları ve NABUCCO Boru hatları Avrupa ile entegre olduğunda,Avrupa'nın üçüncü yada dördüncü ana arz kaynağı olması beklenmektedir.

Türkiye, Ortadoğu petrollerine bağımlılığını azaltma politikaları geliştirmekte bu bağlamda AB'de Ortadoğu Petrolüne bağımlılığı azaltma amacı gütmektedir bu bakımdan enerji politikalarında benzerlik söz konusudur.

Bir başka gelişme Türkiye'nin hem önemli bir Pazar olması aynı zamanda Enerji boru hatlarının Türkiye üzerinden geçerek Akdeniz'e ulaşması elbette ki AB için enerji arzının Güvenliği ve kesintisiz olması bakımından hayati'dir denilebilir.

4.3.Enerji’de Dışa Bağımlı Olan Türkiye’nin Enerji Terminali Olma Hedefleri

Günümüzde tükettiği enerji kaynaklarından yarısını ithal etmekte olan Türkiye’de uygulanan enerji politikaları, dünya enerji sektörünün genel yapısından büyük ölçüde etkilenmektedir. Enerji tüketiminde ithalatın payı yüzde 70 düzeyindedir. Enerji açısından yüksek orandaki dışa bağımlılığın yanı sıra, doğal gaz ithalatının yüzde 65’i Rusya Federasyonundan yapılmaktadır ve bu durum da, enerji güvenliği açısından önemli sıkıntılara neden olmaktadır.[56]

Grafik.9. Türkiye üzerinden geçen enerji nakil hatları

Kaynak: <http://tevfikizmirli.com/wp-content/uploads/2011/01/UlusBoruHAt-1024x744.jpg>
e.t.

Ulaşım tarihi: 28.04.2012

Stratejik bir geçiş ülkesi olan Türkiye, aynı zamanda enerji pazarı olmaya aday bir ülkedir. Bu nedenle petrol ve doğalgaz ithalatında kaynak çeşitliliği, arz güvenliği ve sürekliliğinin sağlanması açısından, geniş kapsamlı enerji taşıma projelerinin geliştirilmesi Türkiye için büyük önem taşımaktadır.[57] Orta Doğu ve

Hazar Bölgesini, Akdeniz ve Avrupa'ya bağlayan hemen hemen tüm kara ve deniz güzergahları Türkiye'den geçmektedir.

Türkiye mevcut boru hatlarının yanı sıra, pek çok yeni projeye de dahil olmuştur. Bu projelerin bitirilmesiyle Türkiye, yakın gelecekte Doğu-Batı Enerji Koridoru olmasının yanı sıra, Kuzey-Güney Enerji Koridoru olmaya aday, AB ülkelerini enerji krizinden kurtaracak kilit ülke konumuna gelecektir. Böylece AB ile kurulacak enerji işbirliği, tam üyelik sürecinde Türkiye'nin önemini daha da arttıracaktır. Esasında;

Türkiye için bu Tez her ne kadar geçerli olsa da, Türkiye enerji Koridoru olmak tercihini, Enerji terminali olma tercihiyle birleştirme yoluna gitmek zorundadır denilebilir. Türkiye'de ki enerji ihtiyacının, hızlı gelişme trendinden ve dünya ortalamasından çok daha fazla olmasından dolayı, bir taraftan dışa olan bağımlılıktan kurtulmak için diğer taraftan jeopolitik / jeo stratejik avantajların devamı için, bu zorunluluk doğmuştur denilebilir.

Türkiye aynı zamanda Önemli bir Pazar potansiyeli taşımaktadır, yeni geliştirilmekte olan Enerji Terminali olmaya yönelik Türk enerji politikalarına verilebilecek örnek model; enerji'yi yeniden pazarlama imkan ve inisiyatifini Türkiye'ye kazandıracak enerji anlaşmaları olmalıdır ki buna verilebilecek en önemli örnek Şah deniz projesidir denilebilir. Ayrıca alternatif enerji kaynaklarındaki çok hızlı ve büyük çaptaki enerji üretimleri ile Hidrojen enerji'si konusundaki sıçrama yapabilecek nitelikteki kapasiteler ve önümüzdeki 15 yıl içinde en az üç büyük Nükleer santralin (dört reaktörlü ve yüksek kapasiteli) enerji üretimine başlaması; Türkiye'nin Enerji Politikaları'nda 'enerji koridoru' olma projesinin enerji Terminali olması Politikasına geçmesi ve bu tercihin başarılması bakımından olmazsa olmaz gibi görünmektedir denilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya enerji tüketimi; nüfus artışına, sanayileşmeye ve teknolojik gelişmelere paralel olarak, baş döndürücü bir hızla artmakta ve 21.Yüzyıl'a girerken âdeta enerji soğuran bir toplum ortaya çıkmaktadır.2000 yılında 15 trilyon kws olan elektrik enerjisi tüketimi, 2015 yılında,25 trilyon kws düzeyinde olacağı, tahmin edilmektedir.2035 yılı tahmini ise 34 trilyon kws olarak beklenmektedir.[59]Türkiye için bu gün 200 milyar kws düzeyinde olan gereksinim 2035 yılında Türkiye'nin ortalama yüzde beş büyüme tahmini ile 450 milyar kws olarak beklenebilir.[60]

Enerjiye dayalı güç mücadelesi güçsüz ülkelerin aleyhine,ve bu ülkelerin İstikrarsızlaşması'na işgal edilmesine ve hatta haritalarının değişmesine neden olmaktadır. Orta Asya-Hazar bölgesi ve en başta Türkiye'nin yakın çevresi Orta Doğu ve Kuzey Afrika için enerji arzının güvenliği sağlanamaz ise istikrarsız bir bölge ve istikrarsız bir yakın tarih beklenebilir.Tarihsellik bakımından,doğrulanabilir ve kantitatif bilgiler ışığında,bu çalışma içinde bunun örnekleri verilmiştir.

Ebetteki, 21. yüzyıl için dünyanın geleceğini belirleyecek olan ölçüt; 'eşitler arası ilişki'nin tesis edilip edilemeyeceği'dir yada eşitler arası ilişkinin olacağına bütün dünya'yı ikna edebilmek, kaynakların paylaşılması açısından ilk etapta mümkün olmasa da, insanın yaşama hakkı bakımından, bunu gerçekleştirebilmek hedeflenmelidir, kanımca bu medeniyetler arası çatışma iddiasının önündedir ve 'medeniyetler arası çatışma senaryoları' kurgulanmış olup, bir fütürist yaklaşımdır denilebilir.

Bu kurgulanmış durum, 11 Eylül sonrası gelişen tarihi süreçte, açığa çıkmıştır. Son on yıldır Dünya'da meydana gelen siyasi gelişmeler ile savaşlar ve işgaller arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin var olması bunu doğrulamaktadır denilebilir.

Dünyada artan nüfusu ve gelişen teknolojiye bağlı olarak, enerji ihtiyacı giderek büyüyecektir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin enerjinin tüketiminde farklı yaklaşımlar söz konusu olacaktır. Enerji doyumuna ulaşmış gelişmiş ülkelerde, enerjinin önemi verimliliği, güvenilir, temiz olması ve sosyal gelişmişlik düzeyinin korunması açısından ön plana çıkacaktır. Enerji açısından doyuma ulaşamayan gelişmekte olan ülkelerde ise, hızlı nüfus artışı, sosyal ve ekonomik düzeyde gelişmenin sağlanması büyük ölçüde enerjiye bağlı olacağından gelecekte enerjiye daha fazla ihtiyaç duyulacaktır. Üstelik teknolojik yetersizlikleri olan toplumlarda enerjinin verimli ve temiz kullanımında sorunlar yaşanacaktır.[58]

Geleceği tahmin etmenin en iyi yolu; onu inşa etmektir.. Bu yüzden uluslararası güç mücadelesinde etkin olan güçler arasında baskın olabilmenin tek yolu; teknoloji, bilim ve eğitimde sürekli ilerlemek; akıllı gücü ve yumuşak gücü ve kamu diplomasisini en etkin şekilde kullanmak; küresel sistemin sıkıştığı noktalarda önderlik gösterebilecek, sistemi yönlendirebilecek potansiyeli Türkiye olarak üretmek şarttır denilebilir. Oyun tahtası olarak daima bütün dünyayı düşünerek uzun vadeli, gerçekçi fakat iddialı hareket etmeyi gerektirecek politikalar üretebilmektir.

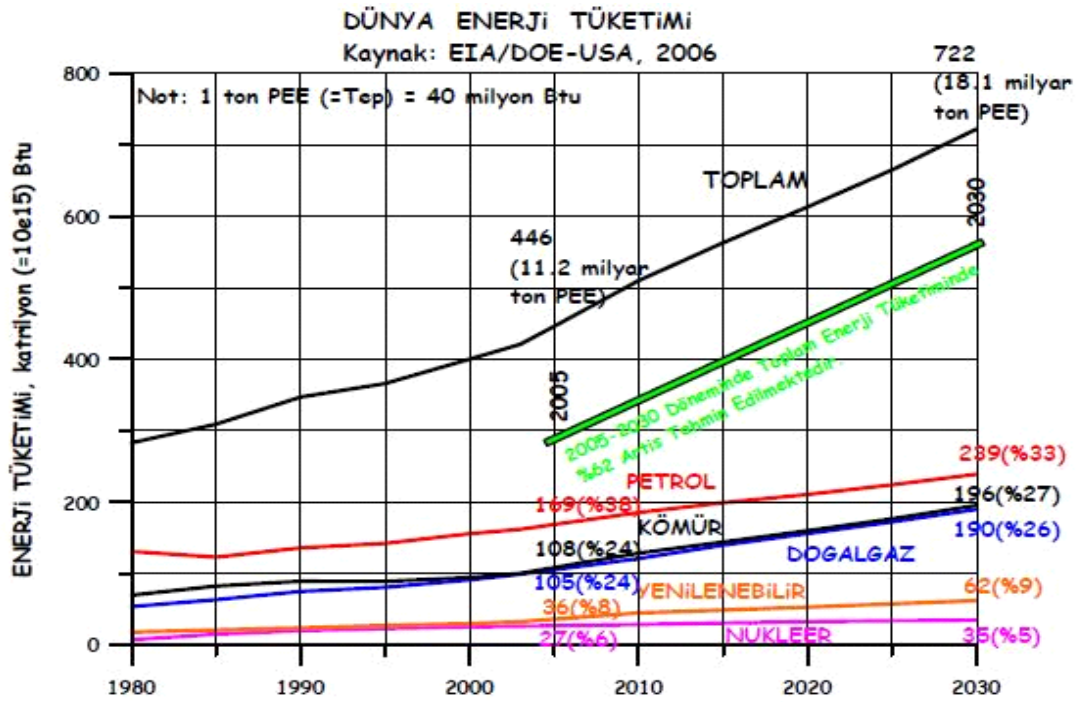
Esasında geleceği inşa etmek,büyük ölçüde çağlar ötesi bir vizyon'a sahip Liderler eliyle mümkün olagelmektedir.

Bu meyanda, özellikle ve öncelikle Sosyal Bilimlerin de çok büyük ölçüde gelişimlerine katkı sağladığı 'Analitik ve Kritik' düşünebilen önderlerin yetişmesi ve vizyon sahibi liderlere kılavuzluk etmesi danışmanlık hizmeti vermesi gerek şarttır denilebilir.

Temel olarak elektrik üretimindeki artan ağırlığı nedeniyle bu yüzyılın en azından ilk yarısı boyunca en stratejik yakıt haline gelecek olan doğal gaz, enerji portföyünde kömürün boşalttığı alanı dolduracaktır. Böyle bir gelişmenin yaşanmasının ardından dünyamızın fosil yakıt alanında, kömür ve petrol çağının ardından doğal gaz çağına gireceği söylenebilir. Doğal gaz diğer fosil yakıtların yerini almasının yanı sıra kullanılan enerji devrimi safhasında da en yaygın olarak kullanılan enerji kaynağı olacağından gelecekte çok stratejik bir konuma gelecektir.

Günümüzde, dünya enerji gereksiniminin % 84'ü kömür, petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtlarca, geri kalan % 16'sı başta hidrolik ve nükleer enerji olmak üzere, hayvan, bitki artıkları, rüzgâr, güneş, jeotermal, odun gibi kaynaklardan karşılanmaktadır.[25] Fosil yakıtların dünyada bilinen rezerv dağılımları petrol eş değeri olarak % 68 kömür, % 18 petrol, % 14 doğal gaz olarak hesaplanmaktadır. Buna göre; bilinen petrol rezervlerinin ömrü 45 yıl, doğal gazın 65 yıl, kömürün ise 240 yıldır.[31] 11 Eylül 2001'de ABD' de gerçekleştirilen terör saldırıları sonucunda, ABD açısından farklı bir şekilde yorumlanarak küresel enerjinin arz güvenliğinin sağlanmasını öngören bir politikaya dönüşmüştür.

Diğer fosil yakıtların yerini almasının yanı sıra kullanılan enerji devrimi safhasında da en yaygın olarak kullanılan enerji kaynağı olacağından gelecekte çok stratejik bir konuma gelecektir.

Grafik.10. Tahmini dünya enerji tüketiminin 2030 yılına kadar projeksiyonu

Kaynak:http://www.emo.org.tr/ekler/34b920665683112_ek.pdf?tipi=38&turu=X&su be=0 Erişim tarihi 04.04.2011

ABD bu kapsamda, Orta Doğu petrollerine alternatif oluşturmak ve enerji kaynaklarını çeşitlendirmek amacıyla Rusya Federasyonu'nun doğal gaz kaynaklarını kullanabilmek istemiş, bunun için de Rusya Federasyonu ile uzlaşma zemini arayışına girmiştir. Böyle bir durumun oluşması, Avrupa Birliği ülkelerinden sonra ABD'nin de Rus gazına ulaşmak için talepte bulunması sonucunu doğurmaktadır. Daha açık bir ifadeyle Rusya, hegemon bir güç olan ABD'nin de alıcı durumuna gelmesiyle doğal gaz üretimi ve satışı konusunda bir dünya devi olma yoluna girmiş ve enerji gelecekte, Rusya Federasyonu'nun elinde kullanılmaktan çekinmeyeceği büyük bir koz haline gelmiştir. Ayrıca Rusya Federasyonu doğal gaz konusunda OPEC benzeri bir yapının oluşmasını da desteklemektedir. Günümüzde şimdiden doğal gaz üretim alanları ve dağıtım hatlarını kontrol etmek için kıyasıya bir güç mücadelesi başlamış bulunmaktadır. Doğal gaz içinde bulunduğumuz yüzyılı şekillendirecek olan stratejik bir enerji kaynağı durumundadır. Küresel hâkimiyet ekonomik büyümeye, ekonomik büyümede enerji kaynaklarına bağlı olduğundan enerjinin kullanımına yönelik hızlı değişim politik ve askeri açıdan yaşanmaya devam edecektir. Çünkü dünyada enerji kaynaklarının eşit olmayan dağılımı ve paylaşımı söz konusudur.

Bu gün küreselleşmenin başında yer alan ABD enerji tüketiminde birinci sırada yer almayı sürdürecektir. Ancak küresel enerji politikalarını uzun süre daha tek başına lider olması mümkün değildir. AB ülkeleri, Rusya ve Çin gibi ülkelerin küresel ve bölgesel hâkimiyetleri giderek güçlendiğinden tekrar çok kutuplu dünya anlayışına yönelik yaklaşımlar ön plana çıkabilir görünmektedir.[58]

Dünyadaki enerji kaynaklarını zorlamaya çoktan başladık bile. ABD Enerji Enformasyon İdaresi'nin Temmuz ayında açıkladığı rakamlara göre, dünyadaki pazarlanan enerji tüketimi, 2007 ile 2035 yılları arasında tam olarak yüzde 50 oranında bir artış gösterecektir. Bu tahminlere göre, OECD ülkelerindeki talep yüzde 14, OECD dışı ülkelerde ise yüzde 84 artacaktır.[3] Peki tüm bu anlatılanlar göz önüne alındığında gelecek bize ne vaat ediyor? Bu konuda mantıklı görünen ve en olumlu ile en olumsuz arasında sıralanmış üç senaryo sayabiliriz.

Bu senaryoların ilki, ki bu pozitif bir senaryodur, inovatif teknolojilerin, petrol kayası gazı (shale gas) gibi yeni enerji kaynaklarının daha ulaşılabilir olmasına

bağlıdır. Bu çeşitlendirme batının hızla artmakta olan ithal enerji bağımlılığına da son verecektir.

İkinci bir senaryo daha zor olacaktır. Çin ve Hindistan gibi gelişmekte olan devlerin ihtiyacı büyük olan pazarlarından gelecek talebe istinaden enerji fiyatları alarm verecek şekilde tavan yapar. Özellikle batıda alternatif enerjiye olan yatırımlar, hem ekonomik hem de çevrecilerin baskısı sonucu durur. İtirazlar genel olarak; HES ve Nükleer santraller konusunda olmakta, bu da doğalgaz ve ham petrolün fiyatında büyük bir zıplamaya yol açacaktır. Fakat böyle bir senaryoda bile olumlu bir gelişme olur çünkü bu durumda yenilenebilir enerji AR-GE yatırımları hız kazanır. Artan AR-GE yatırımları da üniversiteler, iş çevreleri ve ülkeler arasındaki dayanışmanın da gelişmesini sağlayacaktır. Daha büyük bir olasılıkla yakın gelecekte bizi bu iki senaryonun karışımı üçüncü bir senaryo beklemektedir. Dünya, arz krizleriyle baş edebilmek için alternatif enerji kaynakları geliştirmek, uluslararası enerji ağlarını oluşturmak ve iç pazarların yönetimini iyileştirmek zorundadır.[3] Peki ya Türkiye? Türkiye açısından bakıldığında mücadele nasıl görünmektedir? Türkiye bu oyundan ne şekilde fayda sağlayabilir?

İCHET ve ÜNİDO ve Enerji Bakanlığının desteği ile Ekim 2011'de Bozcaada Pilot uygulama olarak başlayan Hidrojen enerji üretimi yaygınlaşmalı, Rüzgar ve özellikle Güneş enerjisindeki potansiyelden hızlıca üretim artışı sağlanmalı, Karbon salınımı çok düşük seviyelere indirgenmiş yeni ileri teknoloji termik santrallere önem verilmelidir. Radyasyon Tehlikesi olmayan ve radyoaktif madde açığa çıkarmayan, Toryum yakıtı ile çalışabilecek Nükleer Santrallere geçilmelidir. Haziran 2012'de K.Çekmece Nükleer Araştırma Merkezinde, sağlık alanında kurulan Proton hızlandırıcı merkezi, toryum nükleer yakıtı elde etmek için pilot tesis hizmeti vermelidir. Prof. Dr. Engin Arık'a göre Pilot toryum nükleer santrali için bir milyar dolar finans ve bu alanda çalışacak, 800 bilim adamı gerekmektedir.[61]

Türkiye aynı zamanda enerji kaynaklarının geçiş noktasındadır. Türkiye, Avrasya bölgesinin, Dünyada'ki gelecekteki durumunu belirlemeye hazırlanmak zorundadır denilebilir. Bu bölgeyi Türkiye açısından; Türk Dünyası, Rusya, Çin, Avrupa ve İran olarak gruplandırmak mümkündür. Bunların yanında ABD'yi de unutmamak gerekir. Söz konusu ülkelerle süregelen ilişkilere

bakıldığında farklı dinamiklerden beslenen ve birbirini etkileyen süreçler gözlenmektedir. Türkiye enerji konusunda tedarikçi olma çabasıyla, Rusya kendisinin üretim-tedarik gücünü başka bir ülkeyle paylaşmak istememektedir. Bu kapsamda en önemli hususlar birisi Avrupa'nın Rusya'ya olan bağımlılığının belirtilen süreçten etkilenmemesi gerekmektedir.

Çin ise Türk dünyası dediğimiz alanda ve özellikle Türkmenistan, Kazakistan ve kısmen Özbekistan üzerinden enerji tedarik edebilmeye odaklanmaktadır. Örneğin 2007 yılında Türkmen ve Kazak gazının, Doğu Türkistan'dan geçerek Çin'e ulaşacak olması ve miktarın 2015'de 30 milyar metreküp olarak ifade edilmesi bölgesel kırılma sebeplerinden birisidir. Aynı zamanda 1949'dan bu yana Çin'in Uygur Türklerine yönelik asimilasyon çabalarını da bu çerçevede değerlendirmek doğru olacaktır. Çin bu hattın "özerklik" ihtimali olan bir bölgeden, yani Doğu Türkistan'dan geçmesini istememektedir. İran ise Türkiye bağlantılı her türlü enerji projesinde ABD kışkırtıcılığına sahiptir. ABD Türkiye'nin içerisinde olduğu bir enerji projesinde İran'ın menfaat elde etmesini önlemeye dönük girişimlerini sürdürmektedir.[4]

Hatırlanacak olursa 1995–1999 yılları arasında Türkmen doğalgazının İran üzerinden Türkiye'ye ve oradan da Avrupa'ya taşınmasına yönelik proje, neredeyse uygulamaya geçmek üzereyken birden askıya alınmıştı. Böyle bir sonucu ABD ve onun politik çıkarlarından ayrı düşünmek mümkün değildir. Diğer yandan Rusya enerji konusunda dünyayı en çok meşgul eden ülke konumundadır. Nitekim Rusya son derece pragmatik ve "ben" merkezli bir politika sürdürmektedir. Türkiye açısından bu politik yaklaşım daha da hassas bir süreç meydana getirmektedir. Rusya'nın Kazakistan, Türkmenistan ve Azerbaycan'la olan tarihi ilişkileri ve Türkiye'nin belirtilen ülkelerle "kardeşlik" temelli açılımlarını karşı karşıya getirebilmektedir.

Oysa iki yaklaşımda birbirinin karşıtı değildir. Geldiğimiz noktada Rusya'nın bölgedeki gücü bellidir. Enerji kaynakları üzerindeki hâkimiyeti tartışılmaz. Türkiye ise enerji alanında hâkimiyet bakımından bölgenin henüz, yeterince güçlü bir ülkesi değildir. Üstelik Türkiye'yi bekleyen başka etkileyiciler de vardır. Örneğin Azerbaycan-Ermenistan konusundaki gerilim Rusya'nın Azerbaycan'dan yüklü miktarda gaz alması ile sonuçlanmış, Kazakistan NABUCCO projesine kısa vadede

giremeyeceğini açıklamış ve yalnızca Türkmenistan gaz verebileceğini ifade etmiştir.[4] Bu sebeple NABUCCO projesi teorik olarak son derece önemli ve Türkiye'nin geleceğini değiştirebilecek stratejik niteliktedir. Uygulamada ise Türkiye'nin işi hiç te kolay değildir. Fakat Türkiye,tıpkı Bakü –Tiflis-Ceyhan hattında zorlukları aştığı gibi NABUCCO'da da bütün zorlukları aşmalıdır.

Özellikle Rusya'nın Güney Akım projesine NABUCCO'yu tehlike olarak görmesi ve buna rağmen Türkiye'nin 2012 yılında Güney akım'a olur vermesi ayrı bir araştırma konusu olacak kadar önem arz ettiği konusunda ısrar etmekteyim, zira miktarı tam olarak Türk hükümeti tarafından bilinen kazanılmış bir indirim miktarı olsa da, sonradan anlaşıldı ki; Rusya, piyasa şartlarından da kaynaklanan bir indirimi Avrupalı müşterileri için bir taviz beklentisi olmaksızın Türkiye indiriminin hemen arkasından zaten gerçekleştirdi.İndirim miktarı gizli tutulmaktadır denilebilir.

Enerji kaynaklarına sahip bölgelere tarihsellik çerçevesinden bakıldığında,bu bölgelerden çıkarı olan küresel güçlerin müdahaleleri ile bu bölge ülkelerinin istikrarsızlıkları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Küresel güçlerin çıkarları doğrultusunda,sürekli müdahale ve işgaller olagelmektedir. Ede edilmiş, doğrulanabilir ve yanlılanabilir ve kantitatif bilgilere göre, enerji kaynaklarına sahip ülkelere mutlaka müdahaleler olmuş,zaman zaman işgal edilmiş ve istikrarsızlığa sürüklenmişlerdir.

Sonuç olarak,Orta Asya Hazar Bölgesinde, yakın gelecekte,büyük güçlerin mücadele alanı olacaktır.

Bu çalışmanın bir diğer önerisi; Türkiye, Orta Asya -Hazar bölgesi ve Orta Doğu bölgesinde Ekonomik Entegrasyon'un temellerini vakit geçirmeden atmalıdır.Dünya enerji kaynaklarının % 70'ine yakın bir konumda yer alan Türkiye, bu noktada çok önemli roller üstlenebilir, Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya'da petrol ve doğal gaz üreten ülkelerle batı'da, enerji tüketen ülkeler arasında bir enerji koridoru oluşturan Türkiye, üretici ve tüketici devletlerin hedefini belirleyerek uzun dönemli enerji politikaları oluşturmalıdır. Türkiye'yi merkeze alan, ve son derece karlı.. olabilecek,nakil hatları oluşturulmasına,katkı verecek,bu öneri Türkiye'yi çok

yönlü cazibe merkezi haline getirecektir. Türkiye'nin, dünyanın en hızlı büyüyen enerji pazarlarından biri olma avantajı' da bu öneriyi desteklemektedir.

Diğer taraftan, Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında ve Orta Doğu'da, yüksek teknolojiye dayalı petrol rafinerileri, petro-kimya ürünlerinin üretilmesi konusunda üretim eksikliği mevcuttur. Bu alanda enerji temelli yatırımlar planlanmalı ve gerçekleştirilmelidir.

Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ile enerjiye dayalı stratejik işbirliği geliştirmeli ve tam ekonomik entegrasyon'u gerçekleştirmelidir. Adı geçen ülkelere ileri teknoloji aktarmalı, böylece Avrasya'nın cazibe merkezi durumuna gelme hedefine daha da yaklaşmış olunacaktır. Bir sonraki adım; Türkiye'nin çevresine yönelik ekonomik entegrasyon önerisidir.

Bu öneri Orta Asya Kuzey Afrika ve Karadeniz çevresini de kapsamaktadır. Esasında, Dünya ülkeleri birbirleri ile eklemlenmiştir. Türkiye'nin de Dünya'dan bağımsız hareket etmesi mümkün değildir. Bu noktada yapılacak en doğru strateji, küresel gidişatı iyi okuyarak ona uygun fakat, Milli çıkarlarımızı da mümkün mertebe koruyan çözümler geliştirmektir.

KAYNAKLAR

- [1] YÜCEL, B.Derginin 25.Yılında Enerji Geleceğine ilişkin Düşünceler, Kaynak Elektrik Dergisi, sayı 198, (s.66-68), 2005, Kasım.
- [2] Yorkan, A. (02.06.2009) Küresel Enerji Denkleminde Türkiye, BİLGESAM http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=371:küresel-enerji-denkleminde-türkiye&catid=131:enerji&Itemid=146 (e. t.: 27.01.2011)
- [3] Sabancı, G. Eko Trent İnternet Sitesi <http://www.ekotrent.com/haber/20100924/Enerjide-yuzyilin-mucadelesi-olacak.php> (e. t.: 27.01.2011)
- [4] Enerji Mücadelesinde Türkiye'nin Rolü (12.08.2009) Anayurt Gazetesi,
- [5] BP Statistical Review Of World Energy Report 2006
- [6] Yücel B., (2005) 2030'a Dönük Dünya Tahminleri: Eğilimler Ne Yönde, Kaynak Elektrik Dergisi, sayı 197, (s.50-532005), Ekim,
- [7] **Satman,A.** İTÜ, (2007) Türkiye'de Enerji ve Geleceği,İTÜ Görüşü, İstanbul
- [8] BP Statistical Review Of World Energy Report 2008
- [9] http://www.dogalgazprojesi.com/forum/forum_posts.asp?TID=3190&PN=2, Erişim tarihi 23.04.2010
- [10] TPAO, Petrol ve Doğal Gaz raporu, 2008
- [11] Efe,H. (2010) III. Uluslararası Strateji ve Güvenlik Çalışmaları Sempozyum Bildirileri,Beykent Üniversitesi, İstanbul, 15-16 Nisan
- [12] EÜAŞ – Elektrik Üretim Sektör Raporu, 2008
- [13] http://dünyamilliyet.com.tr/sami_kohen/dünyapazarı,erişim tarihi;20.08.2011

- [14] Dünya Bankası Yıllık Raporu. World Development Indicators. 1997
- [15] Kazgan, G. (2009) Küreselleşme ve Ulus Devlet-Yeni ekonomik Düzen, 5. Baskı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul
- [16] Tarhan, N. (2011) Haber7, ntarhan@gmail.com. Erişim Tarihi, 8.9.2011.
- [17] Dokuzlar, N. (2009) 'Dünya Güç Dengesinde Yeni Silah Doğal Gaz' (Orta Asya'dan Avrupa'ya), IQ Kültür Sanat Yayını No:164, Araştırma İnceleme Dizisi, No:125, İstanbul
- [18] Cheney Report on Energy: National Energy Policy (May 2001) (Executive Summary)
- [19] EU Commission, Green Paper: Towards a European Strategy for the security of energy supply (Luxemburg: for Official Publications of the European Communities, 2001)
- [20] Baysoy, E. (2010) III. Uluslararası Strateji ve Güvenlik Çalışmaları Sempozyum Bildirileri, Beykent Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 15-16 Nisan
- [21] Ulutaş, M. (2008) 'Küresel Enerji savaşları ve Türkiye'nin Konumu' EMO yayını, sayı: 1 Ankara
- [22] SEVİM, C. (2009) Geçmişten Günümüze Enerji Güvenliği ve Paradigma Değişimleri, Stratejik Araştırmalar Dergisi, Mayıs-sayı: 13
- [23] Bilgin, M. (2005) "Avrasya Enerji Savaşları", IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık No: 126, İnceleme-Araştırma Dizisi No: 90, İstanbul
- [24] Bayraç, H.N. (2009) 'Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye' Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 1
- [25] BP Statistical Review Of World Energy Report 2010
- [26] Arı, T. (2010) Uluslararası İlişkiler Teorileri. mkm yayıncılık, Bursa
- [27] Rogers, P.; Gökay, B. (2006) Irak İran ve Petrodollarların Sonu, Versus Kitap.

- [28] www.cnnturk.com.Erişim tarihi:17,09,2011.
- [29] www.orsam.org.tr/tr/.aspx?ID=1017.Erişim tarihi;18.09.2011.
- [30] ww.hurriyet.com.tr/dunya/17321121_p.asp- erişim tarihi:28.09.2011
- [31] Kaya,S., Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 3-63, Ankara
- [32] Üşümezsoy, Ş. (2006) Petrol Şoku ve Yeni Orta Doğu Haritası, İstanbul: İleri Yayınları <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=829&sayfa=12>, Erişim Tarihi: 10.07.2008
- [33] Dünya Türkiye'yi alkışlıyor - Dış Politika- ntvmsnbc.com
- [34] Kazgan,G. (2009) Küreselleşme ve Ulus Devlet-Yeni ekonomik Düzen, 5.Baskı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul
- [35] Bayraç, H. N. – Aras, H. (2007) “Dünya’da ve Türkiye’de Sürdürülebilir Doğalgaz Politikaları”, TMMOB Makine Mühendisleri Odası, Uluslararası Doğalgaz Kongresi ve Sergisi Bildiri Kitabı, 3-5 Mayıs, Ankara
- [36] F.Ulubaş (2005) KüreselTerör,Afganistan,BOPveABD,İmparatorlukların Bataklığı.1.baskı. Toplumsal Dönüşüm yayınları.İstanbul
- [37] Nelan, B., (04.05.2012) ”The Rush for Caspian Oil(Explorationin Central Asia)”,Time
- [38] Kesici, G. B.; Kesici, A. (2008)Hazar Enerji Politikası ve Türkiye.İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.Sayı 33
- [39] Gönül, G. (2003) “AB’de Doğal gaz, Petrol, Kömür ve Nükleer Enerji”, Avrupa Birliği’nin Enerji Politikası ve Türkiye’ye Yansımaları III, Ulusal Politika Araştırmaları Vakfı (UPAV) Yayını, Ankara
- [40] Cheney Report on Energy:National Energypolicy, Mayıs 2001(Executive Summary)

- [41] Altunışık, B. M. (2004) “AB’de Petrol ve Doğal gaz Piyasalarına Yönelik Politikalar ve Türkiye Uygulamaları”, AB’nin Enerji Politikası ve Türkiye, Ulusal Politika Araştırmaları Vakfı (UPAV) Yayını, Ankara
- [42] Üşümezsoy, Ş. (2006) Petrol Şoku ve Yeni Orta Doğu Haritası, İstanbul: İleri Yayınları <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=829&sayfa=12>, Erişim Tarihi: 10.07.2011
- [43] Dokuzlar, B. (2006) Dünya Güç Dengesinde Yeni Silah Doğal Gaz (Orta Asya’dan Avrupa’ya), IQ Kültür Sanat Yayını No: 164, Araştırma-İnceleme Dizisi No: 125, İstanbul
- [44] Ulubaş, F. (2005) Küresel Terör, Afganistan, BOP ve ABD, İmparatorlukların Bataklığı, 1. baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul
- [45] Nelan, B., (04.05.2012) ”The Rush for Caspian Oil(Exploration in Central Asia)”, Time
- [46] Kesici, G. B.; Kesici, A. Hazar Enerji Politikası ve Türkiye. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi. Sayı 33
- [47] Dokuzlar, B.; Yılmaz, H.; Pala C., ”Çin’in Orta Asya Enerji Politikası” Avrasya Dosyası Dergisi. Sayı, 1
- [48] Güneş, H. (2007) “Çin Halk Cumhuriyeti’nin Orta Asya Politikası: Enerji ve Güvenlik”, Orta Asya’da Değişen Dengeler ve Türkiye Sempozyum Bildirileri, Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi (SAREM), Genelkurmay Basımevi Ya. No: 2007/26, Ankara
- [49] Andican, A. (2006) “Çin Satrancında Orta Asya”, Avrasya Dosyası, Cilt: 12, Sayı: 1
- [50] Dokuzlar, B.; Yılmaz, H.; Pala, C., (2007) ”Çin’in Orta Asya Enerji Politikası” Avrasya Dosyası Dergisi. Sayı: 1
- [51] Ögütçü, M. (2005) ”Bir Dünya Devi: Çin” Radikal, 11.02.2005

- [52] Harrop, J. (2000) The Political Economy of Integration in the European Union, Thirt Edition, Edward Elgar, Cheltenham
- [53] M.Winrow Gareth,(2004) 'Turkey and The East-West Gas Transportation Corridor', Turkish Sutudies,5,.Summer
- [54] Kılıçkap, T. B. (2007) Bölgesel Güçten Küresel Güce Hindistan, IQ Kültür Sanat
- [55] Pamir,N. (2006) 'Kafkaslar ve Hazar havzası'ndaki Ülkelerinin Enerji kaynaklarının Türkiye'nin Güvenliği'ne Etkileri' Harp Akademileri BasımeviYayıncılık No: 245, Araştırma-İnceleme Dizisi No: 203, İstanbul
- [56] Ulutaş M. (Ocak, 2008) "Küresel Enerji Savaşları ve Türkiye'nin Konumu", Cumhuriyet Enerji, EMO Yayını, Sayı: 1, Ankara
- [57] Ültanır, M. Ö. (1998) 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'nin Enerji Stratejisinin Değerlendirilmesi, TÜSİAD Yayını No: TÜSİAD T/98-12/239, İstanbul
- [58] Akbulut, G. (Mayıs, 2008) Küresel Değişimler Bağlamında Dünya Enerji Kaynakları, Sorunlar ve Türkiye C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt : 32 No:1 117-137,
<http://www.anayurtgazetesi.com/default.asp?page=haber&id=256015> (e. t.: 27.01.2011)
- [59] Kaynak: International Energy Outlook 2010,Erişim tarihi,15.12.2011.
- [60] www.euas.gov.tr/.../Sektor%20Raporu/Sektor_Raporu_2011
- [61]<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/7806830.aspxyazarid=72>. (e.t.: 15.05.2012)

EKLER:BP 2010, Statistial Review Of Word Energy Report, Dünyadaki Petrol,Doğalgaz,Kömür Rezervleri,Üretim Ve Tüketim Mitarları

Proved reserves

	At end 1990	At end 2000	At end 2009	At end 2010			
	Thousand million barrels	Thousand million barrels	Thousand million barrels	Thousand million tonnes	Thousand million barrels	Share of total	R/P ratio
US	33.8	30.4	30.9	3.7	30.9	2.2%	11.3
Canada	11.2	16.3	32.1	5.0	32.1	2.3%	26.3
Mexico	51.3	20.2	11.7	1.6	11.4	0.8%	10.6
Total North America	96.3	68.9	74.6	10.3	74.3	5.4%	14.8
Argentina	1.6	3.0	2.5	0.3	2.5	0.2%	10.6
Brazil	4.5	8.5	12.9	2.0	14.2	1.0%	18.3
Colombia	2.0	2.0	1.4	0.3	1.9	0.1%	6.5
Ecuador	1.4	4.6	6.3	0.9	6.2	0.4%	34.1
Peru	0.8	0.9	1.1	0.2	1.2	0.1%	21.6
Trinidad & Tobago	0.6	0.9	0.8	0.1	0.8	0.1%	15.6
Venezuela	60.1	76.8	211.2	30.4	211.2	15.3%	*
Other S. & Cent. America	0.6	1.3	1.4	0.2	1.4	0.1%	28.9
Total S. & Cent. America	71.5	97.9	237.6	34.3	239.4	17.3%	33.9
Azerbaijan	n/a	1.2	7.0	1.0	7.0	0.5%	18.5
Denmark	0.6	1.1	0.9	0.1	0.9	0.1%	9.9
Italy	0.8	0.9	1.0	0.1	1.0	0.1%	25.0
Kazakhstan	n/a	25.0	39.8	5.5	39.8	2.9%	62.1
Norway	8.6	11.4	7.1	0.8	6.7	0.5%	8.5
Romania	1.5	1.2	0.5	0.1	0.5	*	14.8
Russian Federation	n/a	59.0	76.7	10.6	77.4	5.6%	20.6
Turkmenistan	n/a	0.5	0.6	0.1	0.6	*	7.6
United Kingdom	4.0	4.7	2.8	0.4	2.8	0.2%	5.8
Uzbekistan	n/a	0.6	0.6	0.1	0.6	*	18.7
Other Europe & Eurasia	65.3	2.3	2.3	0.3	2.4	0.2%	17.5
Total Europe & Eurasia	80.8	107.6	139.2	19.0	139.7	10.1%	21.7
Iran	92.9	99.5	137.0	18.8	137.0	9.9%	88.4
Iraq	100.0	112.5	115.0	15.5	115.0	8.3%	*
Kuwait	97.0	96.5	101.5	14.0	101.5	7.3%	*
Oman	4.4	5.8	5.5	0.7	5.5	0.4%	17.4
Qatar	3.0	16.9	25.9	2.7	25.9	1.9%	45.2
Saudi Arabia	260.3	262.8	264.6	36.3	264.5	19.1%	72.4
Syria	1.9	2.3	2.5	0.3	2.5	0.2%	17.8
United Arab Emirates	98.1	97.8	97.8	13.0	97.8	7.1%	94.1
Yemen	2.0	2.4	2.7	0.3	2.7	0.2%	27.7
Other Middle East	0.1	0.2	0.1	†	0.1	*	9.3
Total Middle East	650.6	696.7	752.6	101.8	752.5	54.4%	81.9
Algeria	9.2	11.3	12.2	1.5	12.2	0.9%	18.5
Angola	1.6	6.0	13.5	1.8	13.5	1.0%	20.0
Chad	-	0.9	1.5	0.2	1.5	0.1%	33.7
Republic of Congo (Brazzaville)	0.8	1.7	1.9	0.3	1.9	0.1%	18.2
Egypt	3.5	3.6	4.4	0.6	4.5	0.3%	16.7
Equatorial Guinea	-	0.8	1.7	0.2	1.7	0.1%	17.1
Gabon	0.9	2.4	3.7	0.5	3.7	0.3%	41.2
Libya	22.8	36.0	46.4	6.0	46.4	3.4%	76.7
Nigeria	17.1	29.0	37.2	5.0	37.2	2.7%	42.4
Sudan	0.3	0.6	6.7	0.9	6.7	0.5%	37.8
Tunisia	1.7	0.4	0.4	0.1	0.4	*	14.6
Other Africa	0.9	0.7	0.7	0.2	2.3	0.2%	44.2
Total Africa	59.7	93.4	130.3	17.4	132.1	9.5%	35.8
Australia	3.2	4.9	4.1	0.4	4.1	0.3%	19.9
Brunei	1.1	1.2	1.1	0.1	1.1	0.1%	17.5
China	16.0	15.2	14.8	2.0	14.8	1.1%	9.9
India	5.6	5.3	5.8	1.2	9.0	0.7%	30.0
Indonesia	5.4	5.1	4.3	0.6	4.2	0.3%	11.8
Malaysia	3.6	4.5	5.8	0.8	5.8	0.4%	22.2
Thailand	0.3	0.5	0.4	0.1	0.4	*	3.6
Vietnam	0.2	2.0	4.5	0.6	4.4	0.3%	32.6
Other Asia Pacific	1.0	1.3	1.3	0.2	1.3	0.1%	11.3
Total Asia Pacific	36.3	40.1	42.2	6.0	45.2	3.2%	14.8
Total World	1003.2	1104.9	1375.6	189.8	1383.2	100.0%	46.2
of which: OECD	115.4	93.3	92.0	12.4	91.4	6.6%	13.5
OPEC	763.4	849.7	1068.6	146.0	1068.4	77.2%	85.3
Non-OPEC†	176.5	168.2	182.6	25.5	188.7	13.6%	15.1
European Union‡	8.1	8.8	6.2	0.8	6.3	0.5%	8.8
Former Soviet Union	63.3	87.1	125.4	17.3	126.1	9.1%	25.6
Canadian oil sands*	n/a	163.3	143.1	23.3	143.1		
Proved reserves and oil sands	n/a	1268.2	1519.6	212.0	1526.3		

*More than 100 years.

†Less than 0.05%.

‡Less than 0.05.

*Excludes Former Soviet Union.

†Excludes Lithuania and Slovenia in 1990.

* Remaining established reserves, less reserves 'under active development'.

Notes: Proved reserves of oil – Generally taken to be those quantities that geological and engineering information indicates with reasonable certainty can be recovered in the future from known reservoirs under existing economic and operating conditions. Reserves-to-production (R/P) ratio – If the reserves remaining at the end of any year are divided by the production in that year, the result is the length of time that those remaining reserves would last if production were to continue at that rate. Source of data – The estimates in this table have been compiled using a combination of primary official sources, third-party data from the OPEC Secretariat, *Oil & Gas Journal* and an independent estimate of Russian reserves based on information in the public domain. Canadian proved reserves include an official 26.5 billion barrels for oil sands 'under active development'. Venezuelan reserves are taken from the *OPEC Annual Statistical Bulletin*, that noted in 2008 that the figure included 'proven reserves of the Magna Reserve Project in the Orinoco Belt, which amounted to 94,168mb'. Reserves include gas condensate and natural gas liquids (NGLs) as well as crude oil.

Annual changes and shares of total are calculated using thousand million barrels figures.

K&S Production*

Thousand barrels daily	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Change 2010 over 2009	2010 share of total
US	7733	7669	7626	7400	7228	6895	6841	6847	6734	7271	7513	3.2%	8.7%
Canada	2721	2677	2858	3004	3085	3041	3208	3297	3251	3224	3336	4.3%	4.2%
Mexico	3450	3560	3585	3789	3824	3760	3683	3471	3167	2979	2958	-0.8%	3.7%
Total North America	13904	13906	14069	14193	14137	13696	13732	13616	13152	13474	13808	2.5%	16.6%
Argentina	819	830	818	806	754	725	716	699	682	676	651	-3.8%	0.8%
Brazil	1268	1337	1499	1555	1542	1716	1809	1833	1899	2029	2137	5.3%	2.7%
Colombia	711	627	601	564	551	554	559	561	616	695	801	16.9%	1.0%
Ecuador	409	416	401	427	535	541	545	520	514	495	495	•	0.6%
Peru	100	98	98	92	94	111	116	114	120	145	157	8.2%	0.2%
Trinidad & Tobago	138	135	155	164	152	171	174	154	149	151	146	-4.3%	0.2%
Venezuela	3239	3142	2895	2554	2907	2937	2808	2613	2558	2438	2471	1.4%	3.2%
Other S. & Cent. America	130	137	152	153	144	142	139	141	139	133	131	-1.6%	0.2%
Total S. & Cent. America	6813	6722	6618	6314	6680	6898	6865	6635	6676	6763	6889	3.5%	8.9%
Azerbaijan	282	301	311	313	315	452	654	889	915	1033	1037	0.5%	1.3%
Denmark	363	348	371	368	390	377	342	311	287	265	249	-5.3%	0.3%
Italy	95	86	115	116	113	127	120	122	108	95	106	11.7%	0.1%
Kazakhstan	744	836	1018	1111	1297	1356	1426	1484	1554	1688	1757	4.4%	2.1%
Norway	3346	3418	3333	3264	3189	2969	2779	2551	2459	2358	2137	-9.4%	2.5%
Romania	131	130	127	123	119	114	105	99	98	93	89	-4.7%	0.1%
Russian Federation	6536	7056	7698	8544	9287	9552	9769	9978	9888	10035	10270	2.2%	12.9%
Turkmenistan	144	162	182	202	193	192	186	198	207	210	216	2.8%	0.3%
United Kingdom	2667	2476	2463	2257	2028	1809	1636	1638	1526	1452	1339	-7.7%	1.6%
Uzbekistan	177	171	171	166	152	126	125	114	114	107	87	-17.8%	0.1%
Other Europe & Eurasia	465	466	501	509	497	469	458	453	432	411	374	-7.0%	0.5%
Total Europe & Eurasia	14960	15450	16289	16973	17580	17542	17599	17815	17590	17745	17661	-0.4%	21.8%
Iran	3855	3892	3709	4183	4248	4234	4286	4322	4327	4199	4245	0.9%	5.2%
Iraq	2614	2523	2116	1344	2030	1833	1999	2143	2428	2442	2460	0.6%	3.1%
Kuwait	2206	2148	1995	2329	2475	2618	2690	2636	2782	2489	2508	0.6%	3.1%
Oman	959	960	904	824	786	778	742	715	754	813	865	5.9%	1.0%
Qatar	757	754	764	879	992	1028	1110	1197	1378	1345	1569	13.5%	1.7%
Saudi Arabia	9491	9209	8928	10164	10638	11114	10853	10449	10846	9893	10007	0.7%	12.0%
Syria	548	581	548	527	495	450	435	415	398	375	385	2.7%	0.5%
United Arab Emirates	2620	2551	2390	2695	2947	2983	3149	3053	3088	2750	2849	3.5%	3.3%
Yemen	450	455	457	448	420	416	380	345	304	287	264	-7.9%	0.3%
Other Middle East	48	47	49	48	48	34	32	35	33	37	38	0.6%	•
Total Middle East	23547	23120	21856	23442	24981	25488	25675	25309	26338	24629	25188	1.7%	30.3%
Algeria	1578	1562	1680	1852	1946	2015	2003	2016	1993	1818	1809	-0.3%	2.0%
Angola	746	742	905	870	1103	1405	1421	1884	1875	1784	1851	3.8%	2.3%
Chad	-	-	-	24	168	173	153	144	127	118	122	3.5%	0.2%
Republic of Congo (Brazzaville)	254	234	238	217	223	245	278	228	241	270	292	8.1%	0.4%
Egypt	781	758	751	749	721	696	697	710	722	742	736	-0.6%	0.9%
Equatorial Guinea	91	177	230	266	351	358	342	350	347	307	274	-10.8%	0.3%
Gabon	327	301	295	240	235	234	235	230	235	230	245	6.5%	0.3%
Libya	1475	1427	1375	1485	1623	1745	1815	1820	1820	1852	1859	0.5%	2.0%
Nigeria	2155	2274	2103	2238	2431	2499	2420	2305	2113	2061	2402	16.2%	2.9%
Sudan	174	217	241	265	301	305	331	468	480	479	486	1.5%	0.6%
Tunisia	78	71	74	68	71	73	70	97	89	83	80	-4.7%	0.1%
Other Africa	144	134	135	138	164	154	153	186	162	155	143	-8.0%	0.2%
Total Africa	7884	7897	8028	8411	9326	9902	9918	10218	10294	9638	10098	4.2%	12.2%
Australia	809	733	730	624	582	580	551	555	555	520	562	8.9%	0.6%
Brunei	193	203	210	214	210	206	221	194	175	168	172	2.5%	0.2%
China	3252	3306	3346	3401	3481	3637	3705	3737	3809	3800	4071	7.1%	5.2%
India	726	727	753	756	773	738	762	769	788	754	826	9.8%	1.0%
Indonesia	1456	1387	1289	1176	1130	1090	996	972	1003	990	986	-0.3%	1.2%
Malaysia	735	719	757	776	793	759	747	763	768	739	716	-3.1%	0.8%
Thailand	176	191	204	236	223	265	286	305	321	331	334	0.9%	0.4%
Vietnam	328	350	354	364	427	398	367	337	317	345	370	6.9%	0.5%
Other Asia Pacific	200	195	193	195	235	286	305	320	340	329	312	-4.7%	0.3%
Total Asia Pacific	7674	7811	7837	7742	7854	7969	7940	7951	8054	7978	8350	4.3%	10.2%
Total World	74693	74906	74700	77075	80568	81485	81729	81544	82015	80278	82095	2.2%	100.0%
of which: OECD	21531	21314	21440	21174	20775	19970	19463	19114	18414	18471	18490	0.2%	22.1%
Non-OECD	53361	53592	53260	55900	59793	61616	62266	62430	63600	61807	63605	2.7%	77.9%
OPEC	31145	30640	29261	31020	33776	34951	35098	34757	35722	33365	34324	2.5%	41.5%
Non-OPEC†	35734	35606	35907	35556	35385	34695	34315	33961	33466	33699	34287	1.9%	41.7%
European Union	3493	3285	3339	3128	2902	2659	2422	2388	2222	2088	1951	-6.5%	2.4%
Former Soviet Union	8014	8660	9533	10499	11407	11839	12316	12795	12827	13214	13484	2.0%	16.8%

* Includes crude oil, shale oil, oil sands and NGLs (the liquid content of natural gas where this is recovered separately). Excludes liquid fuels from other sources such as biomass and coal derivatives.

† Less than 0.05%.

‡ Excludes Former Soviet Union.

Note: Annual changes and shares of total are calculated using million tonnes per annum figures.

Consumption*

Thousand barrels daily	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Change 2010 over 2009	2010 share of total
US	19701	19649	19761	20033	20732	20802	20687	20580	19498	18771	19148	2.0%	21.1%
Canada	1922	2008	2051	2115	2231	2229	2246	2323	2288	2179	2276	5.4%	2.5%
Mexico	1950	1939	1864	1909	1985	2032	2021	2070	2055	1996	1994	-1.2%	2.2%
Total North America	23574	23595	23676	24058	24947	25063	24955	25073	23841	22946	23418	2.1%	25.8%
Argentina	434	431	391	403	423	447	468	528	553	521	557	8.5%	0.6%
Brazil	2018	2047	2030	2010	2020	2079	2094	2234	2382	2399	2604	9.3%	2.9%
Chile	233	227	225	225	238	251	261	343	353	335	314	-6.0%	0.4%
Colombia	235	219	214	214	218	232	241	233	230	228	238	4.1%	0.3%
Ecuador	128	131	130	136	140	166	179	193	203	216	226	5.0%	0.3%
Peru	153	146	146	139	152	152	147	153	172	176	184	3.6%	0.2%
Trinidad & Tobago	36	28	33	31	36	41	46	47	43	41	43	4.4%	0.1%
Venezuela	559	622	660	535	582	628	661	682	712	729	765	4.7%	0.9%
Other S. & Cent. America	1060	1106	1112	1132	1138	1149	1173	1210	1186	1182	1174	-1.0%	1.4%
Total S. & Cent. America	4855	4958	4941	4925	4946	5144	5271	5622	5825	5827	6104	5.0%	7.0%
Austria	242	263	269	291	283	292	292	275	277	267	269	0.2%	0.3%
Azerbaijan	120	79	73	84	90	105	96	91	73	70	73	4.0%	0.1%
Belarus	140	146	142	146	151	145	162	150	166	188	133	-29.3%	0.2%
Belgium & Luxembourg	694	662	662	738	759	762	748	752	818	679	715	4.8%	0.9%
Bulgaria	88	92	96	111	104	110	117	114	119	124	93	-25.6%	0.1%
Czech Republic	167	177	172	184	202	210	207	205	209	204	195	-5.0%	0.2%
Denmark	212	202	197	186	186	194	198	200	196	178	180	2.0%	0.2%
Finland	220	218	222	235	221	229	222	223	222	209	219	4.9%	0.3%
France	1994	2010	1953	1952	1963	1946	1942	1911	1889	1822	1744	-4.7%	2.1%
Germany	2746	2787	2697	2648	2619	2592	2609	2380	2502	2409	2441	1.1%	2.9%
Greece	398	403	406	395	428	426	444	435	427	407	372	-8.7%	0.5%
Hungary	144	141	139	137	141	163	168	168	164	154	146	-5.2%	0.2%
Republic of Ireland	167	182	179	175	181	191	191	195	187	166	158	-5.0%	0.2%
Italy	1930	1920	1915	1900	1850	1798	1791	1740	1661	1563	1532	-2.7%	1.8%
Kazakhstan	162	179	191	209	223	236	239	247	266	253	262	3.2%	0.3%
Lithuania	48	55	51	50	53	57	58	58	63	54	55	3.0%	0.1%
Netherlands	879	922	933	943	984	1049	1070	1123	1069	1041	1057	0.9%	1.2%
Norway	204	216	211	229	219	221	226	235	225	230	239	3.5%	0.3%
Poland	426	419	430	441	469	487	512	531	549	549	568	3.9%	0.7%
Portugal	318	321	332	311	315	324	294	296	278	263	261	-1.6%	0.3%
Romania	197	211	220	194	224	218	214	218	216	195	192	-1.4%	0.2%
Russian Federation	2698	2688	2730	2755	2767	2777	2893	2913	3036	2936	3199	9.2%	3.7%
Slovakia	73	67	75	70	67	80	72	76	82	79	78	-0.3%	0.1%
Spain	1425	1469	1473	1533	1600	1623	1608	1629	1587	1525	1505	-1.6%	1.8%
Sweden	339	349	356	360	347	349	356	342	333	307	305	-0.1%	0.4%
Switzerland	260	278	264	257	255	260	266	241	256	260	242	-7.1%	0.3%
Turkey	668	636	647	653	658	648	629	651	657	615	624	1.7%	0.7%
Turkmenistan	78	82	85	94	96	101	103	111	117	120	125	3.6%	0.1%
Ukraine	253	284	282	295	310	296	308	338	323	288	256	-13.2%	0.3%
United Kingdom	1704	1704	1700	1723	1766	1806	1788	1716	1683	1610	1590	-1.0%	1.8%
Uzbekistan	154	148	145	156	144	111	112	103	101	101	104	2.8%	0.1%
Other Europe & Eurasia	433	461	483	509	526	553	562	602	608	581	578	-0.7%	0.7%
Total Europe & Eurasia	19562	19769	19750	19966	20195	20366	20498	20271	20358	19448	19510	0.1%	22.9%
Iran	1304	1322	1423	1509	1578	1641	1728	1718	1822	1787	1799	1.0%	2.1%
Israel	279	260	260	267	251	257	251	264	259	246	242	-2.2%	0.3%
Kuwait	249	253	273	296	327	359	333	338	359	399	413	2.8%	0.4%
Qatar	60	73	84	95	107	122	136	153	174	176	220	18.1%	0.2%
Saudi Arabia	1578	1622	1668	1780	1913	2001	2074	2200	2387	2624	2812	7.1%	3.1%
United Arab Emirates	396	400	439	488	515	553	584	617	654	616	682	8.4%	0.8%
Other Middle East	1155	1218	1228	1180	1255	1291	1390	1446	1499	1584	1653	3.8%	2.0%
Total Middle East	5821	5148	5374	5815	5945	6225	6497	6736	7163	7433	7821	4.6%	8.9%
Algeria	191	198	221	230	239	250	258	286	309	327	327	-0.1%	0.4%
Egypt	552	537	524	540	556	616	598	638	680	719	757	5.4%	0.9%
South Africa	457	468	480	497	513	514	526	549	528	517	531	2.7%	0.6%
Other Africa	1238	1278	1315	1344	1400	1455	1439	1501	1580	1632	1676	2.6%	2.0%
Total Africa	2439	2481	2540	2611	2708	2835	2824	2974	3097	3185	3291	3.0%	3.9%
Australia	831	839	839	844	855	866	918	925	936	931	941	0.8%	1.1%
Bangladesh	65	80	80	83	83	94	93	93	98	100	101	0.4%	0.1%
China	4766	4859	5262	5771	6738	6944	7437	7817	7937	8201	9057	10.4%	10.8%
China Hong Kong SAR	201	243	267	269	313	285	305	324	293	280	324	15.2%	0.4%
India	2261	2268	2376	2420	2574	2587	2571	2835	3088	3211	3319	2.9%	3.9%
Indonesia	1143	1160	1207	1232	1306	1295	1240	1270	1264	1289	1304	0.7%	1.5%
Japan	5530	5394	5320	5413	5238	5334	5203	5029	4836	4391	4451	1.5%	5.0%
Malaysia	480	479	521	513	533	523	512	542	544	538	556	3.3%	0.6%
New Zealand	131	131	136	147	148	152	155	155	156	147	147	0.1%	0.2%
Pakistan	371	365	356	319	324	311	354	385	386	412	410	-0.6%	0.5%
Philippines	347	345	329	329	338	315	285	300	265	281	282	0.1%	0.3%
Singapore	645	706	690	660	739	817	865	941	990	1067	1185	10.9%	1.5%
South Korea	2252	2259	2308	2326	2283	2308	2317	2389	2287	2326	2384	2.5%	2.6%
Taiwan	882	936	954	994	1039	1049	1039	1093	990	983	1026	4.7%	1.1%
Thailand	835	831	886	953	1040	1096	1097	1088	1090	1121	1128	0.5%	1.2%
Vietnam	171	186	205	220	263	258	254	283	300	304	338	10.4%	0.4%
Other Asia Pacific	242	252	251	256	268	269	270	284	275	283	286	0.9%	0.3%
Total Asia Pacific	21135	21353	21987	22750	24081	24503	24914	25753	25715	25366	27237	5.3%	31.5%
Total World	76505	77304	78268	79823	82827	84126	84958	86428	85389	84714	87382	3.1%	100.0%
of which: OECD	48128	48139	48106	48734	49566	49996	49794	49611	48053	45963	46438	0.9%	52.5%
Non-OECD	28477	29165	30162	31090	33262	34130	35164	36817	37946	38751	40944	5.5%	47.5%
European Union	14585	14754	14679	14769	14953	15101	15103	14801	14757	14016	13890	-1.1%	16.4%
Former Soviet Union	3743	3754	3799	3889	3942	3946	4095	4156	4291	4153	4349	4.6%	5.0%

*Inland demand plus international aviation and marine bunkers and refinery fuel and loss. Consumption of fuel ethanol and biodiesel is also included.

Refinery capacities

Thousand barrels daily*	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Change 2010 over 2009	2010 share of total
US	16595	16785	16757	16894	17125	17339	17443	17594	17672	17688	17594	-0.5%	19.2%
Canada	1861	1917	1923	1959	1915	1896	1914	1907	1951	1976	1914	-3.1%	2.1%
Mexico	1481	1481	1463	1463	1463	1463	1463	1463	1463	1463	1463	-	1.6%
Total North America	19937	20183	20143	20316	20503	20698	20821	20964	21086	21127	20971	-0.7%	22.5%
Argentina	626	619	619	620	623	627	623	634	634	635	638	0.5%	0.7%
Brazil	1849	1849	1854	1915	1915	1916	1916	1935	2045	2095	2095	-	2.3%
Netherlands Antilles	320	320	320	320	320	320	320	320	320	320	320	-	0.3%
Venezuela	1269	1269	1269	1269	1284	1291	1294	1303	1303	1303	1303	-	1.4%
Other S. & Cent. America	2207	2189	2234	2229	2235	2251	2260	2310	2356	2335	2351	0.7%	2.6%
Total S. & Cent. America	6271	6246	6296	6353	6377	6405	6413	6502	6658	6698	6707	0.3%	7.3%
Belgium	770	785	803	805	782	778	774	745	745	823	823	-	0.9%
France	1984	1961	1987	1967	1982	1978	1959	1962	1971	1873	1703	-9.1%	1.9%
Germany	2262	2274	2288	2304	2320	2322	2390	2390	2366	2362	2091	-11.5%	2.3%
Greece	403	412	412	412	412	418	425	425	425	425	440	3.5%	0.5%
Italy	2485	2485	2485	2485	2497	2515	2526	2497	2396	2396	2396	-	2.6%
Netherlands	1277	1278	1282	1282	1284	1274	1274	1236	1280	1280	1274	-0.4%	1.4%
Norway	318	307	310	310	310	310	310	310	310	310	310	-	0.3%
Russian Federation	5655	5628	5590	5454	5457	5522	5599	5596	5549	5527	5555	0.5%	6.1%
Spain	1330	1330	1330	1347	1372	1377	1377	1377	1377	1377	1427	3.6%	1.6%
Sweden	422	422	422	422	422	422	422	422	422	422	422	-	0.5%
Turkey	713	713	713	713	693	613	613	613	613	613	613	-	0.7%
United Kingdom	1778	1769	1785	1813	1848	1819	1836	1819	1827	1767	1757	-	1.9%
Other Europe & Eurasia	6002	5912	5754	5691	5697	5650	5537	5573	5559	5596	5705	2.0%	6.2%
Total Europe & Eurasia	26399	25278	25159	25065	25066	24999	25042	24966	24840	24761	24516	-1.0%	26.7%
Iran	1597	1597	1597	1607	1642	1642	1727	1772	1805	1860	1860	-	2.0%
Iraq	740	740	740	740	740	743	748	755	744	763	856	12.2%	0.9%
Kuwait	740	759	809	909	931	931	931	931	931	931	931	-	1.0%
Saudi Arabia	1906	1806	1810	1890	2075	2100	2100	2100	2100	2100	2100	-	2.3%
United Arab Emirates	440	674	711	645	620	620	620	625	673	673	673	-	0.7%
Other Middle East	1168	1170	1248	1248	1248	1248	1283	1339	1345	1491	1491	-	1.6%
Total Middle East	6491	6746	6915	7039	7266	7284	7409	7522	7598	7818	7911	1.2%	8.6%
Total Africa	2897	3184	3228	3177	3116	3224	3049	3037	3171	3022	3292	8.9%	3.6%
Australia	828	815	829	756	763	711	694	733	734	734	740	0.8%	0.8%
China	5407	5643	5933	6295	6803	7165	7865	8399	8722	9479	10121	6.8%	11.0%
India	2219	2261	2303	2293	2558	2558	2872	2983	2992	3574	3703	3.6%	4.0%
Indonesia	1127	1127	1092	1057	1057	1057	1133	1157	1068	1106	1158	4.7%	1.3%
Japan	5010	4705	4721	4683	4567	4529	4542	4598	4650	4621	4463	-3.4%	4.9%
Singapore	1255	1255	1255	1255	1255	1255	1255	1255	1385	1385	1385	-	1.5%
South Korea	2598	2598	2598	2598	2598	2598	2633	2671	2712	2712	2712	-	3.0%
Taiwan	732	874	1159	1159	1159	1140	1197	1197	1197	1197	1197	-	1.3%
Thailand	899	1064	1068	1068	1078	1125	1125	1125	1175	1240	1253	1.0%	1.4%
Other Asia Pacific	1403	1512	1487	1416	1410	1428	1435	1443	1459	1605	1662	3.6%	1.8%
Total Asia Pacific	21478	21863	22444	22579	23037	23537	24693	25561	26094	27663	28294	2.7%	30.8%
Total World	82473	83469	84183	84466	85355	86147	87427	88552	89446	91068	91791	0.8%	100.0%
of which: OECD	44761	44697	44900	45024	45169	45202	45422	45634	45784	45742	45124	-1.3%	49.2%
Non-OECD	37712	38771	39283	39444	40187	40945	42005	42918	43662	45326	46667	3.0%	50.8%
European Union	15456	15540	15691	15729	15803	15811	15857	15784	15658	15553	15240	-2.0%	16.6%
Former Soviet Union	8574	8404	8133	7937	7940	7945	7961	7958	7961	7965	8033	0.9%	8.8%

*Atmospheric distillation capacity on a calendar-day basis.

Source: Includes data from Parpinelli Tecnon.

Note: Annual changes and shares of total are calculated using thousand barrels daily figures.

Refinery throughputs

Thousand barrels daily*	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Change 2010 over 2009	2010 share of total
US	15067	15128	14947	15304	15475	15220	15242	15156	14648	14396	14722	2.7%	19.7%
Canada	1765	1812	1862	1890	1957	1883	1835	1908	1839	1773	1827	3.0%	2.4%
Mexico	1363	1398	1390	1436	1436	1415	1407	1395	1392	1392	1184	-15.0%	1.6%
S. & Cent. America	5337	5332	4932	5023	5414	5391	5348	5470	5390	4775	4621	-3.2%	6.2%
Europe & Eurasia	19240	19394	19460	19552	20417	20782	20822	20758	20700	19562	19664	0.5%	26.3%
Middle East	5430	5406	5482	5599	5805	6007	6294	6442	6404	6330	6513	2.9%	8.7%
Africa	2198	2443	2377	2301	2304	2490	2352	2343	2455	2312	2454	6.1%	3.3%
Australasia	851	847	855	823	820	757	749	767	756	762	755	-0.7%	1.0%
China	4218	4215	4395	4823	5382	5916	6155	6563	6953	7488	8492	13.4%	11.4%
India	2039	2144	2212	2380	2559	2561	2860	3107	3213	3641	3903	7.2%	5.2%
Japan	4145	4107	3986	4118	4038	4136	4026	3995	3946	3627	3619	-0.2%	4.8%
Other Asia Pacific	6831	6841	6831	6877	7354	7470	7463	7489	7342	7065	7062	-0.1%	9.4%
Total World	69475	69667	69528	70516	72581	74029	74553	75393	75035	73093	74816	2.4%	100.0%
of which: OECD	39710	39712	39046	39948	40415	40214	40019	39764	38856	37016	37287	0.7%	49.8%
Non-OECD	28766	29356	29482	30669	32546	33815	34534	35630	36183	36049	37529	4.1%	50.2%
European Union	13749	13665	13486	13733	14089	14172	14006	13765	13675	12693	12585	-0.9%	16.8%
Former Soviet Union	4583	4797	5060	5276	5417	5713	5873	6017	6189	6183	6388	3.3%	8.5%

*Input to primary distillation units only.

Source: Includes data from Energy Security Analysis, Inc. (ESAI).

Note: Annual changes and shares of total are calculated using thousand barrels daily figures.

Natural gas

Proved reserves

	At end 1990	At end 2000	At end 2009	At end 2010			
	Trillion cubic metres	Trillion cubic metres	Trillion cubic metres	Trillion cubic feet	Trillion cubic metres	Share of total	R/P ratio
US	4.8	5.0	7.7	272.5	7.7	4.1%	12.6
Canada	2.7	1.7	1.7	61.0	1.7	0.9%	10.8
Mexico	2.0	0.8	0.5	17.3	0.5	0.3%	8.9
Total North America	9.5	7.5	9.9	350.8	9.9	5.3%	12.0
Argentina	0.7	0.8	0.4	12.2	0.3	0.2%	8.6
Bolivia	0.1	0.7	0.7	9.9	0.3	0.2%	19.5
Brazil	0.1	0.2	0.4	14.7	0.4	0.2%	29.9
Colombia	0.1	0.1	0.1	4.4	0.1	0.1%	11.0
Peru	0.3	0.2	0.4	12.5	0.4	0.2%	48.8
Trinidad & Tobago	0.3	0.6	0.4	12.9	0.4	0.2%	8.6
Venezuela	3.4	4.2	5.1	192.7	5.5	2.9%	*
Other S. & Cent. America	0.2	0.1	0.1	2.3	0.1	*	22.4
Total S. & Cent. America	5.2	6.9	7.5	261.6	7.4	4.0%	45.9
Azerbaijan	n/a	1.2	1.3	44.9	1.3	0.7%	84.2
Denmark	0.1	0.1	0.1	1.8	0.1	*	6.4
Germany	0.2	0.2	0.1	2.4	0.1	*	6.5
Italy	0.3	0.2	0.1	3.0	0.1	*	11.1
Kazakhstan	n/a	1.8	1.9	65.2	1.8	1.0%	54.9
Netherlands	1.8	1.5	1.2	41.5	1.2	0.6%	16.6
Norway	1.7	1.3	2.0	72.1	2.0	1.1%	19.2
Poland	0.2	0.1	0.1	4.2	0.1	0.1%	29.2
Romania	0.1	0.3	0.6	21.0	0.6	0.3%	54.4
Russian Federation	n/a	42.3	44.4	1580.8	44.8	23.9%	76.0
Turkmenistan	n/a	2.6	8.0	283.6	8.0	4.3%	*
Ukraine	n/a	1.0	1.0	33.0	0.9	0.5%	50.4
United Kingdom	0.5	1.2	0.3	9.0	0.3	0.1%	4.5
Uzbekistan	n/a	1.7	1.6	55.1	1.6	0.8%	26.4
Other Europe & Eurasia	49.7	0.5	0.4	10.0	0.3	0.2%	28.3
Total Europe & Eurasia	54.5	55.9	63.0	2227.6	63.1	33.7%	60.5
Bahrain	0.2	0.1	0.2	7.7	0.2	0.1%	16.7
Iran	17.0	26.0	29.6	1045.7	29.6	15.8%	*
Iraq	3.1	3.1	3.2	111.9	3.2	1.7%	*
Kuwait	1.5	1.6	1.8	63.0	1.8	1.0%	*
Oman	0.3	0.9	0.7	24.4	0.7	0.4%	25.5
Qatar	4.6	14.4	25.3	894.2	25.3	13.5%	*
Saudi Arabia	5.2	6.3	7.9	283.1	8.0	4.3%	95.5
Syria	0.2	0.2	0.3	9.1	0.3	0.1%	33.2
United Arab Emirates	5.6	6.0	6.1	213.0	6.0	3.2%	*
Yemen	0.2	0.5	0.5	17.3	0.5	0.3%	78.3
Other Middle East	†	0.1	0.1	7.7	0.2	0.1%	62.1
Total Middle East	38.0	59.1	75.7	2677.0	75.8	40.5%	*
Algeria	3.3	4.5	4.5	159.1	4.5	2.4%	56.0
Egypt	0.4	1.4	2.2	78.0	2.2	1.2%	36.0
Libya	1.2	1.3	1.5	54.7	1.5	0.8%	98.0
Nigeria	2.8	4.1	5.3	186.9	5.3	2.8%	*
Other Africa	0.8	1.1	1.2	41.4	1.2	0.6%	65.7
Total Africa	8.6	12.5	14.7	520.1	14.7	7.9%	70.5
Australia	0.9	2.2	2.9	103.1	2.9	1.6%	58.0
Bangladesh	0.7	0.3	0.4	12.9	0.4	0.2%	18.3
Brunei	0.3	0.4	0.3	10.6	0.3	0.2%	24.7
China	1.0	1.4	2.8	99.2	2.8	1.5%	29.0
India	0.7	0.8	1.1	51.2	1.5	0.8%	28.5
Indonesia	2.9	2.7	3.0	108.4	3.1	1.6%	37.4
Malaysia	1.6	2.3	2.4	84.6	2.4	1.3%	36.1
Myanmar	0.3	0.3	0.3	11.8	0.3	0.2%	27.5
Pakistan	0.6	0.7	0.8	29.1	0.8	0.4%	20.9
Papua New Guinea	0.2	0.4	0.4	15.6	0.4	0.2%	*
Thailand	0.2	0.4	0.3	11.0	0.3	0.2%	8.6
Vietnam	†	0.2	0.7	21.8	0.6	0.3%	66.0
Other Asia Pacific	0.3	0.3	0.4	12.4	0.4	0.2%	20.4
Total Asia Pacific	9.9	12.3	15.8	571.8	16.2	8.7%	32.6
Total World	125.7	154.3	186.6	6608.9	187.1	100.0%	58.6
of which: OECD	15.7	14.7	17.0	603.8	17.1	9.1%	14.7
Non-OECD	109.9	139.6	169.6	6005.1	170.0	90.9%	83.6
European Union	3.4	3.8	2.5	86.2	2.4	1.3%	14.0
Former Soviet Union	49.3	50.8	58.4	2066.4	58.5	31.3%	77.2

* More than 100 years.

† Less than 0.05.

* Less than 0.05%.

n/a not available.

Notes: Proved reserves of natural gas – Generally taken to be those quantities that geological and engineering information indicates with reasonable certainty can be recovered in the future from known reservoirs under existing economic and operating conditions. Reserves-to-production (R/P) ratio – If the reserves remaining at the end of any year are divided by the production in that year, the result is the length of time that those remaining reserves would last if production were to continue at that rate. Source of data – The estimates in this table have been compiled using a combination of primary official sources and third-party data from Cedigaz and the OPEC Secretariat.

Production*

Billion cubic metres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Change 2010 over 2009	2010 share of total
US	543.2	555.5	536.0	540.8	526.4	511.1	524.0	545.6	570.8	582.8	611.0	4.7%	19.3%
Canada	182.2	186.5	187.9	184.7	183.7	187.1	188.4	182.5	176.4	163.9	159.8	-2.5%	5.0%
Mexico	38.3	38.2	39.4	41.1	42.6	45.0	51.5	53.6	54.2	54.9	55.3	0.7%	1.7%
Total North America	763.7	780.1	763.3	766.6	752.8	743.3	763.9	781.6	801.5	801.6	826.1	3.0%	28.0%
Argentina	37.4	37.1	36.1	41.0	44.9	45.6	46.1	44.8	44.1	41.4	40.1	-3.0%	1.3%
Bolivia	3.2	4.7	4.9	6.4	9.8	11.9	12.9	13.8	14.3	12.3	14.4	16.8%	0.4%
Brazil	7.5	7.7	9.2	10.0	11.0	11.0	11.3	11.2	13.7	11.7	14.4	23.5%	0.5%
Colombia	5.9	6.1	6.2	6.1	6.4	6.7	7.0	7.5	9.1	10.5	11.3	7.2%	0.4%
Peru	0.3	0.4	0.4	0.5	0.9	1.5	1.8	2.7	3.4	3.5	7.2	108.4%	0.2%
Trinidad & Tobago	14.5	15.5	18.0	26.3	27.3	31.0	36.4	39.0	39.3	40.6	42.4	4.4%	1.3%
Venezuela	27.9	29.6	28.4	25.2	28.4	27.4	31.5	29.5	30.0	28.7	28.5	-0.7%	0.9%
Other S. & Cent. America	3.4	3.5	3.4	3.1	3.1	3.4	4.1	3.9	3.7	3.2	2.9	-9.9%	0.1%
Total S. & Cent. America	100.2	104.5	106.7	118.7	131.7	138.6	151.1	152.5	157.6	151.9	161.2	6.2%	5.0%
Azerbaijan	5.1	5.0	4.7	4.6	4.5	5.2	6.1	9.8	14.8	14.8	15.1	2.2%	0.5%
Denmark	8.2	8.4	8.4	8.0	9.4	10.4	10.4	9.2	10.1	8.4	8.2	-3.0%	0.3%
Germany	16.9	17.0	17.0	17.7	16.4	15.8	15.6	14.3	13.0	12.2	10.6	-12.7%	0.3%
Italy	15.2	14.0	13.4	12.7	11.9	11.1	10.1	8.9	8.5	7.3	7.6	3.6%	0.2%
Kazakhstan	10.4	10.5	10.2	12.6	20.0	22.6	23.9	26.8	29.8	32.5	33.6	3.3%	1.1%
Netherlands	58.1	62.4	60.3	58.1	68.5	62.5	61.6	60.5	66.6	62.7	70.5	12.4%	2.2%
Norway	49.7	53.9	65.5	73.1	78.5	85.0	87.6	89.7	99.3	103.7	106.4	2.5%	3.3%
Poland	3.7	3.9	4.0	4.0	4.4	4.3	4.3	4.3	4.1	4.1	4.1	0.5%	0.1%
Romania	13.8	13.6	13.2	13.0	12.8	12.4	11.9	11.5	11.4	11.4	10.9	-2.9%	0.3%
Russian Federation	528.5	526.2	538.8	561.5	573.3	580.1	595.2	592.0	601.7	527.7	589.9	11.8%	18.4%
Turkmenistan	42.5	46.4	48.4	53.5	52.8	57.0	60.4	65.4	66.1	36.4	42.4	16.4%	1.3%
Ukraine	16.2	16.6	17.0	17.6	18.4	18.6	18.7	18.7	19.0	19.3	18.6	-3.8%	0.6%
United Kingdom	108.4	105.8	103.6	102.9	96.4	89.2	80.0	72.1	69.6	59.7	57.1	-4.3%	1.8%
Uzbekistan	51.1	52.0	51.9	52.0	54.2	54.0	54.5	59.1	62.2	60.0	59.1	-1.5%	1.8%
Other Europe & Eurasia	11.1	10.9	11.2	10.6	11.0	10.9	11.5	10.8	10.3	9.7	10.0	3.0%	0.3%
Total Europe & Eurasia	938.9	946.6	967.6	1001.9	1032.3	1038.0	1051.7	1053.2	1086.5	969.8	1043.1	7.6%	32.6%
Bahrain	8.8	9.1	9.5	9.6	9.8	10.7	11.3	11.8	12.7	12.8	13.1	2.4%	0.4%
Iran	60.2	66.0	75.0	81.5	84.9	103.5	108.6	111.9	116.3	131.2	138.5	5.6%	4.3%
Iraq	3.2	2.8	2.4	1.6	1.0	1.5	1.5	1.5	1.9	1.2	1.3	8.7%	0.1%
Kuwait	9.6	10.5	9.5	11.0	11.9	12.2	12.5	12.1	12.8	11.2	11.6	3.5%	0.4%
Oman	8.7	14.0	15.0	16.5	18.5	19.8	23.7	24.0	24.1	24.8	27.1	9.4%	0.8%
Qatar	23.7	27.0	29.5	31.4	39.2	45.8	50.7	63.2	77.0	89.3	116.7	30.7%	3.6%
Saudi Arabia	49.8	53.7	56.7	60.1	65.7	71.2	73.5	74.4	80.4	78.5	83.9	7.0%	2.6%
Syria	5.5	5.0	6.1	6.2	6.4	5.5	5.7	5.6	5.3	5.7	7.8	37.3%	0.2%
United Arab Emirates	38.4	44.9	43.4	44.8	46.3	47.8	49.0	50.3	50.2	49.8	51.0	4.5%	1.6%
Yemen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.8	6.2	704.6%	0.2%
Other Middle East	0.3	0.3	0.3	0.3	1.5	1.9	2.6	3.0	3.7	3.1	3.5	15.0%	0.1%
Total Middle East	208.1	233.3	247.2	262.9	285.1	319.9	339.1	357.8	384.3	407.1	460.7	13.2%	14.4%
Algeria	84.4	78.2	80.4	82.8	82.0	88.2	84.5	84.8	85.8	79.6	80.4	1.1%	2.5%
Egypt	21.0	25.2	27.3	30.1	33.0	42.5	54.7	55.7	59.0	62.7	61.3	-2.2%	1.9%
Libya	5.9	6.2	5.9	5.5	8.1	11.3	13.2	15.3	15.9	15.9	15.8	-0.6%	0.5%
Nigeria	12.5	14.9	14.2	19.2	22.8	22.4	28.4	35.0	35.0	24.8	33.6	35.7%	1.1%
Other Africa	6.5	6.9	6.6	7.2	8.9	9.9	10.4	12.3	15.8	16.3	17.8	9.4%	0.6%
Total Africa	130.3	131.5	134.4	144.9	154.7	174.3	191.2	203.1	211.5	198.2	209.0	4.8%	6.5%
Australia	31.2	32.1	32.2	32.7	35.8	37.2	40.2	41.9	41.6	47.9	50.4	5.1%	1.6%
Bangladesh	10.0	10.7	11.4	12.3	13.2	14.5	15.3	16.3	17.9	19.7	20.0	1.3%	0.6%
Brunei	11.3	11.4	11.5	12.4	12.2	12.0	12.6	12.3	12.2	11.4	12.2	6.7%	0.4%
China	27.2	30.3	32.7	35.0	41.5	49.3	58.6	69.2	80.3	85.3	96.8	13.5%	3.0%
India	26.4	26.4	27.6	29.5	29.2	29.6	29.3	30.1	30.5	39.2	50.9	29.7%	1.6%
Indonesia	65.2	63.3	69.7	73.2	70.3	71.2	70.3	67.6	69.7	71.9	82.0	14.0%	2.6%
Malaysia	45.3	46.9	48.3	51.8	53.9	61.1	63.3	64.6	64.7	64.1	66.5	3.7%	2.1%
Myanmar	3.4	7.0	8.4	9.6	10.2	12.2	12.6	13.5	12.4	11.5	12.1	4.9%	0.4%
Pakistan	21.5	22.7	24.6	30.4	34.5	35.5	36.1	36.8	37.5	39.4	39.5	2.7%	1.2%
Thailand	20.2	19.6	20.5	21.5	22.4	23.7	24.3	26.0	28.8	30.9	36.3	17.4%	1.1%
Vietnam	1.6	2.0	2.4	2.4	4.2	6.4	7.0	7.1	7.5	8.0	9.4	16.7%	0.3%
Other Asia Pacific	9.0	9.5	10.9	10.7	10.1	11.1	14.2	16.9	17.7	17.9	17.3	-3.4%	0.5%
Total Asia Pacific	272.1	282.0	300.2	321.6	337.4	363.9	383.7	402.2	420.7	446.4	493.2	10.5%	15.4%
Total World	2413.4	2478.0	2519.4	2616.5	2804.0	2778.0	2880.7	2950.5	3062.1	2975.9	3193.3	7.3%	100.0%
of which: OECD	1073.9	1096.6	1086.4	1092.8	1091.9	1076.4	1092.9	1102.2	1134.3	1126.3	1159.8	2.9%	36.5%
Non-OECD	1339.5	1381.4	1433.0	1523.7	1702.1	1701.6	1787.9	1848.3	1927.8	1849.5	2033.5	9.9%	63.5%
European Union	231.9	232.8	227.6	223.6	227.3	212.0	201.3	187.5	189.4	171.5	174.9	2.0%	5.5%
Former Soviet Union	654.2	657.1	671.4	702.1	723.4	737.7	759.0	772.1	793.8	690.9	757.9	9.7%	23.7%

*Excluding gas flared or recycled.

†Less than 0.05%.

Source: Includes data from Cedigaz.

Notes: As far as possible, the data above represents standard cubic metres (measured at 15°C and 1013 mbar); because it is derived directly from tonnes of oil equivalent using an average conversion factor, it does not necessarily equate with gas volumes expressed in specific national terms.

Annual changes and shares of total are calculated using million tonnes of oil equivalent figures.

Natural gas production data expressed in billion cubic feet per day is available at www.bp.com/statisticalreview.

 Consumption

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Change 2010 over 2009	2010 share of total
Billion cubic metres													
US	660.7	629.7	651.5	630.8	634.0	623.3	614.1	654.0	658.9	646.7	683.4	5.6%	21.7%
Canada	92.7	88.2	90.2	97.7	95.1	97.8	96.9	95.2	95.5	94.4	93.8	-0.6%	3.0%
Mexico	41.0	41.7	45.3	50.1	53.4	53.8	60.9	62.8	66.4	66.6	68.9	3.4%	2.2%
Total North America	794.4	759.6	787.0	778.6	782.5	774.9	771.9	812.1	820.8	807.7	846.1	4.7%	26.9%
Argentina	33.2	31.1	30.3	34.6	37.9	40.4	41.8	43.9	44.4	43.2	43.3	0.4%	1.4%
Brazil	9.4	11.9	14.1	15.8	18.8	19.7	20.8	21.1	24.6	19.8	26.5	33.8%	0.8%
Chile	6.5	7.3	7.4	8.0	8.7	8.4	7.8	4.6	2.7	3.1	4.7	51.0%	0.1%
Colombia	5.9	6.1	6.1	6.0	6.3	6.7	7.0	7.4	7.6	8.7	9.1	4.3%	0.3%
Ecuador	0.3	0.3	0.2	0.3	0.3	0.4	0.7	0.5	0.5	0.5	0.5	-6.0%	0.0%
Peru	0.3	0.4	0.4	0.5	0.9	1.5	1.8	2.7	3.4	3.5	5.4	56.0%	0.2%
Trinidad & Tobago	10.6	11.6	12.7	14.4	13.4	15.1	20.2	20.3	21.9	20.9	22.0	5.5%	0.7%
Venezuela	27.9	29.6	28.4	25.2	28.4	27.4	31.5	29.6	31.5	30.5	30.7	0.6%	1.0%
Other S. & Cent. America	1.8	2.3	2.4	3.1	2.9	3.3	3.9	4.5	4.7	5.1	5.6	9.9%	0.2%
Total S. & Cent. America	96.0	100.7	102.1	107.9	117.5	122.9	135.5	134.6	141.3	135.1	147.7	9.3%	4.7%
Austria	8.1	8.6	8.5	9.4	9.5	10.0	9.4	8.9	9.5	9.3	10.1	8.6%	0.3%
Azerbaijan	5.2	7.5	7.5	7.7	8.3	8.6	9.1	8.0	9.2	7.8	6.6	-15.9%	0.2%
Belarus	15.7	15.7	16.1	15.8	17.9	18.4	19.0	18.8	19.2	16.1	19.7	22.3%	0.6%
Belgium & Luxembourg	15.6	15.4	15.7	16.6	16.9	17.1	17.1	17.0	17.2	17.5	19.4	10.9%	0.6%
Bulgaria	3.3	3.0	2.7	2.8	2.8	3.1	3.2	3.2	3.2	2.3	2.6	10.1%	0.1%
Czech Republic	8.3	8.9	8.7	8.7	9.1	9.6	9.3	8.7	8.7	8.2	9.3	13.7%	0.3%
Denmark	4.9	5.1	5.1	5.2	5.2	5.0	5.1	4.6	4.6	4.4	4.9	12.2%	0.2%
Finland	3.7	4.1	4.0	4.5	4.3	4.0	4.2	3.9	4.0	3.6	3.9	9.9%	0.1%
France	39.3	41.9	40.5	43.0	45.1	44.0	42.1	42.4	43.8	42.2	46.9	11.1%	1.5%
Germany	79.5	82.9	82.6	85.5	85.9	86.2	87.2	82.9	81.2	78.0	81.3	4.2%	2.6%
Greece	2.0	2.0	2.1	2.4	2.7	2.7	3.1	3.8	4.0	3.4	3.7	8.2%	0.1%
Hungary	10.7	11.9	11.8	13.2	13.0	13.4	12.7	11.9	11.8	10.1	10.9	7.7%	0.3%
Republic of Ireland	3.8	4.0	4.1	4.1	4.1	3.9	4.5	4.8	5.0	4.8	5.3	10.8%	0.2%
Italy	64.9	65.0	64.6	71.2	73.9	79.1	77.4	77.8	77.8	71.5	76.1	6.4%	2.4%
Kazakhstan	9.5	10.2	14.8	17.6	25.0	26.8	28.1	26.4	27.2	24.5	25.3	2.9%	0.8%
Lithuania	2.7	2.8	2.9	3.1	3.1	3.3	3.2	3.6	3.2	2.7	3.1	14.3%	0.1%
Netherlands	38.9	40.0	39.8	40.0	40.9	39.3	38.1	37.0	38.6	38.9	43.6	12.1%	1.4%
Norway	4.0	3.8	4.0	4.3	4.6	4.5	4.4	4.3	4.3	4.1	4.1	-0.5%	0.1%
Poland	11.1	11.5	11.2	12.5	13.2	13.6	13.7	13.8	13.9	13.4	14.3	7.1%	0.5%
Portugal	2.4	2.8	3.1	3.0	3.8	4.2	4.1	4.3	4.6	4.7	5.0	6.7%	0.2%
Romania	17.1	16.6	17.2	18.3	17.5	17.6	18.1	16.1	15.9	13.3	13.3	0.6%	0.4%
Russian Federation	354.0	366.2	367.7	384.9	394.1	400.3	408.5	422.1	416.0	389.6	414.1	6.3%	13.0%
Slovakia	6.5	6.9	6.5	6.3	6.1	6.6	6.0	5.7	5.7	4.9	5.6	14.5%	0.2%
Spain	16.9	18.2	20.8	23.6	27.4	32.4	33.7	35.1	38.6	34.6	34.6	-0.3%	1.1%
Sweden	0.7	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9	1.0	0.9	1.1	1.4	38.9%	0.1%
Switzerland	2.7	2.8	2.8	2.9	3.0	3.1	3.0	2.9	3.1	3.0	3.3	10.5%	0.1%
Turkey	14.6	16.0	17.4	20.9	22.1	26.9	30.5	36.1	37.5	35.7	39.0	9.2%	1.2%
Turkmenistan	12.2	12.5	12.9	14.2	15.0	16.1	18.4	21.3	20.5	19.9	22.6	13.5%	0.7%
Ukraine	71.0	68.8	67.7	69.0	68.5	69.0	67.0	63.2	60.0	47.0	52.1	11.0%	1.6%
United Kingdom	98.9	98.4	95.1	95.4	97.4	95.0	90.1	91.1	93.8	86.7	93.8	8.3%	3.0%
Uzbekistan	45.7	49.6	50.9	45.8	43.4	42.7	41.9	45.9	48.7	43.5	45.5	4.6%	1.4%
Other Europe & Eurasia	13.2	14.5	13.6	14.1	15.6	15.9	16.4	17.0	16.1	13.7	15.7	14.9%	0.5%
Total Europe & Eurasia	985.3	1016.1	1023.2	1057.1	1100.1	1122.8	1129.5	1143.5	1148.2	1060.5	1137.2	7.2%	35.8%
Iran	62.9	70.1	79.2	82.9	86.5	105.0	108.7	113.0	119.3	131.4	136.9	4.2%	4.3%
Israel	†	†	†	†	1.2	1.7	2.3	2.8	4.1	4.5	5.3	17.5%	0.2%
Kuwait	9.6	10.5	9.5	11.0	11.9	12.2	12.5	12.1	12.1	12.1	14.4	18.9%	0.5%
Qatar	9.7	11.0	11.1	12.2	15.0	18.7	19.6	19.3	19.3	20.0	20.4	2.0%	0.6%
Saudi Arabia	49.8	53.7	56.7	60.1	65.7	71.2	73.5	74.4	80.4	78.5	83.9	7.0%	2.6%
United Arab Emirates	31.4	37.9	36.4	37.9	40.2	42.1	43.4	49.2	59.5	59.1	60.5	2.5%	1.9%
Other Middle East	23.3	23.7	24.6	25.0	26.5	28.4	31.5	32.3	36.5	38.6	44.1	14.1%	1.4%
Total Middle East	188.7	205.8	217.6	229.0	247.1	279.2	291.5	303.1	331.9	344.1	385.5	6.2%	11.5%
Algeria	19.8	20.5	20.2	21.4	22.0	23.2	23.7	24.3	25.4	27.2	28.9	6.0%	0.9%
Egypt	20.0	24.5	26.5	29.7	31.7	31.6	36.5	38.4	40.8	42.5	45.1	8.0%	1.4%
South Africa	1.2	1.2	1.0	1.0	2.1	3.1	3.5	3.5	3.7	3.4	3.8	13.8%	0.1%
Other Africa	17.4	17.6	18.0	20.4	23.8	25.0	24.4	28.3	30.2	25.7	27.1	5.5%	0.9%
Total Africa	58.4	63.8	65.8	72.6	79.7	83.0	88.1	94.4	100.1	98.9	105.0	6.1%	3.3%
Australia	20.5	21.6	22.0	22.0	23.4	22.0	25.3	27.6	28.8	30.7	30.4	-1.2%	1.0%
Bangladesh	10.0	10.7	11.4	12.3	13.2	14.5	15.3	16.3	17.9	19.7	20.0	1.3%	0.6%
China	24.5	27.4	29.2	33.9	39.7	46.8	56.1	70.5	81.3	89.5	109.0	21.8%	3.4%
China Hong Kong SAR	3.0	3.0	2.9	1.8	2.7	2.7	2.9	2.7	3.2	3.1	3.8	24.3%	0.1%
India	26.4	26.4	27.6	29.5	31.9	35.7	37.3	40.1	41.3	51.0	61.9	21.5%	1.9%
Indonesia	29.7	31.0	32.9	35.0	32.2	33.2	33.2	31.3	33.3	37.4	40.3	7.8%	1.3%
Japan	72.3	74.3	72.7	79.8	77.0	78.6	83.7	80.2	93.7	87.4	94.5	8.1%	3.0%
Malaysia	24.1	25.2	26.2	27.3	24.7	31.4	33.7	33.4	33.8	33.7	35.7	6.2%	1.1%
New Zealand	5.6	5.9	5.6	4.3	3.9	3.6	3.7	4.1	3.8	3.9	4.1	4.2%	0.1%
Pakistan	21.5	22.7	24.6	30.4	34.5	35.5	36.1	36.8	37.5	38.4	39.5	2.7%	1.2%
Philippines	†	0.1	1.8	2.7	2.5	3.3	2.6	3.2	3.3	3.3	3.1	-5.8%	0.1%
Singapore	†	0.9	3.6	4.0	5.0	6.8	7.1	8.6	8.2	8.1	8.4	4.2%	0.3%
South Korea	18.9	20.8	23.1	24.2	28.4	30.4	32.0	34.7	35.7	33.9	42.9	26.5%	1.4%
Taiwan	6.8	7.3	8.2	8.4	10.2	10.3	11.1	11.8	11.6	11.3	14.1	24.3%	0.4%
Thailand	22.0	24.8	26.9	28.6	29.9	32.5	33.3	35.4	37.4	39.2	41.5	15.0%	1.4%
Vietnam	1.6	2.0	2.4	2.4	4.2	6.4	7.0	7.1	7.5	8.0	9.4	16.7%	0.3%
Other Asia Pacific	3.9	3.8	3.6	4.2	4.5	5.2	5.5	6.0	5.7	5.2	5.3	3.6%	0.2%
Total Asia Pacific	290.8	308.0	324.6	350.8	367.7	398.9	426.0	459.6	484.0	503.9	567.6	12.6%	17.9%
Total World	2411.7	2455.0	2520.3	2606.1	2694.5	2781.8	2842.4	2947.4	3026.4	2950.2	3169.0	7.4%	100.0%
of which: OECD	1355.5	1340.1	1368.8	1392.4	1415.7	1422.5	1425.3	1475.9	1500.4	1453.0	1546.2	6.4%	48.9%
Non-OECD	1056.1	1114.9	1151.5	1213.7	1278.9								

Coal

Proved reserves at end 2010

Million tonnes	Anthracite and bituminous	Sub-bituminous and lignite	Total	Share of total	R/P ratio
US	108501	128794	237295	27.6%	241
Canada	3474	3108	6582	0.8%	97
Mexico	860	351	1211	0.1%	130
Total North America	112835	132253	245088	28.5%	231
Brazil	–	4559	4559	0.5%	*
Colombia	6366	380	6746	0.8%	91
Venezuela	479	–	479	0.1%	120
Other S. & Cent. America	45	679	724	0.1%	*
Total S. & Cent. America	6890	5618	12508	1.5%	148
Bulgaria	2	2364	2366	0.3%	82
Czech Republic	192	908	1100	0.1%	22
Germany	99	40600	40699	4.7%	223
Greece	–	3020	3020	0.4%	44
Hungary	13	1647	1660	0.2%	183
Kazakhstan	21500	12100	33600	3.9%	303
Poland	4338	1371	5709	0.7%	43
Romania	10	281	291	*	9
Russian Federation	49088	107922	157010	18.2%	496
Spain	200	330	530	0.1%	73
Turkey	529	1814	2343	0.3%	27
Ukraine	15351	18522	33873	3.9%	462
United Kingdom	228	–	228	*	13
Other Europe & Eurasia	1440	20735	22175	2.6%	317
Total Europe & Eurasia	92990	211614	304604	35.4%	257
South Africa	30156	–	30156	3.5%	119
Zimbabwe	502	–	502	0.1%	301
Other Africa	860	174	1034	0.1%	*
Middle East	1203	–	1203	0.1%	*
Total Middle East & Africa	32721	174	32895	3.8%	127
Australia	37100	39300	76400	8.9%	180
China	62200	52300	114500	13.3%	35
India	56100	4500	60600	7.0%	106
Indonesia	1520	4009	5529	0.6%	18
Japan	340	10	350	*	382
New Zealand	33	538	571	0.1%	107
North Korea	300	300	600	0.1%	16
Pakistan	–	2070	2070	0.2%	*
South Korea	–	126	126	*	60
Thailand	–	1239	1239	0.1%	69
Vietnam	150	–	150	*	3
Other Asia Pacific	1582	2125	3707	0.4%	114
Total Asia Pacific	169326	106517	265843	30.9%	57
Total World	404762	456176	860938	100.0%	118
of which: OECD	155926	222603	378529	44.0%	184
Non-OECD	248836	233573	482409	56.0%	92
European Union	5101	51047	56148	6.5%	105
Former Soviet Union	86725	141309	228034	26.5%	462

*More than 500 years.

Source of reserves data: Survey of Energy Resources, World Energy Council 2010.

*Less than 0.05%.

Notes: Proved reserves of coal – Generally taken to be those quantities that geological and engineering information indicates with reasonable certainty can be recovered in the future from known deposits under existing economic and operating conditions. Reserves-to-production (R/P) ratio – If the reserves remaining at the end of the year are divided by the production in that year, the result is the length of time that those remaining reserves would last if production were to continue at that rate.

Prices

US dollars per tonne	Northwest Europe market price†	US Central Appalachian coal spot price index†	Japan coking coal import cif price	Japan steam coal import cif price
1990	43.48	31.59	60.54	50.81
1991	42.80	29.01	60.45	50.30
1992	38.53	28.53	57.82	48.45
1993	33.68	29.85	55.26	45.71
1994	37.18	31.72	51.77	43.66
1995	44.50	27.01	54.47	47.58
1996	41.25	29.86	56.68	49.54
1997	38.92	29.76	55.51	45.53
1998	32.00	31.00	50.76	40.51
1999	28.79	31.29	42.93	35.74
2000	35.99	29.90	39.69	34.58
2001	39.03	50.15	41.33	37.96
2002	31.65	33.20	42.01	36.90
2003	43.60	38.52	41.57	34.74
2004	72.08	64.90	60.96	51.34
2005	60.54	70.12	89.33	62.91
2006	64.11	62.96	93.46	63.04
2007	88.79	51.16	88.24	69.86
2008	147.67	118.79	179.03	122.81
2009	70.66	68.08	167.82	110.11
2010	92.50	71.63	158.95	105.19

†Source: McCloskey Coal Information Service. Prices for 1990-2000 are the average of the monthly market, 2001-2010 the average of weekly prices.

‡Source: Platts. Prices are for CAPP 12,500Btu, 1.2 SO₂ coal, fob. Prices for 1990-2000 are by coal price publication data, 2001-2010 by coal price assessment date.

Note: CAPP = Central Appalachian; cif = cost+insurance+freight (average prices); fob = free on board.

Production*

Million tonnes oil equivalent	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Change 2010 over 2009	2010 share of total
US	570.1	590.3	570.1	563.6	572.4	580.2	595.1	587.7	596.7	540.9	552.2	2.1%	14.8%
Canada	36.1	36.6	34.2	31.7	33.8	33.5	33.9	36.0	35.6	32.5	34.9	7.2%	0.9%
Mexico	5.4	5.3	5.3	4.6	4.7	5.2	5.5	6.0	5.5	5.1	4.5	-11.4%	0.1%
Total North America	611.6	632.2	609.5	599.9	610.9	618.8	634.5	629.7	637.8	578.5	591.6	2.3%	15.9%
Brazil	2.9	2.1	1.9	1.8	2.0	2.4	2.2	2.3	2.5	1.9	2.1	8.2%	0.1%
Colombia	24.9	28.5	25.7	32.5	34.9	38.4	42.6	45.4	47.8	47.3	48.3	2.1%	1.3%
Venezuela	5.8	5.6	5.9	5.1	5.9	5.3	5.4	5.6	4.5	2.7	2.9	8.1%	0.1%
Other S. & Cent. America	0.4	0.5	0.4	0.5	0.2	0.3	0.6	0.3	0.4	0.5	0.5	-7.0%	*
Total S. & Cent. America	33.9	36.8	33.9	33.9	43.0	46.3	50.8	53.6	55.2	52.4	53.8	2.6%	1.4%
Bulgaria	4.4	4.4	4.4	4.6	4.5	4.1	4.2	4.7	4.8	4.6	4.8	5.8%	0.1%
Czech Republic	25.0	25.4	24.3	24.2	23.5	23.5	23.7	23.3	21.1	19.5	19.4	-7.7%	0.5%
France	2.3	1.5	1.1	1.3	0.4	0.2	0.2	0.2	0.1	†	†	-	*
Germany	56.5	54.1	55.0	54.1	54.7	53.2	50.3	51.5	47.7	44.4	43.7	-1.5%	1.2%
Greece	8.2	8.5	9.1	9.0	9.1	9.0	8.3	8.6	8.3	8.4	8.8	5.0%	0.2%
Hungary	2.9	2.9	2.7	2.8	2.4	2.0	2.1	2.0	1.9	1.9	1.9	1.0%	0.1%
Kazakhstan	38.5	40.7	37.8	43.3	44.4	44.2	49.1	50.0	56.8	51.5	56.2	9.2%	1.5%
Poland	71.3	71.7	71.3	71.4	70.5	68.7	67.0	62.3	60.5	56.4	55.5	-1.6%	1.5%
Romania	6.4	7.1	6.6	7.0	6.7	6.6	6.5	6.7	6.7	6.4	5.8	-9.2%	0.2%
Russian Federation	116.0	122.6	117.3	127.1	131.7	139.2	145.1	148.0	153.4	142.1	148.8	4.7%	4.0%
Spain	8.0	7.6	7.2	6.8	6.7	6.4	6.2	6.0	3.7	3.5	3.3	-6.3%	0.1%
Turkey	13.9	14.2	11.5	10.5	10.5	12.8	13.4	15.8	17.2	17.4	17.4	*	0.5%
Ukraine	42.0	43.5	42.8	41.6	42.2	41.0	41.7	39.9	41.3	38.4	38.1	-0.8%	1.0%
United Kingdom	19.0	19.4	18.2	17.2	15.3	12.5	11.3	10.3	11.0	10.9	11.0	1.6%	0.3%
Other Europe & Eurasia	14.0	14.4	15.3	15.8	15.6	14.7	15.7	16.7	17.3	16.9	16.1	-4.3%	0.4%
Total Europe & Eurasia	428.6	438.2	424.7	436.7	438.2	438.1	444.9	446.1	452.0	422.1	430.9	2.1%	11.5%
Total Middle East	0.8	0.7	0.8	0.7	0.8	0.8	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0	-	*
South Africa	126.6	126.1	124.1	134.1	137.2	137.7	138.0	139.6	142.4	141.2	143.0	1.3%	3.8%
Zimbabwe	2.8	2.9	2.5	1.8	2.4	2.2	1.4	1.3	1.0	1.1	1.1	-	*
Other Africa	1.2	1.2	1.3	1.5	1.2	1.1	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	-	*
Total Africa	130.6	130.1	127.9	137.4	140.8	141.0	140.3	141.8	144.2	143.1	144.9	1.3%	3.9%
Australia	166.5	180.2	184.3	189.9	198.5	205.8	210.3	217.2	220.7	228.8	235.4	2.9%	6.3%
China	762.5	809.5	853.8	1013.4	1174.1	1302.2	1406.4	1501.1	1557.1	1652.1	1800.4	9.0%	48.3%
India	132.2	133.6	138.5	144.4	155.7	162.1	170.2	181.0	195.6	210.8	216.1	2.5%	5.8%
Indonesia	47.4	56.9	63.5	70.3	81.4	93.9	119.2	133.4	147.8	157.6	188.1	19.4%	5.0%
Japan	1.7	1.8	0.8	0.7	0.7	0.6	0.7	0.8	0.7	0.7	0.5	-28.4%	*
New Zealand	2.2	2.4	2.7	3.2	3.2	3.2	3.5	3.0	3.0	2.8	3.3	16.8%	0.1%
Pakistan	1.4	1.5	1.6	1.5	1.5	1.6	1.7	1.6	1.8	1.6	1.5	-5.2%	*
South Korea	1.9	1.7	1.5	1.5	1.4	1.3	1.3	1.3	1.2	1.1	0.9	-17.3%	*
Thailand	5.1	5.6	5.7	5.3	5.6	5.8	5.3	5.1	5.0	5.0	5.0	0.5%	0.1%
Vietnam	6.5	7.5	9.2	10.8	14.7	18.3	21.8	22.4	23.0	25.2	24.7	-2.0%	0.7%
Other Asia Pacific	19.6	20.1	19.6	20.6	22.4	24.7	25.1	23.3	24.3	29.2	33.4	14.5%	0.9%
Total Asia Pacific	1147.1	1220.8	1281.0	1461.5	1659.2	1819.4	1965.6	2090.2	2180.1	2314.8	2509.4	8.4%	67.2%
Total World	2352.5	2458.3	2477.7	2666.1	2893.0	3064.4	3237.1	3362.4	3470.3	3511.8	3731.4	6.3%	100.0%
of which: OECD	994.2	1027.6	1003.5	987.3	1012.0	1021.0	1036.6	1036.6	1039.3	978.2	996.0	1.8%	26.7%
Non-OECD	1358.3	1431.3	1474.2	1678.8	1881.0	2043.4	2200.5	2325.8	2431.1	2533.7	2735.5	8.0%	73.3%
European Union	206.6	205.1	202.5	200.7	195.8	188.1	181.5	177.4	167.7	157.7	156.0	-1.1%	4.2%
Former Soviet Union	197.4	207.8	198.9	212.8	219.4	225.5	237.0	239.0	252.9	233.2	244.4	4.8%	6.5%

*Commercial solid fuels only, i.e. bituminous coal and anthracite (hard coal), and lignite and brown (sub-bituminous) coal.

†Less than 0.05.

*Less than 0.05%.

Note: Coal production data expressed in million tonnes is available at www.bp.com/statisticalreview.

Consumption*

Million tonnes oil equivalent	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Change 2010 over 2009	2010 share of total
US	569.0	552.2	552.0	562.5	566.1	574.2	565.7	573.3	564.1	495.2	524.6	5.7%	14.8%
Canada	31.8	34.0	31.8	33.4	29.9	31.7	31.0	32.3	28.9	23.3	23.4	0.4%	0.7%
Mexico	6.2	6.8	7.6	8.6	7.0	9.1	9.4	9.1	6.9	8.3	8.4	-2.4%	0.2%
Total North America	606.9	593.0	591.1	604.5	603.0	614.9	606.1	614.7	599.9	526.1	556.3	5.3%	15.6%
Argentina	0.8	0.6	0.5	0.7	0.8	0.9	0.3	0.4	1.1	1.2	1.2	-	-
Brazil	12.5	12.2	11.5	11.8	12.8	12.7	12.5	13.4	13.5	11.7	12.4	6.0%	0.3%
Chile	3.0	2.3	2.4	2.3	2.6	2.6	3.2	3.8	4.1	3.7	3.7	1.0%	0.1%
Colombia	2.7	2.7	2.2	2.4	2.0	2.7	2.4	2.4	2.8	3.7	3.8	2.1%	0.1%
Ecuador	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peru	0.5	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.4	0.5	0.5	0.5	0.5	6.3%	-
Trinidad & Tobago	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Venezuela	†	†	†	†	-	†	†	†	†	†	†	-1.9%	-
Other S. & Cent. America	0.6	0.7	1.0	2.1	1.9	1.8	2.1	2.1	2.2	2.0	2.1	1.9%	0.1%
Total S. & Cent. America	20.1	19.0	18.0	19.6	20.5	21.2	21.0	22.6	24.2	22.9	23.8	3.9%	0.7%
Austria	2.8	3.1	3.0	3.3	3.3	3.1	3.1	2.9	2.7	2.2	2.0	-10.5%	0.1%
Azerbaijan	-	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	-7.8%	-
Belarus	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	†	†	†	†	-23.0%	-
Belgium & Luxembourg	7.6	7.6	6.7	6.5	6.4	6.1	6.1	5.5	4.8	4.6	4.9	6.2%	0.1%
Bulgaria	6.3	6.9	6.5	7.1	6.9	6.9	7.1	7.8	7.5	6.3	6.6	4.8%	0.2%
Czech Republic	21.0	21.2	20.6	20.8	20.5	19.8	19.4	19.3	17.4	16.2	16.0	-1.3%	0.5%
Denmark	4.0	4.2	4.2	5.7	4.6	3.7	5.6	4.7	4.1	4.0	3.8	-4.9%	0.1%
Finland	3.5	4.0	4.4	5.8	5.3	3.1	5.2	4.6	3.4	3.7	4.6	24.9%	0.1%
France	13.9	12.1	12.4	13.3	12.8	13.3	12.1	12.3	11.9	9.9	12.1	23.2%	0.3%
Germany	84.9	85.0	84.6	87.2	85.4	82.1	83.5	85.7	80.1	71.7	76.5	6.7%	2.2%
Greece	9.2	9.3	9.3	9.4	9.0	8.8	8.1	8.5	8.1	8.1	8.5	4.6%	0.2%
Hungary	3.2	3.4	3.1	3.4	3.1	2.7	2.9	2.8	2.5	2.5	2.6	6.0%	0.1%
Republic of Ireland	1.8	1.9	1.8	1.7	1.8	1.8	1.6	1.5	1.4	1.3	1.4	3.8%	-
Italy	13.0	13.7	14.2	15.3	17.1	17.0	17.2	16.7	13.1	13.1	13.7	5.0%	0.4%
Kazakhstan	23.2	22.5	22.9	25.2	26.5	27.2	28.1	30.8	34.0	31.7	36.1	13.8%	1.0%
Lithuania	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	19.6%	-
Netherlands	8.6	8.5	8.9	9.1	9.1	8.7	8.5	9.0	8.5	7.9	7.9	-0.1%	0.2%
Norway	0.7	0.6	0.5	0.5	0.6	0.5	0.4	0.4	0.5	0.3	0.5	32.0%	-
Poland	57.6	58.0	56.7	57.7	57.3	55.7	58.0	57.9	56.0	51.9	54.0	3.9%	1.5%
Portugal	4.5	3.7	4.1	3.8	3.7	3.8	3.8	3.3	3.2	3.3	3.4	3.4%	0.1%
Romania	7.0	7.2	7.6	7.8	7.4	7.6	8.5	7.4	7.4	6.6	6.2	-6.6%	0.2%
Russian Federation	105.2	102.4	103.0	104.0	99.5	94.2	96.7	93.5	100.4	91.9	93.8	2.1%	2.6%
Slovakia	4.0	4.1	4.0	4.2	4.1	3.9	3.8	3.8	3.7	3.5	2.7	-24.3%	0.1%
Spain	21.6	19.5	21.9	20.5	21.0	21.2	18.5	20.2	15.6	10.5	8.3	-21.3%	0.2%
Sweden	1.9	2.0	2.2	2.2	2.3	2.2	2.3	2.2	2.0	1.6	2.0	23.6%	0.1%
Switzerland	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	5.7%	-
Turkey	25.5	21.8	21.2	21.8	23.0	26.1	28.8	31.0	31.3	32.0	34.4	7.4%	1.0%
Turkmenistan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukraine	38.8	39.4	39.3	39.0	39.1	37.5	39.8	39.7	40.3	35.0	36.4	4.2%	1.0%
United Kingdom	36.7	38.9	35.7	38.1	36.8	37.4	40.9	38.4	35.6	29.6	31.2	5.2%	0.9%
Uzbekistan	1.0	1.1	1.0	1.0	1.2	1.1	1.1	1.4	1.4	1.4	1.3	-3.3%	-
Other Europe & Eurasia	17.4	16.6	18.8	19.7	20.2	18.0	15.8	16.0	16.8	15.2	15.7	3.1%	0.4%
Total Europe & Eurasia	525.2	518.9	518.5	534.3	528.1	513.9	527.2	528.3	517.8	465.4	486.8	4.4%	13.7%
Iran	1.1	1.1	1.1	1.1	1.0	1.2	1.2	1.3	0.9	1.1	1.1	1.0%	-
Israel	6.2	7.2	7.6	7.9	8.0	7.9	7.8	8.0	7.9	7.7	7.7	-	0.2%
Kuwait	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Qatar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saudi Arabia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
United Arab Emirates	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Other Middle East	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total Middle East	7.3	8.3	8.7	9.0	9.0	9.1	9.1	9.3	8.7	8.8	8.8	0.1%	0.2%
Algeria	0.5	0.6	0.9	0.8	0.8	0.6	0.7	0.7	0.6	0.2	0.3	6.1%	-
Egypt	1.4	1.2	1.3	1.4	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2	0.6	0.7	5.1%	-
South Africa	74.6	73.4	75.9	81.4	85.4	82.9	84.0	85.1	84.7	87.7	88.7	1.1%	2.5%
Other Africa	6.5	7.3	7.2	6.4	7.1	7.3	6.7	6.0	6.2	5.5	5.7	3.8%	0.2%
Total Africa	82.9	82.6	85.4	90.0	94.7	92.1	92.6	93.1	92.7	94.1	95.3	1.3%	2.7%
Australia	46.7	48.2	51.0	49.8	52.7	53.6	55.6	54.2	51.8	51.7	43.4	-16.1%	1.2%
Bangladesh	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	0.4	0.6	0.4	0.5	6.0%	-
China	737.1	751.9	794.9	936.3	1084.3	1218.7	1343.9	1438.4	1479.3	1556.8	1713.5	10.1%	48.2%
China Hong Kong SAR	3.7	4.9	5.4	6.6	6.6	6.7	7.0	7.5	7.0	7.6	6.3	-16.3%	0.2%
India	144.2	145.2	151.8	156.8	172.3	184.4	195.4	210.3	230.4	250.6	277.6	10.8%	7.8%
Indonesia	13.7	16.8	18.0	24.2	22.2	25.4	30.1	37.8	30.1	34.6	39.4	13.7%	1.1%
Japan	98.9	103.0	108.6	112.2	120.8	121.3	119.1	125.3	128.7	108.8	123.7	13.7%	3.5%
Malaysia	1.9	2.6	3.6	4.2	5.7	6.3	7.3	7.1	5.0	4.0	3.4	-16.1%	0.1%
New Zealand	1.1	1.3	1.3	1.9	2.0	2.2	2.2	1.6	2.0	1.6	1.0	-37.3%	-
Pakistan	2.0	2.1	2.4	2.9	3.8	4.1	4.2	5.1	5.3	4.7	4.6	-2.3%	0.1%
Philippines	4.3	4.5	4.7	4.7	5.0	5.7	5.5	5.9	7.0	6.7	7.7	15.8%	0.2%
Singapore	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
South Korea	43.0	45.7	49.1	51.1	53.1	54.8	54.8	59.7	66.1	69.6	76.0	10.8%	2.1%
Taiwan	28.7	30.6	32.7	35.1	36.6	38.1	39.6	41.9	40.2	38.7	40.3	4.0%	1.1%
Thailand	7.8	8.8	9.2	9.4	10.4	11.2	12.4	14.1	15.3	14.5	14.8	2.6%	0.4%
Vietnam	4.7	5.0	5.3	5.5	8.2	8.0	9.5	10.1	10.0	14.0	13.7	-2.0%	0.4%
Other Asia Pacific	18.9	19.5	18.6	18.9	19.2	20.7	21.4	18.0	19.7	22.1	18.9	-14.5%	0.5%
Total Asia Pacific	1157.1	1190.7	1254.9	1419.9	1603.1	1761.6	1908.6	2037.5	2098.4	2185.3	2394.7	9.1%	67.1%
Total World	2395.7	2412.4	2476.7	2677.3	2858.4	3012.9	3164.5	3305.6	3341.7	3305.8	3555.5	7.6%	100.0%
of which: OECD	1133.6	1124.9	1130.7	1161.4	1170.5	1179.7	1179.8	1200.2	1171.5	1049.5	1103.6	5.2%	31.0%
Non-OECD	1266.1	1287.5	1345.9	1515.9	1687.9	1833.2	1984.7	2105.4	2170.2	2256.3	2452.2	8.7%	69.0%
European Union	314.9	315.7	314.0	324.3	319.1	310.4	317.7	316.7	294.4	259.9	269.7	3.8%	7.6%
Former Soviet Union	169.1	166.1	166.0	170.3	167.6	161.1	166.8	166.4	177.2	161.1	169.1	5.0%	4.8%

*Commercial solid fuels only, i.e. bituminous coal and anthracite (hard coal), and lignite and brown (sub-bituminous) coal.
†Less than 0.05.
*Less than 0.05%.

ÖZGEÇMİŞ

Mahmut Söylemez 1 Ocak 1971 yılında Bafra'da doğmuş, Orta Öğrenimini Bafra Endüstri Meslek Lisesinde Tamamlamıştır.

1990 yılında Selçuk Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu Makine Bölümünden, Ön Lisans bitirmiştir. 2007 Yılında Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümünden Lisans tamamlamıştır. 2010 Yılında Beykent Üniversitesi Uluslararası ilişkiler Bölümü Yüksek Lisans Programına Kaydını Yaptıran Mahmut Söylemez, Tezini; Prof. Dr. Ömer Önder ARI danışmanlığında hazırlamıştır.

Evli ve Dört Çocuk babası olan Mahmut Söylemez, 22 Yıl Özel ve Kamu Sektöründe çeşitli görevlerde bulunmuş olup, 18 Ülke'ye ihracat yapan aile şirketine Satın alma Müdürlüğü görevini üstlenmiş ve halen İGDAŞ; İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gaz Dağıtım A.Ş de Çalışmaktadır.

Mahmut SÖYLEMEZ